

Bölcsezdoktori értekezés

A tanulók iskolához való viszonyának
alakulása és befolyásolása

K O V Á C S   L Á S Z L Ó

S z e g e d

1982

A disszertáció tartalma

A disszertáció bevezetőből, négy fejezetből és összefoglalásból áll.

Az I. fejezetben - szakirodalmi elemzés formájában - az értékelő magatartás pedagógiai, pszichológiai értelmezésével foglalkozunk. Összefoglalja az értékelő magatartás leglényegesebb tanításait.

A II. fejezetben az iskolához való viszony adatszerű elemzésével foglalkozunk. Feltártuk adatszerűen azokat a motivumokat, amelyek befolyásolják a tanulók értékelő magatartását, iskolához, tantárgyakhoz való viszonyulását. Megvizsgáltuk a családi háttérrel. A tanulóktól és szülőktől kapott adatokat összehasonlítottuk. Kimutatjuk az adatok közötti összefüggést, eltérést.

A III. fejezetben az iskolához való viszony főbb motívumait tárjuk fel. A motívumok feltárásával megtudtuk, hogy melyek azok, amelyek pozitívan, és melyek azok amelyek negatívan befolyásolják a tanulók értékelő magatartását, iskolához való viszonyát, tantárgykedveltségét.

A feltárt motívumok alapján készítettük el kutatási tervünket.

A IV. fejezetben ismertetjük kutatási tervünket, osztályra és egyénre kidolgozva. Ezt az ott tanítókkal ismertettük. Teljesítménymérést végeztünk magyarból, matematikából, elővilágból szeptemberben, januárban, májusban. Az eredmények alapján tudtuk hipotézisünk helyességét igazolni, következtetéseket levonni.

B E V E Z E T É S

Kutatásainkat a megyesegyházi általános iskola 5. A és 5. B osztályában végeztük. A tevékenységrendszert, az iskolához való viszonyulást befolyásoló motivumokat és tantárgykedveltséget 5. A, 5. B, 6. A, 6. B, 7., 8. A, 8. B. osztályokban tanulmányoztuk.

A kutatásunk célja elemző módon feltárni a tanulók iskolához való viszonyulásának motivumait. Széleskörű vizsgálatot végeztünk, hogy minél pontosabban megismerjük azokat a tényezőket amelyek negatívan befolyásolják az általános iskolás tanulók iskolához való viszonyát. A kapott eredmény alapján állítottuk össze kutatási tervünket. Arra törekedtünk, hogy a tanulók szocializációjának tanári közege pozitívan változzon meg és ez eredményesen befolyásolja a tanulók értékelő magatartását.

Kutatásainkat 1980. szeptembertől 1981. júniusáig végeztük. A kísérletünkben résztvevő tanárokkal hipotézisünket, kutatási módszereinket, tervünket ismertettük. A pedagógusok vállalták az önképzést, a kutatási tervben rögzítettek teljesítését. Feltételezésünk szerint ha a pedagógusok következetesen betartják a kutatási tervben megfogalmazottakat – amit a IV. fejezetben részletesen közlünk – akkor javulni fog a tanulók iskolához való viszonyulása, tantárgyi teljesítménye.

Kutatásaink során kapott mennyiségi mutatók és azok minőségi elemzése alapját képezte a tanulók értékelő magatartásának, iskolához való viszonyulásának, tantárgy-

kedveltségének a tevékenységrendszer tanulmányozásának. Kapott eredményeinket az adott osztály viszonylatainak fejlődésére vonatkoztatjuk. De feltevésünk, hogy alátámasztja más kutatások megállapításait, másrészt adalékul szolgálhat az általános iskolai tanulók iskolához való viszonyulásának további tanulmányozásához.

Ahhoz, hogy a tanulók iskolához való viszonyulását megismerhessük, és azt befolyásolni tudjuk, elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk a tanulók személyiségének megismerését. Véleményünk szerint általánosként fogadhatjuk el az elért eredményekkel való elégedetlenséget. Ezért kértük a vizsgálatban résztvevő pedagógusoktól, hogy ezzel a kérdéssel mélyebben, hatékonyabban foglalkozzanak. Azt is valljuk, hogy a nevelés folyamatban a pedagógus a legfontosabb tényező kell, hogy legyen. Éppen ezért az irányító tevékenységünknek tudatosabbá kell válni. Szükségesnek tartjuk, hogy minden pedagógus magáévá tegye a korszerű pedagógiai elméletet. Ehhez elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk szakmánk a pedagógiának alapos ismeretét /pedagógiai és pszichológiai ismeretekre egyaránt gondolunk/ alkalmazni kell a marxizmus-leninizmust, szükséges az oktatáspolitikai tudatosság.

Kutatásaink során figyelembe vettük azt a társadalmi igényt, amelyet mindenki érezhet, aki a nevelő-oktató munkával foglalkozik, hogy növekedett a nevelő-oktató munka nevelésközpontúsága és szakszerűsége iránti igény.

Vizsgálatainkban résztvevő pedagógusoktól azt kér-

tük és azt a felfogást erősítettük, hogy az oktatást is a tudatos személyiségformálás szolgálatába állítsák. Vizsgálatainkban fontosnak tartottuk az egyéni bánásmód, az egyéni foglalkozás alkalmazását. Ezért vizsgálataink előkészítő szakaszában az 5.b. osztály tanulóinak előtörténetét tanulmányoztuk, aminek alapján a fejlődés eddigi üteméről is képet kaptunk. Az eddigi fejlődési szakasz megismerése előfeltételét képezte az egyéni kutatási terv elkészítésének. Feltételezésünk szerint, ha a nevelők a tanulókra lebontott feladatokat következetesen betartják, ha megfelelően alkalmazzák az egyéni bánásmód elvét, ha megfelelő tiszteletet tanusítanak tanítványaikkal szemben - ami nem zárja ki a fegyelmezést a határozott követelményrendszerrel - javulni fog a tanulók iskolához való viszonya, teljesítményük, tantárgykedveltségük.

Vizsgálati szempontunk volt a tanulók értékorientáltságának, értékorientáltságának tanulmányozása. Az értékek közül a magatartási /kiemelten az iskolához való viszonyulás/, a tanulási, művelődési érték /kiemelten tantárgykedveltség, tevékenységrendszer, teljesítmény/. Véleményünk szerint a személyiségfejlesztés legfontosabb csomópontjait ragadtuk ki. Az értékeket az erkölcsi értékek közül választottuk.

Azt hangsúlyozni kívánjuk, hogy az értékorientálás mindig a személyiség egészére irányul, az értékorientáltság is az egész személyiséget fejezi ki. Kutatási célkitűzésünk, vizsgálataink összetettsége szükségessé tette a kü-

lőnböző pedagógiai-pszichológiai módszerek komplex alkalmazását.

A vizsgált osztályok közül az A osztályok tagozatosak, /orosz/ amely az osztály teljesítményében jól érzékelhető. Az 5. A osztályt, 4. osztályos korukban szaktanári rendszerben tanítottuk. Az 1980/81-es tanévben az 5. B. osztály osztályfőnöki teendőit vettem át, ahol vizsgálatainkat végeztük. Kontroll osztályként az 5. A. osztályt választottuk. Mind a két osztályban élővilágot, gyakorlati foglalkozást tanítok. Vizsgálatainknál és a kutatási terv elkészítésénél igénybe vettük az ott tanító nevelők véleményét, támogatását. A nevelők önként vállalták a munkában való részvételt. A tantárgykedveltség vizsgálatánál olyan tantárgyakat választottunk ki, amelyet mind a két osztályban ugyanaz a nevelő tanítja. Ezek a következők: magyar, matematika, élővilág, gyakorlati foglalkozás. Az 5. B. osztály iskolához való viszonyulása, tanulmányi teljesítménye gyenge. Ezt bizonyították az eredményvizsgálatok. Ez a tény is szükségessé tette, hogy keressük azokat a motivumokat amelyek pozitívan, illetve negatívan befolyásolják a tanulók magatartását, iskolához, tanuláshoz való viszonyulását. A kapott eredmény alapján állítottuk össze pedagógiai-pszichológiai kísérletünket. Kutatási tervünkben azokat a nevelő hatásokat vettük alapul, amelyek pozitív irányba erősítik az iskolához való viszonyulást, a negatívan ható motivumokat csökkentik vagy megszüntetik.

Végző célunk az volt, hogy javuljon a tanulók érté-

kelő magatartása, iskolához való viszonyulása, tanulmányi munkája, minél többen és jobb eredménnyel végezzék el az 5. B osztályt.

Az osztály tanulóinak többsége gyenge képességű és ez az oka annak, hogy nem érték el azt a teljesítményt mint a kontroll 5. A osztály.

Vizsgálatainkat a tanulókon kívül kiterjesztettük a családra is. Vizsgáltuk a szülői háttérét. Szülői értekezleten kértük a szülők támogatását, majd családlátogatások keretében irányított beszélgetéssel vizsgáltuk a szülők véleményét gyermekük iskolához való viszonyulásáról, tantárgykedveltségéről, tanulmányi munkájáról. Próbáltuk feltárni azokat a motívumokat, amelyek erősíthetik a családi ház és az iskola közötti együttműködést.

Lényeges feladatunk az átmenet megkönnyítése az általános iskola 4. osztályából az 5. osztályba. Ezért is tartjuk szükségesnek az 5. osztályokban a tanulók értékelő magatartásának, iskolához való viszonyulásának, tantárgykedveltségének vizsgálatát. A feltárt motívumok alapján pontosabb, tudományosan jobban megalapozott tervező munkát végezhet az osztályfőnök az osztályára vonatkozóan, jobban meg tudja tervezni, szervezni, ellenőrizni az egyéni bánásmódot. Igen lényeges feladatnak tartjuk az 5. osztályok osztályfőnökeinek és az ott tanítóknak, hogy minden pedagógiai, pszichológiai, didaktikai, metodikai eljárást céltudatosan, tervszerűen arra használjanak fel, hogy könnyebbé tegyék a tanulók alkalmazkodását az új követelmé-

nyekhez, a megváltozott körülményekhez. Vizsgálataink során azt tapasztaltuk, hogy a kontroll /5. A/ osztálynál nem volt tapasztalható olyan mértékű nehézség, törés, mint az 5. B osztályban ahol nem volt 4. osztályban szakrendszerű tanítás.

Vizsgálatunkba 186 tanulót és 49 családot vontunk be. Véleményünk szerint a vizsgálati anyag és a vizsgálati idő biztosította, hogy megfelelő következtetéseket tudjunk levonni a tanulók iskolához való viszonyának alakulásáról és befolyásolásáról.

Több uton szereztünk információt a családtól, tanulóktól, szaktanároktól, osztályfőnököktől és ezeket az információkat először egyeztettük és csak azután vontunk le belőle következtetéseket.

Témánk vizsgálatára különböző metodikai eljárásokat alkalmaztunk, hogy a tényeket pontosan tárjuk fel, a kapott adatokat megfelelően tudjuk ellenőrizni.

Megfigyelést végeztünk mind a két 5. osztályban. Az 5. A osztályban két, az 5. B osztályban egy tanéven keresztül. Megfigyeléseinket az 5. osztályokban tanító pedagógusok megfigyeléseivel egyeztettük. A kísérletben résztvevő szaktanárokkal a céltudatos megfigyelést - a kutatási tervünk alapján - megbeszéltük, és kértük a kollegákat, hogy az osztály és az egyes tanulóknál tapasztalható változásokról folyamatosan tájékoztassanak bennünket.

A szülőktől és külső megfigyelőktől /szakkörvezetők,

uttörő foglalkozások, napközi otthon, tanulószobai foglalkozások stb./ kapott adatokat is figyelembe vettük.

Irásbeli adatgyűjtést folyamatosan végeztünk. A tanulók fogalmazást irtak a tanulással, az iskolához való viszonyulással kapcsolatban.

Kérdőíves vizsgálatot is végeztünk az iskolához való viszony, a tantárgykedveltség, a tanító tanárookra vonatkoztatva. Az adott választ mindenkor megindokoltattuk.

Irányított beszélgetéseket végeztünk osztályfőnöki órákon egyéni és csoportos foglalkozások keretében. Ezzel a módszerrel újabb tényekhez jutottunk, de a más módszerrel kapott eredmények helyességét is sikerült ellenőriznünk. Beszélgetésre felhasználtuk az Őrsi, raj foglalkozásokat is.

Beszélgetést alkalmaztunk családlátogatásaink alkalmával, a gyermek tanulmányi munkájáról, a tanulás szükségességének fontosságáról alkotott véleményének vizsgálatára. Adatokat kaptunk arról, hogy mennyire rendszeres az otthoni munkavégzés, a tanulmányi munka segítése, ellenőrzése. A szülőkkel szülői értekezleten csoportosan is beszélgettünk. A beszélgetés kérdéseit előre kidolgoztuk, hogy minden családnál ugyanazokra a problémákra kapjunk választ. Kötetlenebb beszélgetést olyan alkalmakkor végeztem, amikor más probléma miatt is fel kellettennem a szülőkkel a kapcsolatot. Arra kerestük a választ, hogyan próbálja a szülő motiválni a gyermek tanulását.

Készítettünk egy zárt kérdés-típust az iskola tevékenységi fajtáiról és a tanulóknak a megadott tevékenységi

formákat rangsorolni kellett. Ezzel sikerült feltárnunk azt, hogy a rangsorban hol helyezkedik el a tanulás.

Vizsgáltuk a tantárgykedveltséget, ahol a tanulóknak nehézségi, illetve könnyüség rangsort kellett felállítaniuk. A tanulókat megkértük, hogy a rangsort indokolják meg. Külön vizsgáltuk a tanulók magyar, matematika, élővilág, gyakorlati foglalkozás tantárgyhoz való viszonyulást. Ezt azért vizsgáltuk külön is, mert kísérletünkben a fenti tantárgyakat tanító szaktanárok vettek részt. A különböző felmérések hipotézisünk helyességét is igazolta.

Polyamatosan végeztük a tudásszint mérést, amit magyarból, matematikából, élővilágból, gyakorlati foglalkozásból osztályra és egyénre lebontva éveleji, félévi és év végi állapotot figyelembe véve rögzítettünk. Az év közti eredményvizsgálatok a kitűzött célunk megvalósításának ütemét, minőségét jelezték. Ez egyben megadta a következő időszak feladatait.

Vizsgálataink során a tanulóktól és szülőktől kapott adatokat egyeztettük és ennek alapján tudtuk megállapítani, hogy mennyiben egyezik vagy tér el a szülők és gyermekük véleménye. Arra is választ kaptunk, hogy milyen a családi háttere, mennyiben segíti, fékezi vagy esetlegesen gátolja a gyermek értékelő magatartásának, iskolához való viszonyulásának kialakulását.

Kísérletünk végén megint megmértük a tanulók iskolához való viszonyulását, tantárgykedveltségét. Az eredményvizsgálatok tantárgyi előrelépést mutattak. A kapott e-

eredmények alapján tudtuk vizsgálataink eredményét összefoglalni. Ezekből az eredményekből tudtunk következtetéseket levonni és a további tennivalókat megállapítani.

A felhasznált módszerekkel megtudtuk állapítani a tanulók iskolához való viszonyulásának motivumait. Megismertük azokat a motivációs tényezőket, amelyekkel céltudatos nevelő munkával a tanulók értékelő magatartását, iskolához való viszonyulását, tantárgykedveltségét és ezeken keresztül a teljesítményt pozitívan befolyásolni lehet.

I. FEJEZET

Az értékelő magatartás pedagógiai, pszichológiai elemzése

Művelődési ügyünket komplex feladatként kell nézni. A vizsgált témánk szempontjából a következőt hangsúlyoznánk: társadalmi igény és egyéni érdek között szoros kapcsolat szükséges. Társadalmunkban a tanulás és a művelődés mint az egyes emberek teljesebbé, értékesebbé válásának, mint társadalmunk további fejlődésének záloga. A technika és a tudományok forradalmi változásainak századában élünk, amikor az egyre korszerűbb ipar és mezőgazdasági termelés tanult és hozzáértő munkaerőt igényel. Ugy is fogalmazhatjuk "a kiművelt emberfők sokasága" korunk társadalmi igénye a fizikai és szellemi munka minden területén. Ennek a feladatnak a megoldásához alapvető, hogy az iskolai hatások negatív illetve pozitív élményként való átélése határozza meg tanulóink magatartását.

Dr. Veczkó József: "Az iskolához való viszony alakulása és az egyéni bánásmód összefüggése tanulóknál" című munkájában a következőt fogalmazza meg: -"hogya csak külső készítésre támaszkodó mintakövetés időszaka lejárt az iskolában is. Egyetlen lehetőség kínálkozik: az életkori sajátosságokra támaszkodóan olyan hatásrendszerek kialakítása, amelyek nyomán a tanulók az adott szituációt pozitív élményként élik át, és belső vonzódásból értékfogadással válaszolnak. A megoldás tehát az, hogy a tanuló önépítkezés formájában

fejlessze önmagát olyanná, amilyennek az iskola szeretné látni."

"- az iskola lett az az intézmény, amely a tanulóknak a társadalmi életre irányuló orientációit, azoknak belső meggyőződéssé válását - gyakran egész életre szólóan - meghatározhatja."

Korunk tudományos, technikai és társadalmi eredményei új értelmet adnak a humánumnak. Ezért érthető, hogy megnő az ember ismeret tudományának jelentősége. Valóban úgy véljük, hogy kardinális kérdésről van szó, hiszen e nélkül nem lehetséges a nevelés céljának és az eredmények összevetése, az elmélet és a gyakorlat összekapcsolás, a tanulmányi munka irányainak kijelölése, a lehetőségek felmérése.

A ma iskolájának elsősorban tevékenységrendszerében kell elősegíteni a felnövekvő nemzedék olyan irányu nevelését, hogy igazán szocialista állampolgárokká válhassanak, annak megfelelő életrendet tudjanak kialakítani, párosuljon a jogok és kötelességek harmóniája, öntevékeny magatartás alakuljon ki. A különböző tényezők hatását jobban kellene koordinálni. A pedagógusok irányító tevékenységének tudatosabbá kell válnia. Minden pedagógusnak magáévá kellene tenni a korszerű pedagógiai szemléletet. Mi szükséges ehhez? Szakmánk a pedagógia alapos ismerete /pedagógiai és pszichológiai ismeretekre egyaránt gondolunk/ elengedhetetlenül szükségesnek tartjuk az oktatáspolitikai tudatosságot. Ugy gondoljuk, hogy ma még inkább megfontolást érdemel Gaston Berger francia filozófus, a francia felső oktatás volt vezetőjének

1957-ben tett megállapítása: "Olyan világban élünk, amelyik változik, de főképp amelyik egyre gyorsabban változik... ugyanannyi idő alatt egyre több és egyre mélyebb átalakulás megy végbe."

Ha iskoláink lépést akarnak tartani a társadalmi elvárásokkal, ennek egyik alapvető feltételének tartjuk iskoláink pszichés klimájának gyorsabb ütemű fejlesztését. Oktatáspolitikánk jellemzője, hogy a nevelés kérdésének társadalmi szinten növekvő jelentőséget tulajdonít.

Dr. Veczkó József a következő véleményének ad kifejezést az előbb említett munkájában: "A hagyományos iskola a tanulók aktivizálásában gyakran megelégedett a külső mechanikus késztetéssel, hiszen a feladatot elsősoban a szülői ház vállalta magára. A társadalom átalakulásával e tennivalók közül egyre több hárul az iskolára. A kérdés tehát az, hogy a ma iskolája képes-e megoldani a tanulók belső aktivitását, ki tudja-e bontakoztatni, elő tudja-e hívni az egyének önfejlesztő erőit és tevékenységre kész állapotait."

A nevelők felelőssége messze túl haladja az iskola falait. Megállapításunk, hogy kedvező hatást fejt ki az ösztönző és türelmes iskolai munka /pedagógiai, pszichológiai kísérletünket ennek szellemében terveztük meg/ a megfelelő iskolai klíma. Ha az iskolának megfelelő a pszichés klímája mind jobban eleget fog tudni tenni annak a társadalmi elvárásnak, hogy a gyakorlati életre készítsen fel, mert a gyakorlati élet az ami mozgásban, változásban van. Ezt a mozgást az iskola szerkezeti, nevelési, oktatási tar-

talmának is követni kell.

Az 1978/79-es tanévvel érvénybe lépett az általános iskola nevelési-oktatási terve.

Azt megállapíthatjuk, hogy a nevelési-oktatási terv legfőbb jellemzője a nevelésközpontu szemlélet megvalósítása. Szerintünk feltétlenül szükségesnek tartjuk annak hangsúlyozását, hogy a nevelőközpontu iskola nem azt jelenti, hogy kisebb figyelmet fordítsunk az oktatásra a tanításra. Ezért is tartjuk aktuálisnak az iskolához való viszony, tantárgykedveltség motivumainak vizsgálatát.

Az Alapelvekről egyértelműen megállapítható, hogy bár a mának szólnak, hangsúlyozottabban foglalkoznak azokkal a feladatokkal, amelyek előbbre mutatnak a következő évtizedekre. Ez is alátámasztja a téma kutatásának indokoltságát.

Nagy Ferenc: "A tanárok kérdés kultúrája" c. munkájában írja: "Az oktatáspolitikai irányelvek szelleme érthetően tűzte ki a szocialista nevelés elé, hogy amikor a tudomány, az ismeretek hihetetlen tömegét kell elsajátítani, magas szintű termelő munkát kell végezni, új technikai konstrukciót kell alkotni, amikor az automaták "tudnak gondolkodni": gyermekeinket is tanítsuk meg eredményesen gondolkodni, mert csak így lesznek képesek a "gyorsuló világban" a fejlődés urává és szabályzóivá válni."

Az értékelő magatartás pedagógiai, pszichológiai elemzésénél szükségesnek tartjuk az "Általános Iskolai Nevelés és Oktatás terve" I. kötetéből a következőket kiemelni:

A tanulók önállósága, öntevékenysége

"A tanuló öntevékenysége terjedjen ki - a közösségi nevelés útján - egész élettevékenységükre. Minél önállóbb tanulásra kell ösztönözni őket, biztosítva ennek feltételeit, Aki önállóan tud tanulni, jobban le tudja küzdeni a hátrányokat, és jobban tud az érdeklődésének megfelelő irányba fejlődni. Mindez már az általános iskolás korban is az önművelés, az önnevelés alapjává válhat."

Motiváció

"Minden tanulói tevékenységet - és erőfeszítést - kezdettől fogva motiválni kell azért, hogy a tanulók az iskolába lépéstől kezdve magukénak érezzék a kitűzött célokat és feladatokat. A kényszerűt minél több vonatkozásban az önkéntesség váltsa fel. Ez biztosítja az általános iskola sikeres elvégzését, és alapja a tanulók későbbi tanulmányainak is."

Az igazi pedagógiának a viszonyulás a lényege - témánkban az iskolához és tanuláshoz való viszonyulás - pedagógiai tevékenységünk, az igazi pedagógiai tevékenységnek végzése során kettős objektumot kell figyelembe venni: az egyéniséget és a társadalmat - ahogy ezt Makarenkó megfogalmazta.

A Filozófiai Kislexikonban az érték címszó alatt a következőket olvashatjuk: "értékek a társadalom anyagi és tudati jelenségeinek tulajdonságai - az anyagi, gazdasági és esztétikai értékek is. Az emberek tettei és a társadalmi jelenségek lehetnek erkölcsileg jók vagy rosszak /erkölcsi értékek/ lehetnek helyeslés vagy elítélés tárgyai. Az embe-

rek magatartásának irányítása és szabályozása érdekében a társadalom eszmékből, elvekből, értékelésekből az erkölcsi nézetek egész rendszerét alakítja ki. Ezek is erkölcsi értékek. Az értékfogalmak nemcsak valamilyen realitást tükröznek vissza, nemcsak valaminek a tudását jelentik, hanem irányítják is az emberek tevékenységét, azaz gyakorlati jellegűek."

Sz.L Rubinstein: Lét és tudat című munkájában a következőt fogalmazza meg: "A környezet hatására kifejlődő pszichikum mindjobban összekapcsolja az embert környezetével, és normális esetben biztosítja a személyiség számára a magasabbrendű pszichológiai alkalmazkodást. A személyiség e dialektikus összefüggés hatására kialakult önmozgás alakítja, rögzíti az egyedi ember tulajdonságait, és az állandó pszichikus tevékenység folyamatában továbbfejlődve megőrzi és integrálja önmagát."

A személyiséget nem vizsgálhatjuk csak az őt formáló körülmények és nevelési feltételek vizsgálatával együtt.

"Különösen fontos és rendkívül nehéz a nevelés és a körülmények kölcsönhatásának tanulmányozása a személyiség viszonyainak és jellemének alakulására gyakorolt kölcsönhatásokban" - írja A.G. Kovaljov "Személyiséglélektan" című művében. Ha a személyiség lelki folyamatainak állapotát, és tulajdonságát vizsgáljuk, meg kell állapítsuk, hogy a fejlődés a folyamattól az állapoton keresztül a tulajdonság felé halad, azaz a dinamikusból, labilistól az egyre

szilárdabb felé.

A.G Kovaljov: "Személyiséglélektan" című művében hangsúlyozza, hogy a strukturák kialakulása biztosítja a magatartás viszonylagos függetlenségét a véletlen hatásoktól és a szituációban végbemenő változásoktól; ezekben az emberi személyiség érettségének és kiforrottságának jeleit kell látnunk."

Az emberi tevékenység bonyolult, mivel az ember nem passzív, nem pusztán szemlélődő, cselekvő lény és nekünk tevékenységben kell vizsgálnunk.

Az iskolának objektív értékeket kell közvetíteni, ezeknek kell a tanulók értékképletének alapját képeznie, amelyek már szubjektiválódnak.

"Az inger - pszichikus tevékenység - válaszfolyamatainak lenyomataiként a személyiségben rögződnek bizonyos tulajdonságok, és egy sajátos szerkezeti összerendezettség /integráció/ jön létre. Később a rögzült reflexes formációk mint képességek, jellem, irányultság determinálják a személyiséget, de a további új tevékenység ismét módosítja a régit, és magasabb szinten integrálja a személyiséget" - írja Dr. Veczkó József "A személyiségzavarok értelmezésének fontosabb elvi problémái" című disszertációjában. Ebből a gondolatból világossá válik, hogy lényeges a gyermek nevelése során, milyen értéket alakít ki önmagával és környezetével szemben. Ezért kell és szükséges vizsgálni, hogy milyen szerep jut ebből az iskolai időszaknak.

Dr. Kerékgyártó Imre: "A nevelés és a nevelők atti-

tüdjei" című cikkében a következőt vázolja fel:

különböző ingerek, —→ amelyekre válaszokat kell adnia,
illetve különböző ingereket, impul-
zusokat

impulzusok érik —→ ad le, hogy azokra válaszokat kö-
veteljen

A kapott válaszok —→ kellemes, vagy kellemetlen közérze-
tet keltenek benne
↓
adott válaszait pedig környezete
megerősíti vagy elutasítja.

A megerősített kapott kialakítják gondolkodási, beszéd,
vagy adott válaszok —→ mozgási /járási, cselekvési/ stb.
SÉMÁIT /módját/

Az érzelmi hatások közte él a világ között, amelynek
szelektív viszonyt —→ ő is egyik része: egyes célok fon-
tosakká, jelentősekké, mások közöm-
bössé vagy jelentéktelenné, ellen-
szenvessé válnak számára. Kialakul
készenléti állapota, amely a fon-
tos, jelentős célok megvalósításá-
ra irányítja tevékenységét: BEÁL-
LÍTÓDÁSAI jönnek létre.

Mindezek hatására e- belső meggyőződéseivé válnak, ame-
lyeket hitszerűen vall erős érzel-
mek, nézetek, ité- melyek töltéssel magáénak, kialakul-
nak ATTITÜDJEI, amelyek közül egye-
sek — az előzetes, mások pedig

- az előítéletek

A sémát elemezve, megállapítható, hogy az emberi szervezetet különböző ingerek érik, amelyekre a szervezet válaszol, illetve ingereket ad le, amelyre választ vár. A kapott válaszok a közérzetet kellemesen vagy kellemetlenül érintik. Az adott válaszokat a környezet vagy megerősíti vagy elutasítja.

A megerősített kapott vagy adott válaszok kialakítják a gondolkodási, beszéd, mozgás stb. sémáit.

Az érzelmi hatások a viszonyt szelektíválják, egyes célok fontosakká, jelentősekké, mások közömbössé vagy jelentéktelenné stb. válnak számára.

Kialakul a készenléti állapot, amely a fontos, jelentős célok megvalósítására irányítja a tevékenységet, beállítódás jön létre.

Az előbbiek hatására egyes képzetek, ítéletek, nézetek belső meggyőződéssé válnak, kialakulnak az attitűdjük, ami az előzetest mások az előítéletek szerepét töltik be.

A tanulók amikor iskolába lépnek már több attitűdöt hordoznak magukban. A gyermekeknek meg kell ismernie, mit szabad, mit nem szabad. Sokféle változata a különféle tulajdonságok kialakításának, sokszori ismétlése, sokszori gyakoroltatása. Ha azt mondjuk, hogy ez egy folyamat, akkor az első 3 életévben a késztetések ha alacson szinten is, de már dominálnak.

Ezekután lép be az óvoda, ahol már szakavatott i-

átányítás mellett megindul ennek a felhalmozott motívum, motivációs képzetnek a tudatos irányítása. Itt hangsúlyoznunk kell azt, hogy maga az indíték, maga a motiváció nem képzelhető el emóció, érzelem nélkül. Aki olyan környezetben nőtt fel, ahol az idősebbeket nem tisztelik, aki olyan környezetben él, ahol a durvaság, közömbösség, drasztikum, gorombaság és agresszivitás hat, attól a gyermektől nem várhatjuk el, hogy az iskolában más magatartást is tanusítana, akkor sem adná önmagát. Ez egyenes következménye annak amit a családi környezetéből asszimilált. A társadalomba való beilleszkedése a gyerekeknek nem könnyű. A deviáns magatartásuaké pedig sokszorta nehezebb, mert ezeknek a tanulóknak nincs megfelelő normatívájuk, hogy a társadalmi együttélés szabályait hogyan kell tisztelni. Ha a családi környezet a magatartás, az erkölcsi megítélés tekintetében visszahuzó erőként hat akkor az iskola igen nehezen képes vagy súlyosabb esetben nem képes a magatartást átalakítani, megfordítani.

Az iskola hatékonyságát fokozni kell, mert véleményünk szerint még nem tart ott, hogy ezt konvenzálni tudja. Az más /és részletesebben ezzel nem kívánunk foglalkozni/, hogy az iskola az ilyen deviáns magatartásu gyerekeket kiemeli ebből a környezetből, és más környezetben helyezi el. Véleményünk szerint ennek az eljárásnak érzelmi vonatkozásai a legsúlyosabbak. A hospitalizált gyerekeknek a világról egy beszűkült képük van. Az intézetek jól felszereltek, de a gyerekek érzelmi igénye marad kielégületlenül, és ennek kielégítése főleg a szülők részéről pótolhatatlan!

Mi úgy érzékeljük, hogy nem véletlen az, hogy a nevelést hangsúlyozzuk. Ennek ma létjogosultsága van. A ma iskolájában a nevelés mint hatékonyság háttérbe szorul. Azt őszintén meg kell állapítsuk, hogy a nem megfelelő magatartást tanusító, neveletlen gyerekeknek a száma sok. És ebben nem csak a szülői ház felelős, az iskolának is többet kell tenni. A család funkciója sok mindenben megváltozott, amit az iskolának is tudomásul kell vennie. Iskoláinknak őszintébbnek, nyiltabbnak, melegebb hangulatúnak, érzelem gazdagabbnak kell lenniük. És ezeknek a kívánalmaknak iskoláink nem mindenben felelnek meg. Sok olyan jelenséget megtűrünk és eltűrünk iskoláinkban, amely később nagyon rossz hangsullyal jelentkezhet a magatartásban. Azt hangsúlyozni kívánjuk, hogy a neveltlenség az nem a nevelés következménye. A neveltlenség a kevésbé hatékony nevelés következménye. Itt értjük a szülői házat és az iskolát. Meg kellene azt az utat találnunk, hogy a gyermekén át, mint a neveléshez értők, hatni tudnak a szülőkre is.

A neveltség csirái a szülői házban fogalmazódnak meg. Nem az iskolában kezdődik a neveltlenség. A baj otthon kezdődik. Ennek természetesen számos oka baj otthon kezdődik. Ennek természetesen számos oka lehet, pl: a kevés törődés, a túl követelődzés, a minden ráhagyás stb.

Amit kér és amit követel minden esetben teljesítik, ez a későbbi években úgy fog jelentkezni, hogy apja, anyja félre áll, esetleg tanára is félre áll és ő szabad utat kap. Mivel ezt az agresszív magatartást végig hordta magával 3 é-

ves kortól kezdődően, vagy az "én" tudat ébredésétől kezdődően. Ilyen esetekben fontos szerepe van annak, hogy késztetéseink mindenkor az életkornak megfelelőek legyenek, mert minőségben más késztetés szükséges egy alsós vagy felsős gyermeknél. Késztetéseinket kell úgy irányítani, hogy hasson a gyereken át a szülői házra. A nevelésben ezt az őszinte beszélgetésekkel valósíthatjuk meg. Nevelésünknek figyelembe kell venni a prevenciót a megelőzést. A helyes nevelés irányultsága megelőzi a gyermek nevelatlenségét. Befolyásolja helyesen magatartását. Az egész tevékenység strukturája a gyerekek vagy 3. életévének, vagy 14. 18. életévének megfelelően úgy szerveződik, úgy strukturálódik, ahogy az adott életkorban megfelelő. A gyereket mindig így kell szemléljük, a személyiség teljes fejlődésében.

"Az emberek viselkedésének irányításában a célok és az értékek nagy szerepet játszanak. De a viselkedésig van még egy lépcsőfok, amit nem léphetünk át. Ez az attitűdök lépcsőfoka. -... Az attitűd nem velünk született, hanem tapasztalatok, tanulás alapján kialakult, viszonylagosan állandósult értékelő magatartás. Ez a meghatározás is utal arra, hogy milyen szoros kapcsolatban van az értékrendszerrel" - írja Harsányi István: Az ifjúkor c. munkájában. A fenti munkából a következő gondolatokat emelnénk ki. Az attitűdök határozzák meg közvetlenül viselkedésünket. Attitűdjeink rendszere minden magatartásunk, viselkedésünk háttérében felfedezhető. Az attitűdöknek jelentős viselkedésszabályozó erejük van, s nevelés és önnevelés kihagyhatatlan feladata.

az attitűdök számbavétele. Egyes viselkedéseink száma ugyanis olyan nagy, hogy valamennyiükre külön-külön semmiféle nevelés vagy önnevelés figyelme nem tud kiterjedni. A nevelés, a szocializálás sikere vagy sikertelensége így leginkább az attitűdök kialakításának és módosításának területén dől el. végső soron a cél, az értékrend, az attitűdrendszer mind az emberi viselkedés közvetlen, vagy közvetett szabályzója.

/Vö: Harsányi István: "Az ifjukur" Kossuth Könyvkiadó 1979./
Ha a tanulók érzelmi megnyilatkozásait vizsgáljuk, akkor azokat párokba tudjuk rendezni. Néhányat felsorolunk: kezdeményezés, munkaszeretet, pontosság, munkafegyelem, céltudatosság, önállóság, és ezek összes negatív előjele.

munkaszerető - nem szereti a munkát

kezdeményező - visszavonul, nem kezdeményez

pontos - hanyag, rendetlen

durvaság - előzékenység

udvariatlan - udvarias, stb.

Ezek az érzelmi megnyilatkozások a gyermek fejlődésében egyesén, keverten jelentkeznek. A gyermek magatartásában nem mindig a pozitívak uralkodnak és nem mindig a negatívak. Ez éppen a magatartás nevelése során, a motiváció készítése során ezek polarizálódottan, hol a pozitív, hol a negatív vonatkozásban jelentkeznek. Éppen a nevelés feladata, hogy a pozitív magatartás nyilvánuljon meg. És ha ez dominál, a felnőtté válásra jól beépülnek a személyiségbe.

A pedagógusoknak ezért nem szabad lemondani a megis-

merés lehetőségéről.

Murányi Mihály: "Az értékorientációk fejlesztése" című munkájából témánkkal kapcsolatban a következő gondolatokat hangsúlyozzuk. Az oktatás hatékonysága nagy mértékben függ attól, hogy a tanulók mennyire tekintik szükségesnek a velük közölt ismeretanyagot, milyen jelentőséget tulajdonítanak neki, hogy értékelik azt. Ez az értékelő magatartás, amely a tananyaggal, a tanulással és a tanulásban nyújtott teljesítményekkel kapcsolatos, ahhoz fűződő beállítottságban fejeződik ki, s válik a konkrét iskolai magatartás és tevékenység fontos motiválójává – maga is pedagógiai ráhatások eredményeként alakul és formálódik. Tanítványainkban ki kell alakítani azokat a művelődési eszményeket, amelynek létrejötte ugyszólván nélkülözhetetlen táptalaja minden további tanulási eredménynek. S megfordítva: az oktató-nevelő tevékenység alacsony hatásfoka vagy éppenséggel negatív attitűdöket hagytunk kibontakozni s meggyökeresedni.

Mindez még inkább érvényes a szorosabban vett nevelési munkára, a tanulók erkölcsi arculatának, jellembeli sajátosságainak fejlesztési folyamatára. Az erkölcsi eszmény kialakításának magvát éppen az eszményhez kapcsolódó pozitív értékattitűdők fejlesztése és megszilárdítása jelenti.

Másrészt: az erkölcsi nevelés legnagyobb akadályát a negatív eszményképek spontán kialakulása jelenti, amikor a tanuló erkölcsileg helytelen, káros magatartási mintákat tart követendőnek, azokhoz kapcsol az azonosulás irányában

ható pozitív értékitéleteket és helyeslő - elfogadó jellegű attitűdöket. Az érték kategóriákat az egyén magatartás szintjén kifejező értékattitűdők kialakítása rendkívül fontos, ám bonyolult és komplex nevelői célkitűzés.

A marxizmus számára értékjellegű minden olyan emberi törekvés, amely a társadalom haladását, az egész emberi nem gazdagítását szolgálja anyagi vagy eszmei síkon. Értéknek számít továbbá e haladás minden olyan eredménye amelyben ez a gazdagodás objektíválódik, megvalósul, s amely egyben újabb, az emberiség további gazdagítását szolgáló eredmények alapja, előfeltétele lehet. Értékhordozónak tekinthető minden olyan emberi tulajdonság, amely a haladást szolgáló társadalmi tevékenységre alkalmassá teszi az embert. Másrészt értékhordozó minden olyan emberi mű, amelyek mint javak az emberiséget gazdagítják. Az értékhordozók vagy az ember társadalmiságát tükröző személyiségsajátosságok, vagy az ember aktív, természetátalakító tevékenységének anyagi illetve eszmei objektívizáció. Az emberi társadalom termeli ki az érték kategóriák közvetítésével történő szabályozás mechanizmusát.

Az egyedi teljesítménnyel szemben társadalmi elvárás alakul ki, amelyet az egyedi teljesítmények különböző mértékben elégitenek ki. Ez arra ösztönzi az egyént, hogy teljesítményei minél inkább megfeleljenek ennek a társadalmi elvárásnak, hisz ettől függ, hogy a közösség mennyire becsüli tevékenységét s ezen keresztül őt magát. A tárgyi tevékenységnek mindig van egy személyi viszonyokat érintő oldala,

amely az emberi kapcsolat síkján bontakozik ki.

A tevékenység tárgyainak értékelésében létrejön az anyagi tevékenység mellett a szellemi tevékenység eszközeinek és eredményeinek értékelése.

Az értékkel együtt jár az értékelés, bizonyos dolgok tudatos előnyben részesítése, más dolgok elutasítása. Ebből következik, hogy az értékek mindig poláris foglamakban jelennek meg.

Ezek hierarchikus rendszert alkotnak.

Heller Ágnes szerint a következő sajátosságok jellemzik.

1. ha a preferencia társadalmi szabályként funkcionál, s az egyéni választás e szabályhoz való viszonyt fejez ki,
2. ha tartalmazza az általánosítás mozzanatát. Ez szorosan kapcsolódik az érték kategóriák orientatív jellegéhez.

Amikor az iskolai nevelés keretében a tanulók értékorientációinak fejlesztésén, s az annak szerves részét képező értékattitűdök kialakításán fáradozunk. Mindig szem előtt kell tartanunk, hogy ezek komplex módon, az értelmi, érzelmi és akaratilag életre való ráhatások összességének célirányos felhasználásával érhetünk el e téren tartós és hatékony eredményeket.

Egy pár veszélyforrásra is utalni kell:

Ha a nevelő beéri az értékattitűdök kognitív összetevőinek kialakításával, akkor könnyen előadódhat az az eset, hogy a tanuló a verbalitás szintjén kifogástalanul viszonyul a tár-

sadalom preferenciákhoz: ismeri és szavakban helyesli mindazokat a normákat, amelyeket a nevelés során közöltek vele. Ez a képmutató magatartás kialakulásának útja. Veszélyes az is, ha az értelmi és az érzelmi összetevők kialakulnak, de az akarati fejlesztés elmarad vagy hiányos. Ez letörheti a tanuló önértékelését és törést okozhat egész személyiségfejlődésében. Hangsúlyozni kell, hogy az értékattitűdöknek összhangban kell lenniük. Az ember nem születik az értékek tudásával. Abban a folyamatban jön létre, amelynek keretében egyáltalán beilleszkedik társadalmi környezetébe, elsajátítja a tárgyi tevékenységhez szükséges képességeket és készségeket, beleértve a másokkal való együttműködést is. Mindez az interakciók szakadatlan folyamatát feltételezi, és ebben a folyamatban alakulnak ki az értékelő magatartásformák, az értékattitűdök, értékrendszerek. Ez az interakciós folyamat mindig meghatározott, konkrét társadalmi mikrostrukturában, kiscsoportokban zajlik. Ilyen mikrostrukturák a család, az óvoda és az iskolai közösség.

Ha az értékrendszerek kibontakozásának legáltalánosabb mechanizmusait vizsgáljuk, akkor két egymással gyakran szorosan összefonódó jelenséggel kell rámutatni:

1. az elsajátítás
2. az identifikáció

E két jelenséggelnek szerepe van az értékek interiorizálódásában. A magatartás normák mint értékek megjelenésében fontos szerepe van az utánzásnak. Hogy kivel identifi-

kálódik a gyermek az elsősorban érzelmi viszonyulásától függ.

Az elvárások okozta konfliktusok megelőzésének feltételei:

1. A szülőkben kialakítani azt a belátást, hogy alapvető azonosság áll fenn köztük és a pedagógusok között, abban, hogy gyermekeikből becsületes, dolgos embereket faragjanak.
2. Fontos, hogy a pedagógus ki tudja alakítani tanítványai-ban az érdekazonosság tudatát.
3. A tanuló az egyéni vállalás aktusát mint értéktételező cselekvést fogja fel és élje át.
4. A pedagógus magatartása összhangban van az általa képviselt értékorientáló hatásokkal.

Az értékek érvényesítésének a magatartásban, a cselekvésben lényegi mozzanata magának az embernek mint személyiségnek értékhordozóvá válása.

Az értékek érvényesülésének folyamata elképzelhetetlen értékes emberek kialakulása nélkül, s ennek elősegítése az értékorientálásnak mint nevelési célkitűzésnek megvalósításában fontos szerepet játszik.

A személyi értékek kialakulásában fontos közvetítő mozzanatot jelent az önértékelés mozzanatának megjelenése és beágyazódása a személyiség fejlődésébe. Az önértékelés szoros összefügg magának az öntudatnak a fejlődésével.

Ezzel kapcsolatban teljes mértékben egyetértünk Dr. Kiss Tihamérral, aki "Az énkép kialakulása és fejlődése" c. munká-

jában így fogalmaz:

"Napjainkban a gyermekekre hatalmas információtömeg zúdul, iskoláink, a tömegkommunikációs eszközök, a kartársak közvetítésével. Közben önismerethez alig, emberismerethez pedig céltudatos, tervszerű irányítás nélkül jut csak a tanuló. Egy 8-9 éves gyermek természeti és kulturális környezetéről szerzett információ megközelítik sok családban a szüleiét, viszont képtelen tanítója vagy iskolatársai jellemzését adni. Még kevésbé tudja felsorolni saját személyiségtulajdonságait, különösen nem ezek minőségi és mennyiségi mutatóit". Ezt a megállapítást igazolni látszik az általunk végzett vizsgálati eredmények is. Az iskolának sokat kell tenni annak érdekében, hogy tanulóink önismerete, emberismerete fejlődjön, és ezen keresztül fejleszthető értékelő magatartásuk.

Ebben fontos szerepe van a nevelés demokratikus légkörének. A fejlődő személyiség önértékelése reális legyen, megfeleljen a valóságos képességeknek, jó tulajdonságoknak, vagy fogyatékosságoknak. De összhangban legyen mások értékelésével is.

A pozitív interperszonális kapcsolatok növelik a gyermek hajlandóságát bizonyos magatartásmódok, tulajdonságok értékelésére. A gyermek egész magatartásbeli fejlődése különböző, többnyire igen bonyolult magatartásminták szerveződését és integrálódását jelenti. Ennek az integrációnak eredményeként alakul ki az a bonyolult rendszer, amelynek a tudatos viselkedés, a tevékenység irányításában oly fontos szerepe van. A fejlődés során bontakozik ki az egyén szoci-

ális arculata. A szociális szempontból lényeges magatartásminták szerveződése nyomán kialakul a komplex szociális viselkedés, amelynek egyedi jellege nagymértékben függ az egyén státuszától. A tanuló iskolai státuszát mindig több tényező határozza meg. Egyik ilyen tényező mennyire szorgalmas, fegyelmezett, amelyek elsősorban a pedagógus szemében értékek. A másik, hogy mennyiben rendelkezik olyan tulajdonságokkal, amelyek osztálytársai vagy általában referenciacsoportja szemében értékesek. Ahol a különböző irányból a tanuló felé irányuló elvárások rendszere között megfelelés van, ott megvan a feltétele a tanuló egészséges személyiségfejlődésének. Viszont ahol az elvárások között ellentmondások feszülnek, ott szükségszerűen merülnek föl konfliktusok.

Milyen determináló tényezők játszanak közre?

1. A családi környezet és a családi nevelés nagy befolyást gyakorol a tanulóknak az iskolához, a nevelőhöz s a nevelési elvárásokhoz való viszonyára.
2. Vérmérséklet, akarat, hajlam, rátermettség.
3. A pedagógus mint vezető játszik szerepet, s befolyásának forrásai, befolyásolási mechanizmusai vezetéslélektani kategóriák segítségével értelmezhetők.
4. A csoport integráltságának foka, amely annak összeforrottságában nyilvánul meg. /Vö: Murányi Mihály "Az értékorientációk fejlesztése", Pszichológia-nevelőknek, Tankönyvkiadó, Bp. 1974./

A fentiek mellett hangsúlyozni kívánjuk az egyéni bánásmód elvét "mert az egyéni bánásmód és foglalkozás élményét átél-

gyermekben felgyorsul a társas kapcsolatteremtés készsége, gyorsabban aktivizálódik, erősebb az azonosulási törekvése, hajlamosabb az elmélyedésre, gyorsabban és pontosabban sajátítja el az ismereteket, koncentráltabb, megértőbb, türelmesebb, kiegyensúlyozottabb, mint az egyéni bánásmódból csak keveset kapott társa." - állapítja meg Veczkó József: "Egyéni bánásmód és közösségi nevelés" c. cikkében. Ebben sokat segíthetnek a segítőkész nevelők. Községi nevelésünk, egymás megbecsülése, segítése, szeretete, a jóindulatot mint emberi értéket tudatosítanunk kell tanítványainkban, hogy a sok egyéb értékelési norma mellett ezek is alapvető jellemzői legyenek értékelő magatartásuknak, önmaguk és társaik megítélésében, iskolához, tanuláshoz való viszonyulásuknak.

II. FEJEZET:

Az iskolához való viszony adatszerű elemzése

A következőkben kutatásainkban azt vizsgáljuk, hogy a személyiség tulajdonságai közül a viszonyulás, mégpedig az iskolához, a tanuláshoz hogyan alakul. Az irodalom tanulmányozásából arra következtettünk, hogy a viszonyulásokat későn kezdték el vizsgálni. Vizsgálatainkban jól tudtuk alkalmazni Dr. Veczkó József ezzel a témával kapcsolatban megjelent munkáit.

A viszony mint személyi tulajdonság ott jelentkezik ahol az objektum és a szubjektum kapcsolata van. "A viszony tehát a szubjektív és objektív egysége, a személyiségnek a dolgokkal, a személyekkel, a körülményekkel stb. létesült objektív kapcsolatában fellépő szubjektív állásfoglalása. Még pontosabban: a viszony a személyiségnek az objektív valóságnak különböző oldalaival való individuális, választó, tudatos, relative állandósult, szerzett, reguláló jellegű kapcsolatrendszere. - Különös figyelmet érdemel a viszony reguláló szerepe a személyiség életében: belsőleg határozza meg tevékenységét, élményeit, viselkedését. a környező emberekhez. A szubjektumnak az előtte álló feladathoz való viszonya megszabja a teljesítés színvonalát is. Ugyanakkor azonban a személyiség viszonya maga is feltételezi mind a belső, szubjektív, mind a külső objektív okokat. Itt is dialektikus kölcsönhatás van. A személyiség viszonyának belső

determinánsai, szubjektív okai a motivumok, azok az ösztönzések, amelyek tükrözik az adott dologhoz való viszonyt, és ösztönzik, serkentik az embert a konkrét szituációban a meghatározott cselekvésre.

Külső objektív okok is megszabhatják a személyiség viszonyulását: ezek az akarattól függetlenül ható körülmények formájában jelentkeznek.

A viszony tulajdonképpen a teljes személyiségen, annak mindenféle lelki megnyilvánulásán érezteti hatását /Marjenkó, 1967./ Az egyes ember viszonyáról tudósít az adott valósággal kapcsolatos mindenféle kapcsolata, persze elsősorban érdeklődése, érzelmi kötődése, célja, törekvése, viselkedése, tevékenységének motivumai stb. "- /Dr. Komlósi Sándor: "Munkára nevelés a családban"/ A tanulók iskolához való viszonyulását első felmérésünk, vizsgálatunkkor 5. osztálytól 8. osztályig vizsgáltuk.

A tanulóknak három választási lehetőségük volt: Szeretsz-e iskolába járni, igen, igen is, nem is, nem. A megfelelőt alá kellett húzni és a választást meg kellett indokolni.

Vizsgálatunkban arra is választ kerestünk, hogy az 5. osztályos tanulók iskolához való viszonyulása milyen pozitív vagy negatív eltérést mutat a többi osztályhoz való összehasonlításában, és melyek azok a motivumok amelyek ezt befolyásolják. Vizsgálatunk 186 tanulóra terjedt ki.

A számszerű adatok és azok összefüggéseit az alábbi táblázatban szemléltetjük.

Osztály	Létszám	Igen	Választási lehetőség igen is		nem
			meg	nem is	
V.A	24	8	11		5
V.B	21	6	14		1
VI.A	29	12	17		0
VI.B	23	1	20		2
VII.	37	9	28		0
VIII.A	28	8	19		1
VIII.B	24	8	14		2
Összesi-186		52	123		11

tés

A százalékos megoszlás a következőket mutatja.

Osztály	Létszám	Igen	Választási lehetőség igen is		nem
		%	meg	nem is	%
V.A	24	33,3	45,8		20,8
V.B	21	28,5	66,6		4,7
VI.A	29	41,3	58,6		0
VI.B	23	4,3	86,9		8,6
VII.	37	24,3	75,6		0
VIII.A	28	28,5	67,1		3,5
VIII.B	24	33,3	58,3		8,3
Összesit-186		27,9	66,1		5,9

Az ábra alapján megállapítható, hogy a 186 tanuló-
ból 27,9 %-a válaszolt igennel, 66,1 %-a igen is meg, nem is,
és 5,9 %-a nemmel válaszolt.

Ha az 5. osztályok viszonyulását vizsgáljuk a többi
osztályhoz viszonyítva a következőt tapasztaljuk.

Osztály	Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
			igen is	meg nem is	
VI.o.-VIII.o	141	38	98		5

Százalékos arányban

Osztály	Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
			igen is	meg nem is	
VI.o.-VIII.o	141	26,9	69,5		3,5

Osztály	Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
			igen is	meg nem is	
V.A-V.B.	45	31,1	55,5		13,3

A százalékos eredményeket összehasonlítva megállapítható, hogy az V. A-B. osztályokban az igennel válaszolók száma 4,2 %-al magasabb a többi osztályhoz viszonyítva. Az igen is, meg nem is 14 %-al alacsonyabb a VI-tól VIII-ig osztályokhoz viszonyítva. A nem válaszok száma 9,8 %-al magasabb a többi osztályhoz viszonyítva. Ez a viszonylag nagy eltérés felhívta figyelmünket arra, hogy a motivációs tényezőket vizsgálva, erre, a viszonylag nagy eltérésre külön is keressük a magyarázatot. Meg kellett keresnünk azokat a motivumokat amelyek pozitívan befolyásolva az iskolához való viszonyulást javul. Ezért külön is vizsgáltuk a kísérleti osztály 5.B és a kontroll osztály 5. A. iskolához való viszonyulás adatszerű elemzését.

A számszerű adatokat a következő táblázatok mutatják.

Kisérleti osztály V. B.

Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
		igen is	meg nem is	
21	6	14		1

Százalékos megoszlásban

Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
		igen is	meg nem is	
21	28,5 %	66,6 %		4,7 %

Kontroll osztály V.A. /orosz tagozatos/

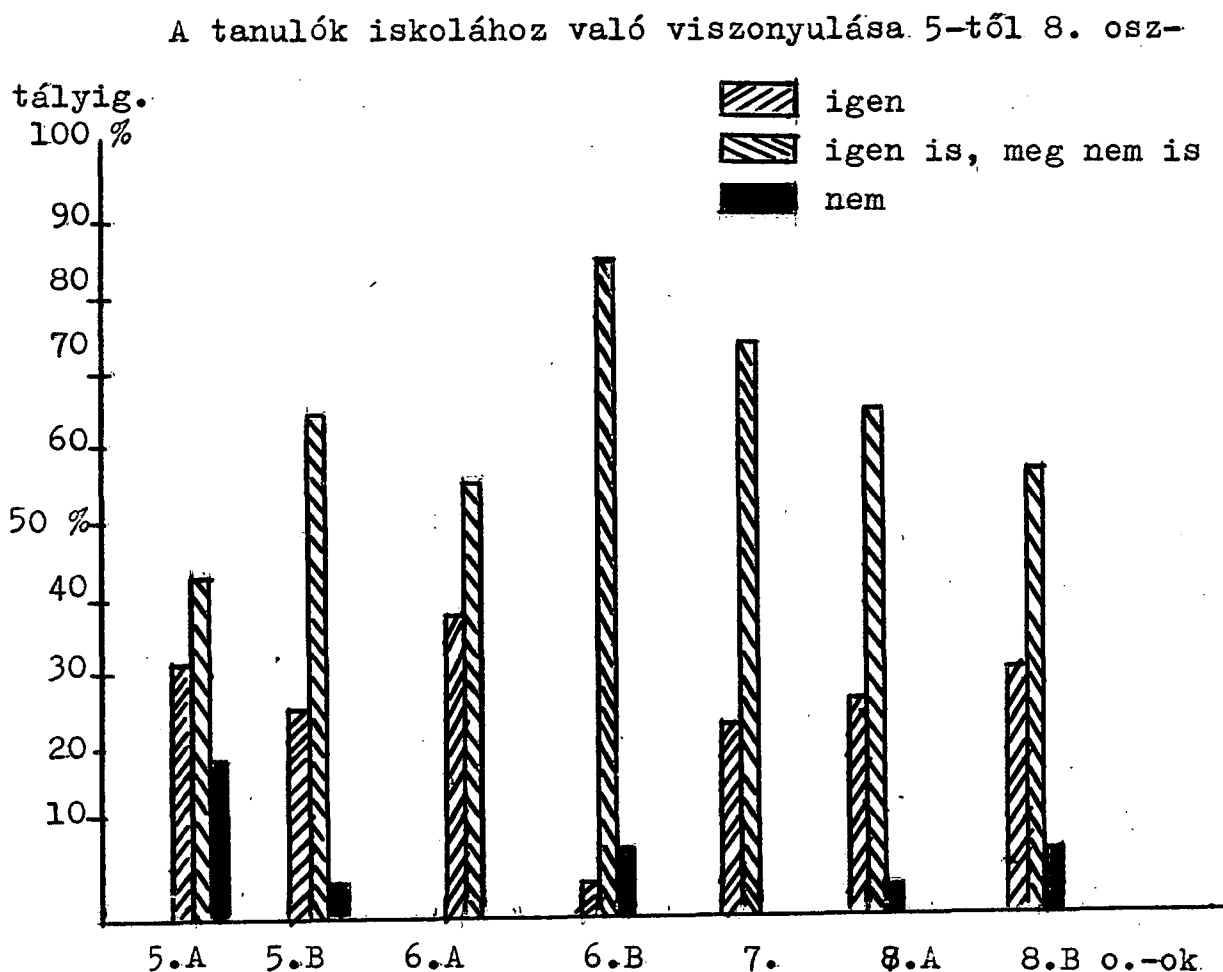
Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
		igen is	meg nem is	
24	8	11		5

Százalékos megoszlásban

Létszám	Igen	Választási lehetőség		Nem
		igen is	meg nem is	
24	33,3 %	45,8 %		20,8 %

A két osztály iskolához való viszonyulását összehasonlítva megállapítható, hogy a "nem" válaszadásban igen nagy az eltérés 16,1 %. Itt ismét azokat a motivumokat kellett keresnünk, amelyek az 5.A osztályban a 16,1 %-os "nem" választ indokolják. Ez annál is meglepőbb eredmény mert az 5.A osztályos

tanulók már 4. osztályban szakrendszerű oktatásban részesültek. Ebben az osztályban, a megfigyeléseink alapján könnyebbnek mutatkozott a 4.-ből 5.-be való átmenet mint a kísérleti osztályban.

A tanulókat arra kértük, hogy az adott válaszukat röviden indokolják meg. Vizsgálatunkat 5. osztálytól 8. osztályig végeztük. A résztvevő tanulók száma: 186.

Ebben a vizsgálatban az igen és nem válaszokat vettük figyelembe. Az igen is, meg nem is válaszoknál a pozitív választ az igenhez, a negatív viszonyulást a nemhez soroltuk be. A tanulók válaszukat több indoklással is magyarázhatták.

A pozitív viszonyulást vizsgálva kategóriákat tud-

tunk összeállítani az adott válaszok alapján, és tanulmányoztuk a számszerű adatokat osztályonként és összevontan is. A motiváló tényezőket és a számszerű adatokat az alábbi táblázatban közöljük:

Pozitívan motiváló tényezők	Osztályok							Összesen
	5.A	5.B	6.A	6.B	7.	8.A	8.B	
	az adott válaszok száma							%
A tanár személye	:	-	2	2	-	5	1	10
A tanulás fontossága	:	7	2	3	7	7	4	37
A tudás fontossága	:	1	1	3	4	7	3	22
A tantárgy érdekessége	:	2	7	3	2	5	6	33
A közösség szeretete	:	-	1	4	1	4	12	34
A jó órarend	:	-	1	3	-	6	4	14
Pályaválasztás, munkahely választás	:	1	2	3	1	2	-	9
Játék, délutáni program sport	:	1	-	1	1	-	-	3

Ha rangsoroljuk a kapott eredményeket a következő sorrendet tudjuk felállítani:

Sorszám	Pozitív viszonyulást befolyásoló tényezők	Kapott tényezők száma
1.	A tanulás fontossága	37
2.	A közösség szeretet	34
3.	A tantárgy érdekessége	33
4.	A tudás fontossága	22
5.	A jó órarend	14
6.	A tanár személye	10
7.	Pályaválasztás, munkahelyválasztás	9
8.	Játék, délutáni program, sport	3

A negatív viszonyulást kiváltó motívumokat tanulmányozva a kapott válaszok alapján ismét kategóriákat állítottunk fel. A válaszokat osztályonként és összesítve is kivetítjük, amelynek számszerű adatait, és a negatívan motiváló tényezőket az alábbi táblázat szemlélteti:

Negatívan motíváló tényezők

O s z t á l y o k

5.A 5.B 6.A 6.B 7. 8.A 8.B Összesen

az adott válaszok száma

1. A tanár személye	: 1	-	-	2	3	5	-	11
2. Nehézséget okoz a tanulás	: 5	1	4	4	3	1	4	22
3. A tantárgyakban rejlő nehézségek	: 5	10	6	12	13	8	9	63
4. Az órarendi nehézségek								
könnyű, nehéz napok/	: 1	2	3	-	8	8	1	23
5. A feleléstől való félelem, igazságtalan osztályzás	: 1	2	4	3	3	1	1	15
6. A dolgoztatástól való tartás	: -	1	1	2	2	1	-	7
7. Korán kell kelni	: -	-	1	1	1	-	2	5
8. Messze lakunk	: 2	-	-	-	1	-	-	3
9. Sok elfoglaltság van	: -	-	1	-	-	1	-	2
10. Jobb otthon	: -	1	-	-	-	-	-	1

A negatív viszonyulást motiváló tényezőket rangsoroltuk és a következő eredményre jutottunk.

Sorszám	Negatív viszonyulást kiváltó tényezők	A kapott válaszok száma
1.	A tantárgyakban rejlő nehézségek	63
2.	Az órarendi nehézségek /könnyű, nehéz napok/	23
3.	Nehézséget okoz a tanulás	22
4.	A feleléstől való félelem, igazságtalan osztályozás	15
5.	A tanár személye	11
6.	A dolgozatírástól való félelem	7
7.	Korán kell kelni	5
8.	Messze lakunk	3
9.	Sok elfoglaltság	2
10.	Jobb otthon	1

A fenti adatszerű elemzésből is kitűnik, hogy melyek azok a motivumok amelyek pozitívan vagy negatívan befolyásolják a tanulók iskolához való viszonyulását. Kiemel-nénk a legfontosabbakat, amelyeket a további kutatásaink-nak is irányt mutattak: a tanár személyisége, a tantárgyak-ban rejlő pozitív és negatív motivumok vizsgálata, a tanu-láshoz való viszonyulás, az iskolai tevékenységrendszer vizsgálata, az otthoni háttér feltárása. Magasnak ítéljük meg az órarendet /könnyű, nehéz nap/ kifogáloló tanulók szá-

mát. Tudjuk, hogy az órarend összeállításánál sok szempontot kell figyelembe venni, de azt hangsúlyozzuk, hogy az órarend összeállításánál a tanulók terhelését jobban figyelembe kell venni.

Az iskolához való viszonyulást az iskolában végzett tevékenységrendszer döntően befolyásolja. Vizsgáltuk azt, hogy milyen fajta tevékenységet végeznek legszivesebben a felsőtagozatos tanulók. Vizsgálatunk során zárt kérdés típust alkalmaztunk. 11 előre megadott tevékenységet kellett a tanulóknak minősíteni, illetve ha a felsorolt tevékenységeken kívül mást is kívánt a tanuló minősíteni, azt a 12.-helyre kellett beírnia.

Arra kértük a tanulókat, hogy a tevékenységfajtaikat rangsorolják és az első illetve 11.-helyre rangsorolt tevékenységet indokolják meg. A kapott eredményt a következő táblázatok mutatják be.

A felmérés ideje: 1981. február hónap.

A vizsgálatban 182 tanulót vontunk be.

Az értékelésnél az első illetve a tizenegyedik helyre tett választásokat vettük figyelembe, és arra kerestük a választ, hogy melyek azok a tevékenységi formák, amelyek pozitív vagy negatív motivumként befolyásolják a tanulók iskolához való viszonyulását.

Osztályonkénti értékelés:

5.A osztály:

Első helyen választott tevékenységformák rangsora

Sorszám	Tevékenységformák
1.	Tanulás
2.	Szakköri munka
3.	Ügyeleti tevékenység

Sorszám	Tevékenységformák
4.	Sportmunka
5.	Kisebbek patronálása
6.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása
7.	Segítségnyújtás tanulásban
8.	Társadalmi-fizikai munka
9.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szertároosság, szemléltető eszközök ké- szítése, vetítés stb./
10.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelem- be, akik énekkari tagok/
11.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel
12.	Egyéb tevékenységi forma

Az értékelésnél a tevékenységi forma sorszámát használjuk.

Osztályonkénti elemzés:

Osztály: 5.A Létszám: 25 fő

Rangsor	Tevékenységi forma	Tanulók száma	%-os megosz- lás
1.	1 Sportmunka	6	24 %
2.	2 Tanulmányi munkát segítő kö- zösségi feladatok /pl: szer- tároosság, szemléltető eszkö- zök készítése, vetítés stb./	3	16 %
3.	3 Állandó uttörőmegbízatás ellátása	3	12 %
4.	4 Kisebbek patronálása	3	12 %

Rangsor	Tevékenységi forma	Tanulók száma	%-os megoszlás
5.	Tanulás	2	8 %
6.	Társadalmi-fizikai munka	2	8 %
7.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	2	8 %
8.	Szakköri munka	1	4 %
9.	Segítségnyújtás tanulásban	1	4 %
10.	Ügyeleti tevékenység	1	4 %
11.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe, akik énekkari tagok/	0	0 %
12.	Könyvtár	3	12 %

Osztály 5.B Létszám: 23 fő

Rangsor	Tevékenységi forma	Tanulók száma	%-os megoszlás
1.	Sportmunka	7	35,2 %
2.	Tanulás	6	26 %
3.	Ügyeleti tevékenység	2	8,6 %
4.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szer-tárosság, szemléltető eszközök készítése, vetítés stb./	2	8,6 %
5.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	2	8,6 %
6.	Ügyeleti tevékenység	2	8,6 %

Rangsor	Tevékenységi forma	Tanulók száma	%-os megoszlás
7.	Szakköri munka	1	4,3 %
8.	Kisebbség patronálása	0	0 %
9.	Társadalmi-fizikai munka	0	0
10.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe, akik énekkari tagok	0	0 %
11.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	0	0 %
12.	Könyvtár látogatás	2	8,6 %

Osztály: 6.A Létszám: 26 fő

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
1.	Tanulás	11	42,3 %
2.	Sportmunka	7	26,9 %
3.	Segítségnyújtás tanulásban	2	7,6 %
4.	Szakköri munka	1	3,8 %
5.	Ügyeleti tevékenység	1	3,8 %
6.	Kisebbség patronálása	1	3,8 %
7.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	1	3,8 %
8.	Társadalmi-fizikai munka	1	3,8 %
9.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	1	3,8 %
10.	Tanulmányi munkát segítő kö-		

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
---------	---------------------	---------------	----------------

	zösségi feladatok /pl: szer- tárosság, szemléltető eszkö- zök készítése, vetítés stb./	0	0 %
11.	Énekkari tagság /csak azok- nál vettük figyelembe, akik énekkari tagok/	0	0 %
12.	Könyvtárlátogatás	3	11,5 %

Osztály: 6. B. Létszám: 24 fő.

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
---------	---------------------	---------------	----------------

1.	Sportmunka	11	45,8 %
2.	Szakköri munka	9	41,6 %
3.	Tanulás	1	4,1 %
4.	Társadalmi-fizikai munka	1	4,1 %
5.	Osztály önkormányzati mun- kában való részvétel	1	4,1 %
6.	Ügyeleti tevékenység	0	0 %
7.	Kisebbség patronálása	0	0 %
8.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	0	0 %
9.	Segítségnyújtás tanulás- ban	0	0 %
10.	Tanulmányi munkát segítő		

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megosz- lás
---------	---------------------	---------------	---------------------

	közösségi feladatok /pl:szer- tárosság, szemléltető eszkö- zök készítése, vetítés stb./	0	0 %
11.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe, akik ének- kari tagok/	0	0 %
12.	Könyvtárlátogatás	1	4,1 %

Osztály: 7. Létszám: 37 fő.

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megosz- lás
---------	---------------------	---------------	---------------------

1.	Sportmunka	16	44,4 %
2.	Tanulás	5	13,8 %
3.	Szakköri munka	4	11,1 %
4.	Kisebbség patronálása	4	11,1 %
5.	Ügyeleti tevékenység	3	8,3 %
6.	Társadalmi-fizikai munka	2	5,5 %
7.	Segítségnyújtás tanulás- ban	1	2,7 %
8.	Énekkari tagság /csak a- zoknál vettük figyelembe, akik énekkari tagok/	1	2,7 %
9.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	0	0 %

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megosz- lás
---------	---------------------	---------------	---------------------

10.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szertároosság, szemlélte- tő eszközök készítése, ve- tités stb./	0	0 %
11.	Osztály önkormányzati mun- kában való részvétel	0	0 %
12.	Könyvtárlátogatás	1	2,7 %

Osztály: 8. A Létszám: 24 fő.

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megosz- lás
---------	---------------------	---------------	---------------------

1.	Sportmunka	9	37,5 %
2.	Szakköri munka	6	25 %
3.	Tanulás	4	16,6 %
4.	Ügyeleti tevékenység	2	8,3 %
5.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	2	8,3 %
6.	Énekkari tagság /csak a- zoknál vettük figyelembe akik énekkari tagok/	2	8,3 %
7.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szertároosság, szemlélte-		

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
---------	---------------------	---------------	----------------

	tő eszközök készítése, vetítés stb./	1	4,1 %
8.	Kisebbség patronálása	0	0 %
9.	Segítségnyújtás tanulásban	0	0 %
10.	Társadalmi-fizikai munka	0	0 %
11.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	0	0 %
12.	Könyvtárlátogatás	2	8,3 %

Osztály: 8. B. Létszám: 24 fő

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
---------	---------------------	---------------	----------------

1.	Sportmunka	10	41,6 %
2.	Szakköri munka	5	20,8 %
3.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	3	12,5 %
4.	Segítségnyújtás tanulásban	2	8,3 %
5.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe, akik énekkari tagok/	2	8,3 %
6.	Tanulás	1	4,1 %
7.	Ügyeleti tevékenység	1	4,1 %
8.	Társadalmi-fizikai munka	1	4,1 %
9.	Tanulmányi munkát segítő kö-		

Rangsor	Tevékenységi fajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
---------	---------------------	---------------	----------------

	zösségi feladatok /pl: szer- tárosság, szemléltető eszkö- zök készítése, vetítés stb./	1	4,1 %
10.	Osztály önkormányzati munká- ban való részvétel	1	4,1 %
11.	Kisebbség patronálása	0	0 %

A tevékenységfajták osztályonkénti megoszlását is tanulmányoztuk, amit a következő táblázatok szemléltetnek.

Tevékenységi fajta	Osz- tály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
1. Tanulás	5.A	2	1	6.A
	5.B	6	2	5.B
	6.A	11	3	7.0
	6.B	1	4	8.A
	7.	5	5	5.A
	8.A	4	6	8.B
	8.B	1	7	6.B
Tevékenység fajta	Osz- tály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
2. Szakköri munka	5.A	1	1	6.B
	5.B	0	2	8.A
	6.A	1	3	8.B
	6.B	10	4	7.0

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
	7.o	4	5	5.A
	8.A	6	6	6.A
	8.B	5	7	5.B

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
3. Ügyeleti tevékenység	5.A	1	1	7.o
	5.B	2	2	5.B
	6.A	1	3	8.A
	6.B	0	4	6.A
	7.o.	3	5	8.B
	8.A	2	6	5.A
	8.B	1	7	6.B

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
4. Sportmunka	5.A	6	1	7.o
	5.B	8	2	6.B
	6.A	7	3	8.B
	6.B	11	4	8.A
	7.o	16	5	5.B
	8.A	9	6	6.A
	8.B	10	7	5.A

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
5. Kisebbek patronálása	5.A	3	1	7.o
	5.B	0	2	5.A
	6.A	1	3	6.A
	6.B	0	4	5.B
	7.o	4	5	6.B

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
5. Kisebbség patronálása	8.A	0	6	8.A
	8.B	0	7	8.B

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
6. Állandó uttörőmegbi- zatás ellátása	5.A	3	1	8.B
	5.B	0	2	5.A
	6.A	1	3	8.A
	6.B	0	4	6.A
	7.o	0	5	5.B
	8.A	2	6	6.B
	8.B	3	7	7.o

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
7. Segítségnyújtás ta- nulásban	5.A	1	1	6.A
	5.B	1	2	8.B
	6.A	2	3	5.A
	6.B	0	4	5.B
	7.o	1	5	7.o
	8.A	0	6	6.B
	8.B	2	7	8.B

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
8. Társadalmi-fizikai munka	5.A	2	1	5.A
	5.B	0	2	7.o
	6.A	1	3	6.A
	6.B	1	4	6.B
	7.o	2	5	8.B
	8.A	0	6	5.B
	8.B	1	7	8.A

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
9.. Tanulmányi munkát se-	5.A	4	1	5.A
gitő közösségi tevé-	5.B	2	2	5.B
kenységek	6.A	0	3	8.A
	6.B	0	4	8.B
	7.o	0	5	6.A
	8.A	1	6	6.B
	8.B	1	7	7.o

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
10. Énekkari tagság	5.A	0	1	8.A
/csak azoknál vet-	5.B	0	2	8.B
tük figyelembe, a-	6.A	0	3	7.o
kik énekkari tagok/	6.B	0	4	5.A
	7.o	1	5	5.B
	8.A	2	6	6.A
	8.B	2	7	6.B

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
11. Osztály önkormány-	5.A	2	1	5.A
zati munkában való	5.B	2	2	5.B
részvétel	6.A	1	3	6.A
	6.B	1	4	6.B
	7.o	0	5	8.B
	8.A	0	6	7.o
	8.B	1	7	8.A

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
12. Könyvtárlátogatást	5.A	3	1	5.A
külön említették meg	5.B	2	2	6.A

Tevékenység fajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
12. Könyvtárlátogatást	6.A	3	3	5.B
külön említették	6.B	1	4	8.A
meg	7.o	1	5	6.B
	8.A	2	6	7.o
	8.B	0	7	8.B

A 12-es tevékenységfajta a tanulók külön említették meg, ami a zárt kérdőíven nem szerepelt, s ezért a százalékos megoszlásnál nem vettük figyelembe. Örömdetesnek tartjuk azt, hogy tanulóink a könyvtár látogatását, külön mint tevékenységfajta feltüntették. A kevés tanulói választással magyarázható, hogy a zárt kérdőívben az iskolai könyvtár látogatását nem szerepeltettük.

Ha az osztályonként kapott mennyiségi adatokat összesítjük a következőkben tudjuk szemléltetni:

Tevékenységfajta	Tanulók száma	Rangsor	Tevékenység fajták	%-os megosztás
1. Tanulás	29	1	4	15,4
2. Szakköri munka	25	2	1	13,6
3. Ügyeleti tevé-				
kenység	10	3	2	5,4
4. Sportmunka	67	4	3	37,1
5. Kiseb bek patro-				
nálása	8	6	5	4,3

Tevékenységfajták	Tanulók száma	Rangsor	Tevékenység fajták	%-os megosztás
6. Állandó uttörőmeg- bizatás ellátása	9	6	5	4,8
7. Segítségnyújtás tanulásban	7	7	9	3,2
8. Társadalmi-fizikai munka	7	8	7	3,2
9. Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl:szer- tárosság, szemlél- tető eszközök készi- tése, vetítés stb./	8	9	8	4,3
10. Énekkari tagság /csak azoknál akik énekkari tagok/	5	10	11	2,6
11. Osztály önkormányza- ti munkában való részvétel	7	11	10	3,2
	<u>7</u> 182			

Ha a tevékenységfajták említési gyakoriságát tanulmányozzuk kiderül, hogy a tanulók az iskolában legszívesebben sportolnak, tanulással kapcsolatos tevékenységet, szakköri munkát végzik. Ha a vizsgált osztály /5.B/ és a kont-

roll osztály /5.A/ tevékenységfajtaít összevetjük, a követ-
kezőket tapasztaljuk. Az 5. B. osztály tevékenységifajta
gyakoriságánál az első helyen a sport szerepel /35,2 %/.
A tanulási tevékenységet a második helyen /26 %/ és harma-
dik helyen a szakköri tevékenységet 18,6 %/ rangsorolják.

Az 5. A. osztály tevékenységfajták említésének gya-
korisága a következőket mutatja: első helyen a sportmunka
szerepel /24 %/, második helyen a tanulmányi munkát segítő
közösségi feladatok /16 %/, harmadik helyen az állandó ut-
törőmegbízatás ellátása szerepel. /12 %/. A tanulási tevé-
kenység a rangsorban az 5. helyen szerepel /8 %/.

Az iskolai felmérés alapján a tanulmányi tevékenység a má-
sodik helyen található, ez megegyezik az 5. B. osztállyal
található rangsorral. Meglepő, hogy a kontroll osztály az
5. A. a tanulási tevékenységet a rangsorban az 5. helyre
helyezte, de megállapítható a mennyiségi elemzésből, hogy
a tanulással kapcsolatos közösségi tevékenységeket előnyben
részesítik.

Mennyiségi elemzést végeztünk osztályonként, hogy melyek a-
zok a tevékenységfajták amelyeket a tanulók a 11. helyen
emlitenek. A kapott eredményeket a következőkben szemléltet-
jük.

A vizsgálatba 182 tanulót vontunk be, 5-től 8. osztályig.
Az osztályonkénti elemzés:

Osztály: 5. A Létszám: 25 fő

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
1.	Osztály önkormányzati	6	24

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- oszlás
	munkában való részvétel	6	24
2.	Énekkari tagság /csak azok- nál vettük figyelembe akik énekkari tagok/	5	20
3.	Szakköri munka	3	12
4.	Ügyeleti tevékenység	3	12
5.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szertárosság, szemléltető eszközök készítése, veti- tés stb./	3	12
6.	Tanulás	2	8
7.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	2	8
8.	Társadalmi-fizikai munka	1	4
9.	Sportmunka	0	0
10.	Kisebбек patronálása	0	0
11.	Segítségnyújtás tanulásban	0	0

Osztály: 5. B. Létszám: 23 fő

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- osztás
1.	Társadalmi-fizikai munka	5	21,7
2.	Énekkari tagság /csak azok-		

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma.	%-os meg- oszlás
	nál vettük figyelembe akik		
	énekkari tagok/	5	21,7
3.	Ügyeleti tevékenység	3	13
4.	Tanulmányi munkát segítő kö- zösségi feladatok /pl: szer- tárosság, szemléltető eszkö- zök készítése, vetítés stb./	3	13
5.	Tanulás	2	8,6
6.	Sportmunka	2	8,6
7.	Osztály önkormányzati munká- ban való részvétel.	2	8,6
8.	Kisebbség patronálása	1	4,3
9.	Szakköri munka	0	0
10.	Állandó uttörőmegbízatás el- látása.	0	0
11.	Segítségnyújtás tanulásban	0	0

Osztály: 6.A. Létszám: 26 fő

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma.	%-os meg- oszlás
1.	Énekkari tagság /csak azok- nál vettük figyelembe akik énekkari tagok/	9	34,6
2.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl:		

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- oszlás
	szertárosság, szemléltető eszközök készítése, veti- tés stb./	3	11,5
3.	Osztály önkormányzati mun- kában való részvétel	3	11,5
4.	Ügyeleti tevékenység	2	7,6
5.	Kisebbség patronálása	2	7,6
6.	Segítségnyújtás tanulásban	2	7,6
7.	Társadalmi-fizikai munka	2	3,8
8.	Szakköri munka	1	3,8
9.	Sportmunka	1	3,8
10.	Állandó uttorőmegbízatás ellátása	1	3,8
11.	Tanulás	0	0

Osztály: 6. B. Létszám: 24 fő

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- osztás
1.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szertárosság, szemlélte- tő eszközök készítése stb./	6	25
2.	Énekkari tagság /csak azok- nál vettük figyelembe akik énekkari tagok/	6	25

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- oszlás
3.	Szakköri munka	3	12,5
4.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	3	12,5
5.	Ügyeleti tevékenység	2	8,3
6.	Segítségnyújtás tanulásban	2	8,3
7.	Sportmunka	1	4,1
8.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	1	4,1
9.	Tanulás	0	0
10.	Kisebbség patronálása	0	0
11.	Társadalmi-fizikai munka	0	0

Osztály: 7.o. Létszám: 36

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- oszlás
1.	Ügyeleti tevékenység	9	25
2.	Énekkari tagság /csak azok- nál vettük figyelembe akik énekkari tagok/	7	14,4
3.	Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl.: szertárosság, szemléltető eszközök készítése, veti- tés stb./	6	16,6
4.	Segítségnyújtás tanulásban	4	11,1

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
5.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	3	18,3
6.	Sportmunka	2	5,5
7.	Társadalmi-fizikai munka	2	5,5
8.	Szakköri munka	1	2,7
9.	Kisebbség patronálása	1	2,7
10.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	1	2,7
11.	Tanulás	0	0

Osztály: 8. A. Létszám: 24 fő

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os megoszlás
1.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe akik énekkari tagok/	8	33,3
2.	Sportmunka	5	20,8
3.	Segítségnyújtás tanulásban	3	12,5
4.	Osztály önkormányzati munkában való részvétel	3	12,5
5.	Társadalmi-fizikai munka	2	8,3
6.	Ügyeleti tevékenység	1	4,1
7.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	1	4,1
8.	Tanulmányi munkát segítő kö-		

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma.	%-os meg- oszlás
	zösségi feladatok /pl: szer- tárosság, szemléltető eszkö- zök készítése, vetítés stb./		
9.	Tanulás	0	0
10.	Szakköri munka	0	0
11.	Állandó uttörőmegbízatás el- látása	0	0

Osztály: 8. B. Létszám: 24 fő

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma.	%-os meg- oszlás
1.	Énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe akik ének- kari tagok	10	41,6
2.	Osztály önkormányzati munká- ban való részvétel	4	10,6
3.	Segítségnyújtás tanulásban	3	12,5
4.	Ügyeleti tevékenység	2	8,3
5.	Tanulmányi munkát segítő közös- ségi feladatok /pl: szertáros- ság, szemléltető eszközök ké- szítése, vetítés stb./	2	8,3
6.	Szakköri munka	1	4,1
7.	Kisebbség patronálása	1	4,1
8.	Állandó uttörőmegbízatás ellátása	1	4,1

Rangsor	Tevékenységfajták	Tanulók száma	%-os meg- oszlás
9.	Tanulás	0	0
10.	Sportmunka	0	0
11.	Társadalmi-fizikai munka	0	0

A tevékenységfajták osztályonkénti megoszlását a következő táblázatok mutatják:

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
1. Tanulás	5.A	2	1	6.B
	5.B	2	2	5.A
	6.A	0	3	5.B
	6.B	9	4	6.A
	7.o	0	5	7.o
	8.A	0	6	8.A
	8.B	0	7	8.B

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
2. Szakköri munka	5.A	3	1	5.A
	5.B	0	2	6.B
	6.A	1	3	6.A
	6.B	3	4	7.o
	7.o	1	5	8.B
	8.A	0	6	5.B
	8.B	1	7	8.A

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
3. Ügyeleti tevékenység	5.A	3	1	7.o
	5.B	3	2	5.A
	6.A	2	3	5.B
	6.B	2	4	6.A
	7.o	9	5	6.B
	8.A	1	6	8.B
	8.B	2	7	8.A

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
4. Sportmunka	5.A	0	1	8.A
	5.B	2	2	5.B
	6.A	1	3	7.o
	6.B	1	4	6.A
	7.o	2	5	6.B
	8.A	5	6	5.A
	8.B	0	7	8.B

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
5. Kisebbek patronálása	5.A	0	1	6.A
	5.B	1	2	5.B
	6.A	2	3	7.o
	6.B	0	4	8.A
	7.o	1	5	8.B
	8.A	1	6	5.A
	8.B	1	7	6.B

Tevékenységfajta.	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
6. Állandó uttörőmegbi- zatás ellátása.	5.A	2	1	5.A
	5.B	0	2	6.A
	6.A	1	3	6.B
	6.B	1	4	7.o
	7.o	1	5	8.B
	8.A	0	6	5.B
	8.B	1	7	8.A

Tevékenységfajta.	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
7. Segítségnyújtás tanu- lásban	5.A	0	1	7.o
	5.B	0	2	8.A
	6.A	2	3	8.B
	6.B	2	4	6.A
	7.o	4	5	6.B
	8.A	3	6	5.A
	8.B	3	7	5.B

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
8. Társadalmi-fizikai munka.	5.A	1	1	5.B
	5.B	5	2	6.A
	6.A	2	3	7.o
	6.B	0	4	8.A
	7.o	2	5	5.A
	8.A	2	6	6.B
	8.B	0	7	8.B

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
9. Tanulmányi munkát se-	5.A	3	1	6.B
gitő közösségi fela-	5.B	3	2	7.o
datok /pl: szertáros-	6.A	3	3	5.A
ság, szemléltető esz-	6.B	6	4	5.B
közök készítése, ve-	7.o	6	5	6.A
tités stb./	8.A	1	6	8.B
	8.B	2	7	8.A

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
10. Énekkari tagság /csak	5.A	5	1	8.B
azoknál vettük figye-	5.B	5	2	6.A
lembe akik énekkari ta-	6.A	9	3	8.A
gok/	6.B	6	4	7.o
	7.o	7	5	6.B
	8.A	8	6	5.A
	8.B	10	7	5.B

Tevékenységfajta	Osztály	Tanulók száma	Rangsor	Osztály
11. Osztály önkormányzati	5.A	6	1	5.A
munkában való részvé-	5.B	2	2	8.B
tel	6.A	3	3	6.A
	6.B	3	4	6.B
	7.o	3	5	7.o
	8.A	3	6	8.A
	8.B	4	7	5.B

Ha az osztályonként kapott mennyiségi adatokat összesítjük, azt a következő táblázatban tudjuk szemléltetni:

Tevékenységfajta	Tanulók Rangsor			Tevékenység %-os megoszlás
	száma		fajták	
1. Tanulás	4	1	10	
2. Szakköri munka	9	2	9	
3. Ügyeleti tevékenység	22	3	11	
4. Sportmunka	11	4	3	
5. Kisebbek patronálása	6	5	7	
6. Állandó uttörőmegbi- zatás ellátása	6	6	8	
7. Segítségnyújtás tanu- lásban	14	7	4	
8. Társadalmi-fizikai munka	12	8	2	
9. Tanulmányi munkát se- gitő közösségi fela- datok /pl: szertáros- ság, szemléltető esz- közök készítése, ve- títés stb./	24	9	5	
10. Énekkari tagság /csak azoknál vettük figye- lembe akik énekkari tagok	50	10	6	

Tevékenységfajta.	Tanulók száma	Rangsor fajták	Tevékenység %-os meg- oszlás
11. Osztály önkormány- zati munkában való részvétel.	24	11	1

A 11. helyen említett tevékenységfajtaikat elemezve a következőket tudjuk megállapítani: a rangsorban első helyre a 10-es tevékenységfajta került, énekkari tagság. Ez meglepő, hisz a Rendtartás az énekkari tagságról a következőket tartalmazza: "A tanulók - hallásvizsgálat után - önkéntesen jelentkeznek, de jelentkezés után egy tanév tartamára kötelezően vesznek részt az énekkari órákon és a szerepléseken."

Második helyen a 9-es tevékenységfajta jelölték meg a tanulók /tanulmányi munkát segítő közösségi tevékenységek/.

Harmadik helyen a 11-es tevékenységfajta /osztály önkormányzati munkában való részvétel/.

Ha az iskolai átlaghoz a vizsgált 5.B. - és 5.A. osztály választását vizsgáljuk, a következőket lehet megállapítani. Az 5.B. osztály tevékenységfajta gyakoriságánál, amit a tanulók nem szívesen végeznek a 8-as tevékenységfajta /társadalmi, fizikai munka/. Ez az eredmény meglepő, hisz általánosan megállapítható, hogy a B. osztályok szívesen végeznek fizikai munkát. A továbbiakban feladatunk volt, hogy feltárjuk azt a motivációs rendszert amely ezt az eredményt igazolja. Második helyre a 10-es tevékenységfajta került. /Osztály

önkormányzati munkában való részvétel/. Ez az eredmény feladatul adta az osztályfőnöknek, az osztály közösség szervezését, az osztály strukturális, hierarchikus felépítettségének megismerését. A feltárt motívum rendszert figyelembe véve készítettük el a kutatási tervünket. Harmadik helyre a 3-as tevékenységfajta /ügyeleti tevékenység/ került. Ez az eredmény, véleményünk szerint szorosan összefügg a második helyen megjelölt tevékenységfajtaival. A mennyiségi mutatók mögött lévő motivációs rendszert részletesen vizsgáltuk, a második és harmadik tevékenységfajta elutasításának motívum rendszerét feltártuk, amit kutatási tervünkönél felhasználtunk.

A kontroll /5.A/ osztály tevékenységfajta elemzése a következőket mutatja: 11. tevékenységfajta került az első helyre /osztály önkormányzati munkában való részvétel. Második helyre a 10-es tevékenységfajta került/ Énekkari tagság, csak azoknál a tanulóknál vettük figyelembe, akik énekkari tagok/. Harmadik helyre a 2-es tevékenységfajta /szakköri munka/ került. Ez az eredmény szintén további, motivációs rendszer feltárását igényelte, hisz a szakkörökbe való jelentkezés önkéntes.

Az 1-es /tanulás/ tevékenységfajta elemzése a következőket állapítottuk meg:

Iskolai szinten /182 tanuló válasza alapján/ az 1-es tevékenységfajta /tanulás/ a 11. helyen szerepel, ami azt igazolja, hogy a tanulók zöme ismeri legfontosabb tevékenységét, a tanulást.

Ha az iskolai felmérést és a vizsgált osztály /5.B/ rangsorát összevetjük a következő eredményt kapjuk: az eredményt összegezve, a tanulási tevékenységet /negatív viszonyulást/ figyelembe véve az 5. helyen jelölik meg. Kerestük azokat a motívumokat, amelyek erősítésével a tanuláshoz való viszonyulás pozitívan befolyásolható.

A kontroll /5.A/ osztállynál a tanulási tevékenységfajta a 7. helyen szerepel. Ez szintén meglepő, mert tagozatos /orosz/ osztályról van szó, és ez az osztály negyedikben szakrendszerű oktatásban részesült.

A pozitív és negatív viszonyulás összehasonlítás alapján kapott rangsort a következő táblázatban szemléltetjük:

Tevékenységfajták	Tanulók száma		Különbség	Rangsor
	pozitív	negatív		
	viszonyulás			
1. Tanulás	29	4	25	2
2. Szakköri munka	25	9	16	3
3. Ügyeleti tevé-				
kenység	10	22	- 12	8
4. Sportmunka	67	11	56	1
5. Kisebbek patro-				
nálása	8	6	2	5
6. Állandó uttörő-				
megbízatás el-				
látása	9	6	3	4

Tevékenységfajták	Tanulók száma		Különbség	Rangsor
	pozitív	negatív		
	viszonyulás			
7. Segítségnyújtás				
tanulásban	7	14	- 7	7
8. Társadalmi-fizikai munka	7	12	- 5	6
9. Tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok /pl: szertárosság, szemléltető eszközök készítése, vetítés stb./	8	24	- 16	9
10. Énekkari tagság /csak azoknál vetük figyelembe akik énekkari tagok/	5	50	- 45	11
11. Osztály önkormányzati munkában való részvétel	7	24	- 17	10

Ha a mennyiségi mutatókat elemezzük, iskolai szinten /182 tanuló/, a következőket állapíthattuk meg:

Első helyen: a négyes tevékenységfajtát, sportmunkát említik

Második helyen: az egyes tevékenységfajta, a tanulás szerepel

Harmadik helyre: a második tevékenységfajta, a szakköri mun-

ka került.

Feladatunk volt a pozitív viszonyulást kialakító, motivumokat feltárni és ezeket erősíteni.

A következőkben a tanulók indoklásaiból idézünk, aminek alapján az első helyre tették a tevékenységfajta. Csak az első és tizenegyedik helyre rangsorolt tevékenységfajta kellett indokolni.

B.M. 5.A- osztályos tanuló /4-es tevékenységfajta/

"Szeretem a sportot mert van hozzá ügyességem"

O.T. 5.A- osztályos tanuló /4-es tevékenységfajta/

"Szeretek focizni" /4-es tevékenységfajta/

V.Gy. 5.A- osztályos tanuló /4-es tevékenységfajta/

"A tanuláshoz, és mindenhez frissnek kell lenni"

B.I. 5.A.-osztályos tanuló /12-es tevékenységfajta/

"Mert szeretek olvasni"

F.M. 5.A. osztályos tanuló

"A tanulást szeretem mert hasznát veszem"

H.F. 5.A osztályos tanuló /11-es tevékenységfajta/

"Szeretek a közösségben lenni"

A felsorolt válaszokban a sikerélmény, a végzett tevékenység hasznossága, érzelmi kötődés a közösséghez szerepel motivumként.

Az 5.B-osztályos tanulók válaszaikat a következőkkel indokolták:

G.J.

"Azért, hogy műveltebb legyek, és elérjem év végére a harmast" /1-es tevékenységfajta/

T.M.

"Azért mert szeretem a sportot /4-es tevékenységfajta/

Sz.A.

"Azért mert akkor könnyebb lesz tanulni az órán /12-es tevékenységfajta/

V.P.

"Mert szeretek tornázni"

R.A.

Szeretek tanulni, mert átszeretnék menni hatodikba"
/1-es tevékenységfajta/

Zs. M.

"Azért a tanulás, mert másként buták volnánk"
/1-es tevékenységfajta/

G.V.

"Mert tovább akarok tanulni" /1-es tevékenységfajta/

A tanulók indoklásából kitűnik, hogy szűkkörű a motivumrendszer. Elsősorban a hasznosság, érzelmi kötődés dominál. Feladatul jelentkezett a motivációs rendszer további tanulmányozása, a pozitív viszonyulást elősegítő motivumok bővítése. A kapott motivációs rendszert beépítettük kísérleti terünkbe.

A negatív viszonyulást vizsgálva, a következőket tapasztaltuk:

5. A- osztályos /kontroll osztály/ tanulók indoklásai:

B.M.

"Nem szeretem a tanulást, mert sokat kell tanulni"
/1-es tevékenységfajta/

"Mindent elvégeztem, utána mehetek elvégezni az uttörő megbízatást" /6-os tevékenységfajta/

F. M.

"Nem szeretek részt venni az önkormányzatban" /11-es tevékenységfajta/

G. N.

"Nem szeretek énekelni" /10-es tevékenységfajta/

L. Zs.

"Nem szeretek kint ácsorogni" /3-as tevékenységfajta/

H. F.

"Nem befolyásolja a tanulást" /10-es tevékenységfajta/

V. F.

"Nem szeretem, nem érdekel" /10-es tevékenységfajta/

A kapott válaszokból megállapítható, hogy érzelmi kötődés hiánya, az osztály önkormányzati munkához való laza kötődés, az egyes tevékenységfajták céljának nem ismerése, a szülők helytelen véleménye, a nevelő nem megfelelő közösségépítő munkája negatívan befolyásolják a tanulók viszonyulását.

Az 5. B. osztályos tanulók negatív viszonyulásukat a következőkkel indokolták /ebben az osztályban végeztük pedagógiai kísérletünket/.

T. M.

"Nem szeretek énekelni" /10-es tevékenységfajta/

V. P.

"Azért, mert nem érdekel" /10-es tevékenységfajta/

Sz. M.

"Nem szeretek tanulni" /1-es tevékenységfajta/

G. V.

"Nincs jó hangom" /10-es tevékenységfajta/

A motivumok rendszere hasonló az 5. A. /kontroll/ osztálynál tapasztaltakkal. Pedagógiai kísérletünkben a megismert negatív motivumokat kívántuk befolyásolni, hisz a tanulók a tevékenységfajtaikat értékelik és ez befolyásolja magatartásukat. A negatív motivumokat próbáltuk gyengíteni, esetleg megszüntetni. Ez a célunk szükségessé tette, hogy vizsgáljuk a pedagógus személyének hatását is. A kapott eredményt ismertetjük.

A kapott eredményből megállapíthatjuk, hogy a jobb tanulmányi eredményt elért tanulók, az önkormányzati munkában közvetlenül résztvevők jobban értékelik, az uttörő megbízatásokhoz kapcsolódó tevékenységfajtaikat, feladatokat, jobban élik át a tanulással kapcsolatos tevékenység közösségi jellegét. A tanulók másik csoportja jobban kedveli a kötetlenebb tevékenységfajtaikat - itt nem feltétlenül iskolai, mozgalmi tevékenységre gondolunk - sportolás, könyvtár, kirándulások stb. Megállapítottuk, hogy a tanulók értékrendszere nem kiegyensúlyozott, formálódik. Ezt az állításunkat a következő kutatásaink is igazolták.

Az ötödikes tanulók tevékenységét differenciálva, egyénre lebontva értékeltük, és fejlesztettük. Itt figyelembe vettük és egyetértünk Szarka József: Törekvések és irányzatok a jelenkori neveléstudományban /Magyar Pedagógia 1980. 1. sz./ című tanulmányban tett megállapításai-val. "A szocialista országok pedagógiája bizonyos össze-

függésekben része a világ pedagógiai áramlatainak, de törekvéseit, lényegét, szemléletét és módszereit elsősorban és természetesen a szocialista viszonyokból kinövő jegek határozzák meg. A szocialista pedagógiai feladatok sorában kiemelt és alapvető helyet kap a személyiségfejlesztés. A személyiségprobléma előtérbe állításával a marxista pedagógiának le kellett küzdenie azt a hiedelmet, hogy a közösségi kategóriákban való gondolkodás érzéketlen a személyiséggel való foglalkozással szemben.

Ugyanakkor, hogy éppen ezért lendültek fel az utóbbi években a közösségek pedagógiai funkciójával ujszerűen foglalkozó kutatások. Megélénkült az érdeklődés a nevelés filozófiai aspektusa, a pedagógia alapkérdései iránt.

Az oktatás hatékonyságának növelését szolgálta a szemléleteti fordulat, amely az oktatási folyamatot mint tanítási-tanulási folyamatot értelmezi.

A hatékonyság problematikájához kapcsolódnak az iskola-rendszer korszerűsítésének munkálatai is."

A tanuláshoz való viszonyulás motivumainak vizsgálatához rövid dolgozatokat irattunk a következő témákkal:

1. Három kívánságom
2. Szerinted miért kell tanulnod?
3. Miért tanulsz, mi ösztönöz tanulásra?
4. Mit mondanak szüleid mikor tanulásra akarnak ösztönözni?
5. Mivel ösztönöznek tanulásra szüleid?

A dolgozatokat 1981. februárban irattuk.

A felmérésben résztvevő tanulók száma:

5. A. osztály: 25 fő   5. B. osztály:

A kapott adatokat mennyiségileg vizsgálva a következő eredményt kaptuk.

5. A. osztály

Három kívánságom

1. A "jó élettel" kapcsolatosan kapott válaszok száma: 14
/"legyek gazdag", "legyen sok pénzem", "boldog legyek"
stb./.
2. Valamilyen tárgyat szeretne 13 tanuló /ruha, magnó, ház, autó, sportcipő stb./ .
3. Jobb tanulmányi eredmény elérését említi 12 kívánság.
4. "Örökké éljek egészségesen és fiatalon" - ez a gondolat 12 válaszban található.
5. "Ne legyen háború, mert nem szeretnék meghalni". A béke vágyát 2 tanuló említette kívánsága között.
6. Az iskolához való negatív viszonyulást mutat 3 tanuló válasza. "Ne kelljen suliba járni, mert nem szeretek tanulni" - fogalmazza V.Gy.: "Tul sokat tanulunk és keveset játszunk."
7. Az állatok szeretetére lehet következtetni 4 kívánságban. H. F.: "Az emberek szeressék az állatokat. Azért, mert ahogy bánnak az állatokkal az kétségbeejtő."
H. F.: "Legyen egy kis állatom, ami csak az enyém. Imádom az állatokat." /édesapja vadász/

8. P. Sz. "Felnőtt legyek, mert jó a felnőttek élete."

"A hajamat szebben tartani, mert mindig úgy áll, mint egy szénaboglya."

9. V. Gy. "Tudjak varázsolni. Azért, hogy Magyarország nagyobb legyen, és a világ ipari és politikai központja."

10. V. Gy.: "Jó utak és korszerű gépek azért, hogy nagyobb legyen a kereskedelem és a termelés."

11. H. M. "Hogy ne haljon meg senki a családban. Mert én szeretem a családtagokat." /szülei most szabadultak szabadságvesztésből, ezidáig a nagyszülők nevelték/

12. B. I. "Virágos hintón járjak és legyenek szolgálaim. Azért, hogy én legyek az ur a faluban."

13. Sz. Z. "Boldog családi élet."
"Jó munkát kapjak."

Kutatási tervünk alapján azokat a kívánságokat vizsgáltuk, amelyek az iskolához való viszonyulást, tanulás és tantárgykedveltséget mutatják.

A tanulók kis százaléka látja a tanulás fontosságát jövőjük szempontjából.

A következő dolgozat "Szerinted miért kell tanulni" címmel irattuk meg a dolgozatokat. Arra kerestük a választ, hogy a tanulók milyen szerepet szánnak a tanulásnak további életükben. Sikerült olyan motivumokat megismernünk, amelyek a tanulóhoz való viszonyulást is mutatják.

Az 5. A. osztály /kontroll/ válaszaiból ismertetünk:

A. S.

"Hogy az életben, életem jó legyen."

O. T.

"Azért, hogy művelt ember legyek."

B. M.

"Hogy ne legyek buta."

V. J.

"Hogyha nagy leszek meg tudjak élni."

F. M.

"Mert hasznos és a pályán jó eredményem lesz."

Zs. J.

"Lehessek szakmunkás."

H. M.

"Azért, hogy fejlettebbek legyünk."

D. I.

"Hogy felnőtt koromban, munkahelyemen megálljam a helyem."

M. J.

"Pályaválasztásért. Ne kelljen nehezét dolgoni."

L. Zs.

"Hogy okos legyek és ha tanulok, akkor többre viszem az életben."

Az 5. B. osztályos tanulók válasza is hasonlóak /ezért nem tartjuk ismertetését szükségesnek/. A kapott eredményeket elemezve megállapítható, hogy a tanulók a tanulás fontosságát műveltségük emelkedésében, pályaválasztásban, a jobb szakma megszerzésében, az életben való boldogulásban

látják. Ezek a válaszok kapcsolódnak egy-egy osztályfőnöki óra témájához. A kapott eredményeket megkonzultáltuk az 5.-es osztályfőnökökkel, de a két ötödik osztályban a kísérletben résztvevő nevelőkkel is. Kértük, hogy használják fel munkájuk során. A következő dolgozatban azt vizsgáltuk, hogy mik azok a motiváló tényezők, amelyek a tanulókat a tanulásra ösztönzik.

A fogalmazás címe: Mi ösztönöz tanulásra?

A kapott eredményt a következőkben közöljük.

Az 5. A. osztályos tanulók válaszaibók idézünk:

O. T.

"Hogy jó munkás legyek."

B. M.

"A jó jegy."

R. H.

"Hogy ne kapjak rossz jegyet."

P. Sz.

"Azért, mert még sokra lehet vinni."

V. Gy.

"Hogy továbbtanuljak, a szakmában ne legyek balkezes."

F. M.

"Hogy jó helyet érjek el."

B. I.

"A jó eredmény elérése."

Sz. L.

"A tudás."

L. Gy.

"Nem szeretek tanulni. A jó jegy."

K. I.

"A pályaválasztás."

Sz. I.

"A lelkiismeret ösztönöz."

Az 5. B. osztályos tanulók válaszait tanulmányozva a következőket tapasztaltuk:

S. I.

"Azért, hogy jó jegyeket kapjak."

N. A.

"Azért, hogy tanuljak és jó jegyet viszek."

Sz. J.

"Hogy többet tudjak."

H. A.

"Hogy ne bukjak meg."

K. C.

"Mert így többet fogok tudni."

Sz. A.

"Az, hogy megdicsérnek és ez nekem jól esik, és nem kapok pofont."

H. A.

"Azért, hogy okosabb legyek, azért, hogy jó tanuló legyek."

A motivumokat vizsgálva megállapítottuk, hogy első helyen a jó jegy, a bukástól való félelem szerepel.

A kapott eredmények százalékos megoszlása:

5. A. osztály: a tanulók 44 százaléka

5. B. osztály: a tanulók 69 százaléka

A magasabbrendű motivum, a tudásért való tanulás százalékos megoszlása:

5. A. osztály: a tanulók 16 százaléka

5. B. osztály: a tanulók 26 százaléka

A tanulók válaszaik között olyan negatív motivumok is szerepelnek, mint a "pofontól" az "otthoni kiabálástól" való félelem szerepel ösztönző hatással. Családlátogatásaink során egyénileg beszélgettünk el a szülőkkel a tanulás helyes ösztönzéséről. A kapott eredményből következtetve kísérletünkben törekedtünk a magasabb rendű motivumok fejlesztésével, a tanulóhoz való pozitív viszonyulást erősíteni.

Mint minden jól végzett munka, így a tanulás is sikerélményt, az öröm érzését kell, hogy jelentse. A tanulók elért sikerei fokozzák a munkakedvet. A tanulásnak végső fokon nem lehet csupán az a célja, hogy a tanuló a legközelebbi órán jó jegyre feleljen, hanem az, hogy műveltebb legyen. Minél többet tudjon és tudását alkalmazni is tudja.

Vizsgáltuk azokat az ösztönző hatásokat, amelyek a családban érik a tanulókat.

Ezért ez iránt érdeklődtünk a következő dolgozatokban, melyeket "Mit mondanak szüleid mikor tanulásra akarnak ösztönözni?", "Mivel ösztönöznek tanulásra szüleid?" címmel irattunk.

Az első dolgozatban írott válaszokból a következőket tapasztaltuk:

5. A. osztály válaszaiból:

Sz. Z.

"Tanulj, mert különben nem kapsz munkát!"

O. T. o

"Tanulj már!"

B. M.

"Magadnak tanuljál, ne nekem."

I. M.

"Nehezebb lesz a szakmád."

V. J.

"Tanulj, mert csak akkor tudsz megélni!"

Zs. J.

"Tanuljál, mert buta maradsz!"

G. N.

"Tanulj, mert sehova sem mehetsz dolgozni!"

Sz. L.

"Tanulj, mert mész a tsz-be kapálni!"

M. J.

"Ha nagy leszel, könnyebben boldogulsz."

5. B. osztály válaszaiból:

M. A.

"Tanulj fiam, mert ha rossz jegyet hozol haza, akkor ... "

T. M.

"Tanulj, mert nem lesz belőled semmi."

Cs. M.

"Tanulj fiam, mert akkor okosabb leszel és könnyebb lesz a tanulás ha felnősz."

Sz. J.

"Ha nagy leszel jó helyen dolgozzál."

K. F.

"Tanulj, mert nem fogsz tudni megélni!"

B. G.

"Hogy többet tanulj, mert megbuksz!"

A tanulók által adott válaszokból megállapítottuk, hogy a szülők a jövőre hívják fel a tanulók figyelmét, akkor amikor a tanulás fontosságával véleményt formálnak. A szülők tanulásra való buzdításából is hiányzik a magasabb motívum, a tudásra való törekvésre való felhívás. A jobb jegy elérésére való törekvésre is felhívják gyermekük figyelmét. A kapott eredményből megállapítottuk, hogy a szülők véleménye a tanulók tanulásra való ösztönzésében szűkkörü. Ezért tovább kutattuk az ösztönző tényezőket, amelyeket a szülők használnak. Ezért kértük a tanulókat, hogy adjanak választ arra a kérdésre, hogy mivel ösztönzik szüleik a tanulásra. A dolgozat címe: "Mivel ösztönöznék tanulásra szüleid?"

Az ösztönzők között külön vizsgáltuk a testi fenytés gyakoriságát, a dicséretet és a pénzzel való jutalmazást. A százalékos megoszlást a következőkben közöljük:

5. A. osztályos tanulók válaszai alapján:

Testi fenytés: 12 százalék

Dicséret: 10 százalék

Pénzzel való

jutalmazás: 4 százalék

5. B. osztályos tanulók válaszai alapján:

Testi fenytés: 39 százalék

Dicséret: 21 százalék

Pénzzel való

jutalmazás: 3 százalék

A fenti százalékok alapján megállapítottuk, hogy a szülők megnyilatkozásai között meglepően magas a testi fenytést alkalmazó /51 százalék/. Kevés azoknak a szülőknek a száma, akik keresnék az iskolai munka sikertelenségének az okát. Az okokat nem ismerve a hatékony segítség is elmarad. A tanulóknál kísérletünkben egyénileg kerestük az okokat, mert a szülők csak a pedagógusok segítségével képesek a hatékony tanulási motivumokat megtalálni és alkalmazni.

Gyakori a pénzzel való jutalmazás, motiválás /7 százalék/. A két osztályban 31 százalék a dicséret, az érzelmi kapcsolatra való törekvés, érdeklődés a tanuló tevékenysége iránt. A kapott eredményeket, motiváló tényezőket az osztályfőnökökkel, a kísérletben résztvevő tanárokkal és családlátogatásaink alkalmával a szülőkkel is megbeszéltük.

A válaszokban szerepelnek olyan motiváló tényezők, mint a tv-nézés megtiltása, szabadidő eltiltás. Családlátogatásaink során próbáltuk a szülőket meggyőzni, hogy többet kell gyermekeikkel foglalkozniuk. Ezt azért is tartottuk fontosnak, mert az iskola sem tesz meg még mindent a tanuláshoz, iskolához való viszonyulása területén. Egyetértünk azzal, amit Csanádi Gábor és Ladányi János állapítanak meg: "A különböző társadalmi közegekből az általános iskolába érkező gyerekek eleve társadalmi jellegű különbsé-

geket hoznak magukkal, s az iskola követelményei olyanok, hogy az egyik rétegből érkező gyerekek számára ismerősek, mások számára idegenek. Így az iskola a követelményeken keresztül is rögzíti, illetve ujratermeli a kiinduló különbségeket. Az eltérő társadalmi közegből fakadó sajátosságokat tudás és képességbeli különbségnek tünteti fel, és így természetessé, magától értetődővé és kivédhetetlenné teszi."

/Csanádi Gábor-Ladányi János: Az általános iskolai rendszer belső rétegződéséről. Valóság, 1980. 3.sz./

Összeállítottunk egy kérdőívet, amelyben az iskolához, a tantárgyakhoz való viszonyulást vizsgáltuk. /Kérdőív 1. melléklet/ A tanulókat arra kértük, hogy válaszaikat indokolják meg.

Az első felmérést 1981 januárjában végeztük az 5. A. és 5. B. osztályokban. Majd 1981 májusában a kérdőíves felmérést megismételtük.

A felmérésben résztvevő tanulók száma:

5. A. osztály: 25 tanuló

5. B. osztály: 24 tanuló

Összesen: 49 tanuló

A kérdőív első kérdése:

1. Mit tanulsz legszivesebben az iskolában? Miért?"

Az 5. A. osztályos tanulók 8 tantárgyat említettek meg válaszaikban.

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	1	7	28
2.	Történelem	2	6	24
3.	Testnevelés	3	4	16
4.	Matematika	4	4	16
5.	Gyakorlati	5	1	4
6.	Orosz	6	1	4
7.	Magyar	7	1	4
8.	Földrajz	8	<u>1</u>	4
			25	

Egyetlen tanuló sem említette a rajzot és az éneket.

Az 5. B. osztályos tanulók 9 tantárgyat említenek válasszaikban.

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Történelem	1	6	25
2.	Irodalom	2	5	20
3.	Élővilág	3	4	16
4.	Matematika	4	3	12
5.	Gyakorlati	5	2	8
6.	Földrajz	6	1	4
7.	Ének	7	1	4
8.	Testnevelés	8	1	4
9.	Rajz	9	<u>1</u>	4
			24	

A tanulók az orosz tantárgyat nem rangsorolták, nem említették válaszaikban.

A két osztály válaszait összesítve a következőkben szemlélítjük:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Történelem	1	12	20,4
2.	Élővilág	2	11	20,2
3.	Matematika	3	7	14
4.	Magyar	4	6	12
5.	Testnevelés	5	5	10
6.	Gyakorlati	6	3	6
7.	Földrajz	7	2	4
8.	Orosz	8	1	2
9.	Rajz	9	1	2
10.	Ének	10	<u>1</u>	2
			49	

A motivumokat vizsgálva a következőket tapasztaltuk a tanulók válaszainak indoklásában:

Sz. Z.

"Mert szeretek otthon is barkácsolni." /gyakorlati/

F. M.

"Mert érdekel." /élővilág/

Zs. J.

"Azért, mert fejlesztem tudásomat." /matematika/

G. N.

"Azért, mert érdekes." /történelem/

Sz. L.

"Mert ebben élvezetet találok." /matematika/

H. M.

"Azért, mert lehet játszani, fejlesztjük izmunkat."

B. I.

"Azért, mert szeretem a verseket, az elbeszéléseket és olvasni is szeretek." /irodalom/

V. J.

"Érdekelnek a növények, az állatok élete." /élővilág/

F. J.

"Szeretek furni, faragni." /gyakorlati/

L. Gy.

"Érdekes és könnyű." /földrajz/

Az 5. B. osztályos tanulók válaszaiból idézünk:

H. Z.

"Azért, mert nagyon szeretek számolni, kivonni. Nagyon jó a matematika."

H. A.

"Azért, mert szeretem a hegyeket, a vizet és a természetet. Kíváncsi vagyok a bányákra, és a tenger mélyén a gyöngykagylókra." /földrajz/

T. M.

"Mert amikor kezdődik az énekóra, akkor izgatott vagyok."

K. K.

"Én a gyakorlatit szeretem, mert a természettel foglalkozik, olvasunk, varrunk, beszélgetünk." /gyakorlati/

Sz. J.

"Mert kutatunk a régebben élt emberek után és ez nagyon érdekes tantárgy." /történelem/

S. I.

"Érdekel, hogy éltek régen az emberek." /történelem/

Sz. A.

"Mert tanár bácsi mindent értelem szerint elmond." /matematika/

K. F.

"Szeretem az állatokat és a növényeket. Szeretem gondozni őket. Egy őszibarackfát már neveltem, még nagyon kicsi, de az ősszel már termés is volt rajta. Legjobban a gyümölcsfákat szeretem gondozni, mert szeretem a gyümölcsöt."

/élővilág/

Sz. M.

"Sok mindent tanulunk az állatokról, vetítünk, az állatok különböző részeit nézegetjük, és ha odafigyelünk, a munkafüzetben is könnyű a feladat." /élővilág/

B. G.

"Sokat számolunk, mérünk." /matematika/

Zs. M.

"Ott nem kell sokat tanulni, és az olyan, mintha csak játszanánk." /gyakorlati/

A válaszokban azokat az okokat, motivumokat kerestük, amely az egyes tárgyak tanulását pozitív élménnyé teszi a tanulók számára. Ezek a tanulók érdeklődése az órán való cselekvésben, a felfedező órák, a tanár személyében, módsze-

rében, a tanulók sikerélményhez juttatásában találtuk meg. A pozitív motivumokat kísérletünk során erősítettük, hogy a tanulás örömmé váljon. Az 5. osztályos tanulók figyelmét a "felfedező" hatás kelti fel, de a válaszaikból arra is következtethetünk, hogy szeretnek cselekedni, kísérletezni.

Ezzel kapcsolatban idézzük Galperin professzor megállapítását, hogy "a gondolkodási műveletek interiorizált cselekvések." /Ágoston György: Neveléstudomány/. Tanulóink számára a tanítási órát, a tanulást élménnyé kellett tennünk. Ezért a feltárt motivumokat pedagógiai kísérletünkbe beépítettük.

A kérdőív második kérdése így szól:

"Mit csinálsz legszívesebben az iskolában? Miért?"

Az 5. A. osztályos tanulók válaszainak megoszlását a következőkben szemléltetjük:

Sorszám	Tevékenység	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Sportfoglalkozás	1	11	44
2.	Uttörőfoglalkozás	2	9	36
3.	Könyvtárlátogatás	3	3	12
4.	Játék	4	1	4
5.	Szakköri foglalkozás	5	<u>1</u>	4
			25	

5. B. osztályos tanulók válaszai a következőket mutatja:

Sorszám	Tevékenység	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Játék	1	7	29
2.	Sportfoglalkozás	2	7	29
3.	Uttörőfoglalkozás	3	6	25
4.	Szakkör	4	<u>4</u> 24	16

Ha a két osztály által említett tevékenységeket összesítjük, az a következőket tudjuk megállapítani:

Sorszám	Tevékenység	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Sportfoglalkozás	1	18	36
2.	Uttörőfoglalkozás	2	15	30
3.	Játék	3	8	16
4.	Szakkör	4	5	10
5.	Könyvtár	5	<u>3</u> 49	6

Ha tevékenységfajtákat tanulmányozzuk három csoportra tagolhatjuk: 1. sportfoglalkozás, uttörőfoglalkozás, játék. Ezeknél a választásoknál motiváló tényező a mozgásigény kielégítésének lehetősége. A tanulók indoklásaiból idézve:

V. Gy.

"A szünetben játszom, kifutom magam és jöhet a tanulás."

G. N.

"Őrsire járok. Azért ezt szeretem, mert sokat lehet játszani."

K. Sz.

"Őrsi és rajfoglalkozásra szeretek járni. Azért, mert ott mindig van valami érdekes, lehet játszani."

Sz. L.

"Sportfoglalkozás, mert edzem magamat és kikapcsolódom."

H. A.

"Szeretek a szünetben fogózni, ugrálni. A foglalkozásokon: pl. az őrsin játszani, vagy labdázni."

Cs. M.

"Legszívesebben játszok és beszélgetek. Mert jó és a játék izgalmas, szórakoztató."

H. A.

"A játék nekem a legfontosabb, a barátokkal, azért, mert olyan jó játszani."

A tanulók 10 százaléka a szakköri foglalkozást jelölik, akik valamely szakkör tagjai. Motiváló tényező az önkéntesség, azzal foglalkozhatnak, amit szeretnek, többet tanulnak mint órán, érdekesebb, mint a tanítási óra.

A tanulók 6 százaléka legszívesebben könyvtárba jár.

M. J.

"Én könyvtárba szeretek járni. Azért, mert jó könyveket lehet kapni, és szeretek olvasni."

M. M.

"Érdekes könyveket kapok."

B. I.

"Könyvtárba járok, ahol érdekes könyveket kölcsönözhetek. Mert kiegészíti a tanulnivalót."

A feltárt motívumok erősítésével a tanulók iskolához való viszonyulása pozitívan alakítható. Ezért a motívumok erősítését a kísérletben résztvevő pedagógusokon kívül megbeszéltük az uttörőcsapat vezetőségével, a testnevelővel és az ifjúsági könyvtár vezetőjével.

Ha a tanulók által szabadon választható iskolai tevékenységfajtákat összehasonlítottuk az általunk összeállított zárt kérdés típusra adott válaszokkal. A kapott eredményt az alábbiakban szemléltetjük.

5. A. osztály

<u>Zárt kérdéstípusra adott válaszok</u>			<u>Szabadon választható tevé- kenységfajták</u>	
S.sz.	Tevékenység- fajta	Rangsor	Tevékenységfajta	Rangsor
1.	Sportmunka /4/	1	sportfoglalkozás	1
2.	Közösségi fel- adat /9/	2	uttörőfoglalkozás	2
3.	Állandó uttörő megbízatás /6/	3	könyvtárlátogatás	3

A kapott eredmény alapján megállapítottuk, hogy a választott tevékenységfajták hasonlóak a két felmérés eredményében. A két első helyen szereplő tevékenységfajta azonos, hisz a közösségi feladatokat uttörő keretben végzik a tanulók. A harmadik helyen a szabadon választott tevékenységként a könyvtárlátogatást jelölik meg a tanulók, még a zárt kérdésre adott válasznál az állandó uttörő megbízatás szerepel.

Ez abból is adódhat, hogy a szabadon választott tevékenységfajtaánál az uttörőben végzett összes tevékenységet egy tevékenységi fajtába sorolták. Örvendetesnek tartottuk, hogy a tanulók iskolához való viszonyulásában a könyvtárnak ilyen fontos szerepe van. Ezzel a motivációval pozitívan befolyásolhatjuk a tanulók tanuláshoz való viszonyulásának alakulását.

5. B. osztály

<u>Zárt kérdéstípusra adott</u>			<u>Szabadon választható tevé-</u>	
<u>válaszok</u>			<u>kenységfajta</u>	
S.sz.	Tevékenység-	Rangsor	Tevékenységfajta	Rangsor
	fajta			
1.	sportmunka /4/	1	játék	1
2.	tanulás /1/	2	sportfoglalkozás	2
3.	ügyeleti tevé-		uttörőfoglalkozás	3
	kenység /3/	3		

A kapott eredményt elemezve megállapítottuk, hogy a szabadon választott tevékenységfajtaánál a mozgás, a játék a fő motiváló tevékenység. A zárt kérdés típusra adott válaszokban magasabbrendű motívum is szerepel, a második helyen a tanulás. Ez az eredmény is szükségessé tette, hogy a tanulást motiváló tényezőket tovább kutassuk, és pedagógiai kísérletünkben alkalmazzuk. Összehasonlítottuk az 5. osztálytól 8. osztályig végzett összesített felmérés eredményét az 5. A. osztályban és 5. B. osztályban végzett felmérés összesített eredményével.

Összesített eredmény 5-től 8. osztályig			Összesített eredmény 5.A.-5.B. osztály		
Ssz.	Tevékenység- fajta	Rangsor	Tevékenység- fajta	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Sportmunka /4/	1	sportfoglal- kozás	1	36
2.	tanulás /1/	2	uttörőfoglal- kozás	2	30
3.	szakkör /2/	3	játék	3	16

Az első helyen a tevékenységfajta megegyezik. A második, harmadik helyen eltér az eredmény. A zárt kérdésre adott válaszadásnál motiváló tényező a tudásért való tevékenység, addig a szabadon választott tevékenységfajták gyakoriságánál a játék a motiváló tényező. A szabadon választható tevékenységfajták gyakorisága között, a tanulók legfontosabb iskolai feladatukat, a tanulást nem rangsorolják. További kutatásunkban fel kellett tárunk azokat a negatívan ható motiváló tényezőket, amelyeket pedagógiai kísérletünkben igyekeztünk csökkenteni, esetleg megszüntetni.

A kérdőív harmadik kérdése: "Melyik tantárgyat szereted a legjobban? Miért?"

Arra kerestük a választ, hogy melyek azok a motivációs tényezők, amelyek érzelmileg befolyásolják a tanulók tantárgyhoz való viszonyulását. Az 5. A. osztályos tanulók válaszait a következőkben szemléltetjük:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Történelem	1	7	28
2.	Élővilág	2	4	16
3.	Testnevelés	3	4	16
4.	Gyakorlati	4	3	12
5.	Matematika	5	2	8
6.	Irodalom	6	2	8
7.	Ének	7	2	8
8.	Földrajz	8	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

A tanulók az orosz és a rajzot nem rangsorolták.

Az 5. B. osztályos tanulók válaszait vizsgálva a következő eredményt kaptuk:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	1	7	29,1
2.	Történelem	2	4	16,6
3.	Földrajz	3	3	12,5
4.	Irodalom	4	3	12,5
5.	Matematika	5	2	8,3
6.	Gyakorlati	6	2	8,3
7.	Ének	7	1	4,1
8.	Testnevelés	8	1	4,1
9.	Rajz	9	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

A tanulók az orosz tantárgyat nem említették rangsorukban.

A két osztálynál kapott eredményt összegeztük és ezt a
alábbiakban szemléltetjük:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	1	11	22,4
2.	Történelem	2	11	22,4
3.	Testnevelés	3	5	10,2
4.	Gyakorlati	4	5	10,2
5.	Irodalom	5	5	10,2
6.	Matematika	6	4	8,1
7.	Földrajz	7	4	8,1
8.	Ének	8	3	6,1
9.	Rajz	9	1	2
10.	Orosz	10	<u>0</u>	0
Összesen:			49	

A tanulók választásaikat a következőkkel indokolták:

M. J.

"mert nagyon érdekes." /matematika/

Sz. Z.

"Mert szeretek olvasni, szeretem a verseket." /irodalom/

F. M.

"Mert érdekes." /élővilág/

V. Gy.

"Mert izgalmas és átélem." /történelem/

Sz. L.

"Mert ügyességemet fejleszt." /gyakorlati/

Cs. M.

"Fontos, érdekes és komoly tantárgy." /történelem/

K. F.

"Sok érdekes dolgot tanulunk." /élővilág/

A fenti indoklások azt igazolták számunkra, hogy a motiváló tényezők egy részét a tantárgyak sajátosságaiban kell tovább kutatnunk. A tantárgyakhoz való érzelmi viszonyulást befolyásoló motivációs tényezők a tantárgyat tanító tanárra is vonatkoznak.

K.K.

"Én a földrajzot szeretem, mert a világról tanulunk, beszélgetünk. De a tanárt nem szeretem, mert nagyon kiabál és mindenkit lenéz."

H. Z.

"Azért, mert tanulunk az állatokról, növényekről és sok mindenről. Az élővilág tanárt nem nagyon szeretem, mert valamikor hangos."

H. A.

"Én a földrajzot szeretem, de a tanárt nem."

N. A.

"Az élővilágot, mert szeretem a tanárt is."

S. I.

"Mert tanár bácsi tanítja, és érdekesen magyaráz és érthetően."

M. E.

"Jó tanárnéni tanítja." /irodalom/

Sz. A.

"A matematikát, mert tanár bácsi értelmesen beszél."

A fenti indoklások is igazolják a tanár személyének meghatározó jellegét. Kutatásainkat kiterjesztettük a tanárok személyiségére is. A tanár személyét az 5. B. osztályos tanulók 33 százaléka említette motiváló tényezőként. Az indoklásokban szereplő motívumok 20,8 százaléka pozitívan befolyásolták a tanulók tantárgykedveltségét, tanuláshoz való viszonyulásukat. 12,5 százalék negatívan befolyásolta a tanulókat.

Ahhoz, hogy a tanulók tantárgykedveltségét pozitívan tudjuk befolyásolni ismernünk kellett azt, hogy a megnevezett tárgy melyik részét kedvelik, tanulják szívesen, és melyek azok a motiváló tényezők, amelyek ezt befolyásolják.

A kérdőív következő kérdése így szólt: "A megnevezett tantárgy melyik részét tanuld legszívesebben? Miért?"

A válaszokat vizsgálva a következő eredményt kaptuk. Élővilágból a tanulók az állatokról tanulnak szívesen. Az 5. A. osztályban a válaszok 8 százaléka, az 5. B. osztályban a válaszok 29,1 százaléka.

F. M.

"Mert sokat megismerek az állatokról és érdekel."

S. A.

"Szeretek tanulni és érdekel az állatok élete."

H. Z.

"Azért, mert tanulunk sok érdekességet az állatokról és vetítünk."

K. F.

"Én az élővilágnak legszivesebben az állatokról szóló részét szeretem tanulni, azért mert szeretem az állatokat."

Sz. M.

"Szeretem az állatokat és sok mindent tanulunk róla, vetitünk különböző részeit nézhetjük meg, és ha odafigyelünk a munkafüzet feladatát is könnyű megoldani."

L. E.

"Én vagyok a vetitős, és a tanult állatokból sokat szeretek."

R. H.

"Mert szeretem az állatokat és a pályaválasztásom is ehhez kapcsolódik."

Történelemből az 5. A. osztályban a tanulók 12 százaléka az ókort, 4 százaléka Egyiptomot, 4 százaléka Rómát, 4 százaléka a háborus részeket jelölte meg. Az 5. B. osztályban 4,1 százaléka a tanulóknak az ókort jelölte meg, amit szívesen tanul a történelem tantárgyon belül.

Magyarból az 5. A. osztályban a tanulók 12 százaléka az irodalmat, az 5. B. osztályban 16,6 százaléka említi az irodalmat. A nyelvtant egy tanuló sem említette meg.

Az indoklásokból:

Sz. Z.

"Szeretek olvasni, szeretem a verseket."

Sz. J.

"Mert tanulunk régen élt emberekről és szeretek olvasni."

A többi indoklás is az olvasás szeretetéről tanuskodik. A mennyiségi adatokat vizsgálva megállapítottuk, hogy kevés azoknak a tanulóknak a száma, akik az olvasás szeretetét választják indoklásul. A 49 tanuló közül mindössze 7 tanuló.

Matematikából az 5. A. osztályból 8 százalék /2 tanuló/ a mértant, 12,5 százalék /3 tanuló/ a számolást jelöli meg. A három tanuló a négy alapművelettel végzendő műveleteket említi, ami már nem ötödikes anyag.

Testnevelésből a tanulók a versenyeket és a "focit" említik /12 százalék/. Földrajzból a természeti földrajt /4 százalék/. Gyakorlati foglalkozásból a szerkesztést /4 százalék/, kézimunkát /4 százalék/ és rajzból a festést a tanulók 4,1 százaléka választotta.

A kapott mennyiségi adatokat ismertettük és kértük, hogy a tantárgyak megkedveltetésénél, a tantárgyak sajátos tanulási módszerének megtanításánál ezt a szaktanárok és az osztályfőnök vegyék figyelembe.

A kérdőív következő kérdéseiben rangsorolásra kértük a tanulókat.

"Rangsorold a felsorolt tantárgyakat nehézségi fokuk szerint! Indokold meg rangsorolásodat!"

A felsorolt tantárgyak közül az általuk három legnehezebbet kellett rangsorolni. Azt kutattuk, hogy melyek azok a tantárgyak, amelyeket a tanulók nehéznek minősítenek, és melyek azok a motivációs tényezők, amelyek ezt indokolttá teszik.

Tantárgyak:

magyar, matematika, elővilág, földrajz, gyakorlati, rajz, ének, testnevelés, történelem, orosz.

A mennyiségi adatok elemzését a következőkben szemléltetjük.

Az 5. A. osztályos tanulók rangsorolása:

Első helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	10	40
2.	Orosz	2	4	16
3.	Történelem	3	4	16
4.	Matematika	4	3	12
5.	Földrajz	5	3	12
6.	Rajz	6	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

A második helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	15	60
2.	Történelem	2	7	24
3.	Földrajz	3	1	4
4.	Matematika	4	1	4
5.	Orosz	5	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

Harmadik helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	9	36
2.	Orosz	2	6	24
3.	Matematika	3	4	16
4.	Földrajz	4	4	16
5.	Történelem	5	<u>2</u>	8
Összesen:			25	

Az 5. B. osztályos tanulók válaszainak mennyiségi elemzése:

Első helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	7	29,1
2.	Matematika	2	6	25
3.	Történelem	3	5	20,8
4.	Orosz	4	2	8,3
5.	Földrajz	5	2	8,3
6.	Ének	6	1	4,1
7.	Rajz	7	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

Második helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	8	33,3
2.	Földrajz	2	5	20,8
3.	Matematika	3	4	16,6
4.	Történelem	4	4	16,6
5.	Gyakorlati	5	1	4,1
6.	Ének	6	1	4,1
7.	Orosz	7	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

Harmadik helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	8	33,3
2.	Orosz	2	8	33,3
3.	Matematika	3	3	12,5
4.	Földrajz	4	3	12,5
5.	Rajz	5	1	4,1
6.	Élővilág	6	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

Ha a tanulók által adott mennyiségi adatokat összegezzük, a következő rangsort állapíthatjuk meg.

5. A. osztály eredménye

Sorszám	Nehézségi rangsor	Tantárgy	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	1	Magyar	25 /34/	100
2.	2	Történelem	13	52
3.	3	Orosz	11	44

4.	4	Matematika	8	32
5.	5	Földrajz	8	32
6.	6	Rajz	1	4

Az 5. B. osztály által adott válaszok összegzése:

Sorszám	Nehézségi rangsor	Tantárgy	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	1	Magyar	23	95,8
2.	2	Matematika	13	54,1
3.	3	Orosz	11	45,8
4.	4	Földrajz	10	41,6
5.	5	Rajz	2	8,3
6.	6	Ének	2	8,3
7.	7	Élővilág	1	4,1

A következőkben az 5. A. és 5. B. osztály nehézségi rangsorát összesítettük és állapítottuk meg a két osztályra a tantárgyak nehézségi rangsorát.

Sorszám	Nehézségi rangsor	Tantárgy	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	1	Magyar	48	
2.	2	Orosz	22	
3.	3	Matematika	21	
4.	4	Földrajz	18	
5.	5	Történelem	13	
6.	6	Rajz	3	
7.	7	Ének	2	
8.	8	Élővilág	1	

A magyar tantárgyat az 5. A. osztályos tanulók több helyen rangsorolták, mert külön választották az irodalmat és a nyelvtant. Ezért az 5. A. osztály rangsorolásánál jeleztük az összes első, második és harmadik hely rangsorolását is /34 választás/.

A mennyiségi adatok elemzése után, azokat a motivumokat kerestük, amelyek a tanulók választásait, a nehézségi rangsort igazolják.

Az 5. A. osztályos tanulók indoklásából :

B. I.

"Nehéz megérteni." /történelem/

M. J.

"Azért, mert mindig verset kell tanulni, és nehezen értem meg." /irodalom/ "Mert sok a szabály." /nyelvtan/

Sz. Z.

"Nem értem a szabályokat pl. a j, ly-s szavakat."

"Sok az adat, évszám stb." /történelem/

F. M.

"Mert sokat kell tanulni." /irodalom/

K. Sz.

"Mert sok a bonyolult feladat." /matematika/

G. N.

"Sok olyan kifejezés van, amit nem értek." /nyelvtan/

F. J.

"Sok verset kell megtanulni." /irodalom/

"Nehezen értem meg." /történelem/

R. H.

"Az évszámok miatt." /történelem/

L. Gy.

"Nehéz a fordítás, sok szót kell tanulni, nehezn értem meg a nyelvtani szabályokat." /orosz/

Sz. A.

"Mert nem nagyon értem." /orosz/

O. T.

"Nehéz és sok a házi feladat." /magyar/

L. Zs.

"Nem szeretem." /földrajz/

Az indoklásokból megállapítottuk, hogy a leggyakoribb válasz a "nem értem". Mind a 25 tanuló a három tantárgy valamelyikét a rangsorban azzal indokolja, hogy nehezen érti meg, vagy nem érti meg egyáltalán. Motiváló tényezőként jelentkezik a sok házi feladat, a sok írásbeli munka, a sok évszám és szabály, valamint a tantárgyhoz való negatív viszonyulás.

A következőkben az 5. B. osztályos tanulók válaszaiból idézünk:

Sz. A.

"Mert ebből a legtöbb a tanulni való." /magyar/

"Mert idegen számomra." /orosz/

K. K.

"Azért, mert a szabályokat meg kell tanulni kívülről." /nyelvtan/

H. Á.

"Sokat kell olvasni, sokat kell tanulni kívülről."

/történelem/

"Sok szabályt kell tanulni." /matematika/

"Sok szabályt kell tanulni, és amugy is nehéz." /nyelvtan/

T. Zs.

"Mert sok van feladva és nem tudom másnapra megtanulni a leckét." /történelem, földrajz, magyar/

Cs. M.

"Van amit nem értek." /matematika/

S. I.

"Mert sok mindent kell megtanulni szóról-szóra." /irodalom/

G. V.

"Az élővilág szokatlan."

B. G.

"Nekem a rajz a legnehezebb, mert nem tudok rajzolni."

"Azért, mert nehezen tudom megtanulni a szabályt." /magyar/

"Mert még elég nehezen tudok tájékozódni a térképen."

/földrajz/

A kapott adatokat elemezve megállapítottuk, hogy az 5. B. osztályos tanulók /24 tanuló/ 98 százaléka a sok tanulnivalóval indokol. Ez összefüggésben van az osztály teljesítményével. Gyenge az osztály olvasási, számolási képessége, ami a tantárgyak elsajátítását, a másnapi felkészülést megnehezíti. Elmarad a sikerélmény ami a tanulók tantárgyhoz való viszonyulását pozitívan motiválja és így a tanulók

teljesítménye fokozható lenne. A sikerélmény elmaradása negatívan motiválja a tanulók iskolához való viszonyulását is. Az 5. B. osztályos tanulók válaszaiban is szerepel a "nem értem"-mel való indoklás. Ahhoz, hogy a tanulók órán megértsék az anyagot fontos a tanár módszer választása. Ez kihat a házi feladat önálló elkészítésére is.

A kérdőív következő kérdésével hasonló feladatot kaptak a tanulók, csak most könnyűség alapján kellett a rangsort felállítaniuk. Azokat a motivumokat kutattuk, amelyek megkönnyítik az egyes tantárgyak elsajátítását.

A kérdőív következő kérdése így szólt:

"Rangsorold a tantárgyakat könnyűségük szerint! Indokold meg rangsorolásodat!"

A felsorolt tantárgyak alapján az általuk legkönnyebbnek ítélt három tantárgyat kellett rangsorolni, és indokolni.

A mennyiségi adatokat az alábbi táblázatok mutatják.

Az 5. A. osztályos tanulók rangsorolása.

Első helyen rangsorolt tantárgyak:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	százalékos megoszlás
1.	Testnevelés	1	12	48
2.	Élővilág	2	4	16
3.	Gyakorlati	3	3	12
4.	Földrajz	4	1	4
5.	Ének	5	1	4
6.	Irodalom	6	1	4
7.	Orosz	7	1	4

8.	Történelem	8	1	4
9.	Matematika	9	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

Második helyen rangsorolt tantárgyak:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Testnevelés	1	5	20
2.	Gyakorlati	2	5	20
3.	Földrajz	3	4	16
4.	Élővilág	4	4	16
5.	Ének	5	4	16
6.	Rajz	6	2	8
7.	Matematika	7	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

Harmadik helyen rangsorolt tantárgyak:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Gyakorlati	1	7	28
2.	Élővilág	2	5	20
3.	Rajz	3	4	16
4.	Matematika	4	2	8
5.	Magyar	5	2	8
6.	Ének	6	2	8
7.	Földrajz	7	2	8
8.	Történelem	8	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

A három rangsorolási lehetőséget összegezve az alábbi táblázatban szemléltetjük:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Testnevelés	1	17	68
2.	Gyakorlati	2	15	60
3.	Élővilág	3	13	52
4.	Földrajz	4	7	20,8
5.	Ének	5	7	20,8
6.	Matematika	6	4	16
7.	Magyar	7	3	12
8.	Történelem	8	2	8
9.	Rajz	9	2	8
10.	Orosz	10	1	4

Az 5. B. osztályos tanulók rangsorolása:

Első helyen rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Testnevelés	1	8	33,3
2.	Rajz	2	5	20,8
3.	Élővilág	3	4	16,6
4.	Ének	4	2	8,8
5.	Magyar	5	1	4,1
6.	Matematika	6	1	4,1
7.	Orosz	7	1	4,1
8.	Gyakorlati	8	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

Második helyen rangsorolták az alábbi tantárgyakat:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Gyakorlati	1	6	25
2.	Ének	2	4	16,6
3.	Testnevelés	3	4	16,6
4.	Rajz	4	3	12,5
5.	Élővilág	5	2	8,8
6.	Földrajz	6	2	8,8
7.	Matematika	7	1	4,1
8.	Történelem	8	1	4,1
9.	Magyar	9	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

Harmadik helyen rangsorolták a következő tantárgyakat:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Gyakorlati	1	7	29,1
2.	Testnevelés	2	4	16,6
3.	Rajz	3	3	12,5
4.	Ének	4	3	12,5
5.	Történelem	5	3	12,5
6.	Élővilág	6	2	8,8
7.	Matematika	7	1	4,1
8.	Orosz	8	<u>1</u>	4,1
Összesen:			24	

A három rangsorolást mennyiségileg összegeztük, amit az alábbi táblázatban közlünk:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Testnevelés	1	16	66,6
2.	Gyakorlati	2	14	58,3
3.	Rajz	3	11	45,8
4.	Ének	4	9	37,5
5.	Élővilág	5	8	33,3
6.	Rajz	6	6	25
7.	Történelem	7	4	16,6
8.	Matematika	8	3	12,5
9.	Orosz	9	2	8,8
10.	Magyar	10	<u>2</u>	8,8
Összesen:			24	

A következőkben összesítettük a két osztály mennyiségi rangsorát és annak összefüggéseit:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Testnevelés	1	33	68,6
2.	Gyakorlati	2	29	60,4
3.	Élővilág	3	21	43,7
4.	Ének	4	16	33,3
5.	Rajz	5	8	16,6
6.	Földrajz	6	7	14,5
7.	Matematika	7	7	14,5
8.	Történelem	8	6	12,5
9.	Magyar	9	5	10,5
10.	Orosz	10	3	6,2

A mennyiségi adatokat minőségileg elemezve, kutattuk azokat a motivumokat, amelyek a tanulók rangsorolásában megtalálhatók.

A kapott eredményt összehasonlítottuk a kérdőív 3-as kérdésével: "Melyik tantárgyat szereted a legjobban? Miért?" Megállapítottuk, hogy a pozitív érzelmi viszonyulás pozitívan befolyásolja a tanulókat tanulmányi munkájukban.

Három tantárgy: testnevelés, gyakorlati, élővilág szerepel mind a két összesített /5. A. és 5. B. osztály összesített eredménye/ rangsor első négy helyén. Az eredmény ismét igazolta a tanár személyiségének meghatározó szerepét, mivel az élővilágot és a gyakorlati foglalkozást ugyanaz a nevelő tanítja mind a két osztályban.

Az 5. A. osztályos tanulók indoklásaiból idézzük a következőket:

B. I.

"Mert szeretek dolgozni, munkálkodni." /gyakorlati/

M. M.

"Mert jó a tanár." /gyakorlati, irodalom/

M. J.

"könnyen megértem, hamar megtanulom." /élővilág/

"Jó a tanár."

Sz. Z.

"Van kezűgyességem." /gyakorlati/

"Szeretem a verseket és érdekel." /irodalom/

G. N.

"Azért, mert nem kell gondolkozni." /testnevelés/

K. Sz.

"Jól tudok énekelni." /ének/

Sz. L.

"Nem csinálunk nehezét, játszunk, jó a tanár." /testnevelés/

F. J.

"Szeretek faragni." /gyakorlati/

"Szeretek rajzolni." /rajz/

Sz. A.

"Mert szoktunk boncolni." /élővilág/

K. I.

"Sokat játszunk, versenyekre készülünk." /testnevelés/

Sz. I.

"Versenyüzünk és könnyű feladatokat oldunk meg." /testnevelés/

S. A.

"Érdekelnek a szervezetek." /élővilág/

"Szeretek himezni." /gyakorlati/

B. M.

"Mert elmagyarázzák." /rajz/

O. T.

"Jól kikiabáljuk magunkat." /ének/

L. Zs.

"Jó a hangom." /ének/

Az 5. B. osztályos tanulók indoklásaiából az alábbiakat idézzük:

K. K.

"Mert tornászunk, mozgunk." /testnevelés/

Á. Á.

"Szeretek énekelni."

H. Z.

"Rajzolni nagyon szeretek."

H. A.

"Mert szeretem a természetet." /élővilág/

T. Zs.

"Lemezt hallgatunk és új éneket tanulunk." /ének/

S. I.

"Ott nem kell sokat gondolkodni." /testnevelés/

"Szeretek barkácsolni." /gyakorlati/

"Mert nem kell egyebet csinálni, mint énekelni."

K. F.

"Mert szeretem az állatokat és úgy könnyebb tanulni." /élővilág/

M. E.

"Mert nincs házi feladat, csak mozogni kell, na és ügyeskedni." /testnevelés/

"Mert sok állatról van szó, meg könnyű." /élővilág/

B. G.

"Mert a matematikát értem."

"Mert a régmúltat szeretem tanulni." /történelem/

"Mert nagyon szeretem az állatokat." /élővilág/

Megállapítottuk, hogy a motiváló tényezők között, a tantárgy-hoz való pozitív érzelmi viszonyulás, és ennek következményeként a sikerélmény fontos helyet foglal el. A válaszokból arra is lehet következtetni, hogy azokat az órákat, tantárgyakat kedvelik, amelyek élményt nyújtanak számukra. Motiváló tényező, hogy a tanulók a tananyagot az órán megértik, ami emeli az önállóan elkészített házi feladatok számát. Ezért is tartjuk az oktatási módszer helyes megválasztását fontosnak. Több tanuló említi a versenyt, mint motiváló tényezőt. A verseny igazolja a tanuló teljesítőképeségét. Össze tudja hasonlítani teljesítményét az osztály többi tanulóinak teljesítményével.

A kérdőív következő kérdése:

"Ha te volnál a tanár, hogyan szeretted meg az egyes tantárgyakat?"

A kapott válaszokat mennyiségileg elemezve a következő válaszokat kaptuk.

Az 5. A. osztályos tanulók válaszainak elemzése:

A tanulók 48 százaléka /12 tanuló/ "érdekesen magyaráznék"-kal kedveltetné meg a tantárgyakat. A játékosságra utal a tanulók 8 százalékanak válasza: "Játszva tanulnánk."

A további motiváló tényezők "kirándulás", "vetítés", "érdekes bemutatás", "Többet beszélgetnék", "szigorú ellenőrzés", "nem lennének nagyon szigorú", "sokat segítenék".

O. T. tanuló válaszában meghatározza az órán való tanítási időt, "15 percig tanítanék". H. F. a házi feladat önkéntességével motiválna: "Mindent tantárgyban csak ha a gyerekek akarják, akkor adnék fel házi feladatot."

Az 5. B. osztályos tanulók a következő válaszokat adták:

A tanulók 75 százaléka /18 tanuló/ érdekesebb magarázattal, vetítéssel kedveltetné meg az egyes tantárgyakat.

"Érdekesen magaráznék." A két osztályból a tanulók 61,2 százaléka /30 tanuló/ motiválna, tenné érdekesebbé és érthetőbbé az egyes tantárgyakat érdekesebb magarázattal.

Többen a tanár személyiségének megváltoztatásával szeretnének meg a tantárgyakat.

T. Zs.

"Nem kiabálnék, nem adnék fel annyi leckét. Feleltetném őket és akkor jobban is tanulnának és engem is szeretnének."

Osztályzatra hivatkozik H. Z. tanuló is "be kell írni az egyest és ugyis megúnják". A válaszból a következetességre való törekvés olvasható ki.

K. K.

"Én kedves volnék hozzájuk, szépen, nem orditoznék velük pl. matematika, kedvesen, szépen, megértően beszélnek."

A válaszokban sajnos a szocialista neveléssel össze nem egyeztethető testi fenytés megszüntetését is említi egy tanuló.

T. M.

"Én nem verném a gyereket, megmagaráznám pl. a matematikát, és nem a fejét ütni, megpofozni, hanem oda ülnék mellé és megmagaráznám."

M. E.

"Ha az egyik osztály felmérgetne, mert nem csinálta meg a házi feladatát, a következő osztályban nem tölténém ki a bosszumat."

Van tanuló, aki magával a tantárggyal, illetve a tanulás céljának megmagyarázásával szeretné meg a tantárgyat.

Sz. A.

"Én az élővilágot szeretném tanítani, nem egy órán."

Cs. M.

"Megmagyaráznám miért kell tanulni. Szeretni kell tanulni. Nekem is sokat kell tanulni, hogy tanár legyek."

K. F.

a versengéssel kedveltetné meg a tantárgyat. "Minden nap vennék egy csomag cukrot, és aki a legjobban tanulna azon a napon az kapná meg, és így versengének. Később már csak hetente, majd havonta, később már csak hetente és a végén beszüntetném."

Kutatásainkat tovább folytattuk a tanár személyiségére vonatkoztatva, amit a későbbiekben ismertetünk. A kérdőív következő kérdésével arra kerestük a választ, hogy a tanulók mennyire tartják fontosnak a tanulást életcéljuk elérése érdekében. Mi az, amit szerintük hasznosítani fognak felnőtt korukban az iskolában tanultakból.

A kérdőív kérdése így szólt:

"Felnőtt korodban hogyan fogod hasznosítani az iskolában tanultakat?"

Az 5. A. osztályos tanulók válaszait elemezve a következőket állapítottuk meg.

A tanulók 80 százaléka /20 tanuló/ pályaválasztásában, kövendő munkájában látja fontosnak az iskolában tanultakat.

A tanulók 12 százaléka /3 tanuló/ a gyereknevelés szempontjából itéli meg az iskolában tanultak fontosságát, hasznosságát.

V. Gy.

"Ha a fiamat ki kell kérdezni tudjam én is."

Sz. I.

"Sokat tanulok, hogy a gyerekeknek bármiben tudjak segíteni."

S. A.

"A gyereknevelésbe."

A tanulók 8 százaléka /2 tanuló/ bizonytalan, nem tudja megfogalmazni ismereteinek fontosságát.

L. Gy.

így indokol: "Azt előre nem tudom, mert még sok minden lehetek, de hogy fogom az biztos."

R. H.

"Sajnos még nem tudom, mert ez már akkor lesz a dolgom, amikor felnőtt leszek."

Az 5. B. osztályos tanulók válaszait, indoklásukat két csoportba tudtuk sorolni.

A tanulók 79,1 százaléka /19 tanuló/ pályaválasztásukkal, a jövőben végzendő munkával indokol.

A tanulók 16,6 százaléka /4 tanuló/ a gyermekeknek nyújtandó segítséggel indokolja meg választát.

T. Zs.

"Ha majd lesz gyerekem, ha nagyobb lesz, úgy ötödikes, hatodikos, akkor segítek neki, hogy meg tudja csinálni a leckét. Elmagyarázom neki, hogy hogy kell megoldani a feladatot, ha nem érti."

T. M.

"Gyerekeknek fogom elmagyarázni."

A két osztályban kapott mennyiségi adatokat összegeztük, és a következő eredményt kaptuk.

A tanulók 79,5 százaléka /39 tanuló/ a pályaválasztással, jövőendő munkájával, életcéljuk elérésével indokolta választát.

14,2 százalék /7 tanuló/ segítségnyújtással indokol.

4 százalék /2 tanuló/ bizonytalan az indoklásban.

A mennyiségi elemzésből megállapítható, hogy a tanulók 79,5 százaléka /39 tanuló/ vallja, hogy a tanuláson keresztül jut el élete céljához. Ez a tanulás fontos motiválója. A további motivumok feltárásához készítettünk egy kérdőívet /2. sz. melléklet/, amelynek kérdései a tantárgyakra, az azt tanító nevelőre, osztálytársakra és a szülőkre vonatkoznak. A kérdőívvel a pozitív és negatív motivációs tényezőket kívántuk mennyiségileg feltárni, ami befolyásolja a tanulók iskolához való viszonyulását. A kérdőívet az 5. A. osztályból 25 tanuló és az 5. B. osztályból is 25 tanuló töltötte ki.

A kérdőív első kérdése így szól:

"Véleményed szerint melyik az a tantárgy, amelyiknek az anyagát legjobban tudod, legjobban sikerült elsajátítanod?"

A kapott mennyiségi adatokat a következőkben szemléltetjük:

5. A. osztály

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Orosz	1	5	20
2.	Matematika	2	4	16
3.	Élővilág	3	3	12
4.	Testnevelés	4	2	8
5.	Történelem	5	2	8
6.	Földrajz	6	2	8
7.	Nyelvtan	7	2	8
8.	Irodalom	8	2	8
9.	Ének	9	1	4
10.	Gyakorlati	10	1	4
11.	Rajz	11	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

Az 5. B. osztályos tanulók válaszai

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	1	6	24
2.	Földrajz	2	6	24
3.	Irodalom	3	6	24
4.	Történelem	4	2	8
5.	Matematika	5	2	8
6.	Ének	6	2	8
7.	Orosz	7	1	4
Összesen:			25	

Az 5. B. osztályos tanulók nem rangsorolták a rajz, gyakorlati, testnevelés tantárgyakat.

A két osztály összesített eredménye:

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	1	9	18
2.	Földrajz	2	8	16
3.	Irodalom	3	8	16
4.	Orosz	4	6	12
5.	Matematika	5	6	12
6.	Történelem	6	4	8
7.	Ének	7	3	6
8.	Testnevelés	8	2	4
9.	Nyelvtan	9	2	4
10.	Gyakorlati	10	1	2
11.	Rajz	11	<u>1</u>	2
Összesen:			50	

A kérdőív második kérdése:

"Mi az oka annak, hogy ezt a tantárgyat tudod a legjobban?"

A felsorolt válaszok közül húzd alá a legmegfelelőbbet!

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	nagyon tudja az anyagot	1	21	84
2.	érthetően magyaráz	2	18	72
3.	amit tanít ő maga is hiszi	3	17	68

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
4.	többet mind, mint ami a könyvben van	4	15	60
5.	sokat gyakoroltatja az anyagot	5	14	56
6.	vitatkozni, beszél- getni lehet vele az anyagról	6	14	56
7.	jól érzem magam az óráján	7	13	52
8.	türelmes, nyugodt	8	13	52
9.	az óra hangulata, és ő is vidám	9	13	52
10.	sokszor megdicsér, elismeri az ered- ményemet	10	12	48
11.	saját tapasztala- tairól is beszél	11	11	44
12.	szigorú, komoly	12	10	40
13.	osztálytársaimat is jól ismeri	13	10	40
14.	tantárgyán kívül is nagyon képzett	14	7	28
15.	határozottan követel, igényes	15	7	28
16.	becsül engem	16	7	28
17.	szeret engem	17	4	16
18.	elbeszélést, tör- ténetet, leírást gyakran hallok tőle	18	4	16
19.	megértő	19	2	8
20.	sok házi feladatot ad	20	2	8

21.	közvetlen	21	1	4
22.	gyakran mutat filmet, tele- viziós műsort	22	1	4
23.	osztályon kívül is törődik velem	23	1	4
24.	sokat kísér- letezik	24	0	0

Az 5. B. osztály válaszai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	nagyon tudja az anyagot	1	15	60
2.	amit tanít, ő maga is hiszi	2	12	48
3.	érthetően magyaráz	3	11	44
4.	jól érzem magam az óráján	4	10	40
5.	az óra hangulata és ő is vidám	5	10	40
6.	sokat gyakoroltatja az anyagot	6	10	40
7.	gyakran mutat filmet, tv műsort	7	9	36
8.	vitatkozni, beszél- getni lehet vele az anyagról	8	9	26
9.	türelmes, nyugodt	9	7	28
10.	szigorú, komoly	10	7	28
11.	többet mond, mint ami a könyven van	11	6	24

12.	tantárgyán kívül is nagyon képzett	12	6	24
13.	saját tapasztala- tairól és beszél	13	5	20
14.	megértő	14	4	16
15.	sok házi feladatot ad	15	4	16
16.	határozottan köve- tel, igényes	16	4	16
17.	szeret engem	17	4	16
18.	sokszor megdicsér, elismeri az ered- ményemet	18	4	16
19.	elbeszélést, tör- ténetet, leírást gyakran hallok tőle	19	3	12
20.	becsül engem	20	2	8
21.	osztályon kívül is törődik velem	21	2	8
22.	közvetlen	22	1	4
23.	osztálytársaimat is jól ismeri	23	1	4
24.	sokat kísérletezik	24	0	0

A két osztálytól kapott mennyiségi adatokat összesítettük,
amit az alábbiakban szemléltetünk:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	nagyon tudja az anyagot	1	36	72
2.	amit tanít, ő maga is hiszi	2	29	58
3.	érthetően magyaráz	3	29	58
4.	sokat gyakoroltatja az anyagot	4	24	48

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
5.	jól érzem magam az óráján	5	23	46
6.	az óra hangulata, és ő is vidám	6	23	46
7.	vitatkozni, beszélgetni lehet vele az anyagról	7	23	46
8.	többet mond, mint ami a könyvben van	8	21	42
9.	türelmes, nyugodt	9	20	40
10.	szigorú, komoly	10	17	34
11.	saját tapasztalatairól is beszél	11	16	32
12.	sokszor megdicsér, elismeri az eredményemet	12	16	32
13.	tantárgyán kívül is nagyon képzett	13	13	26
14.	osztálytársaimat is jól ismeri	14	11	22
15.	határozottan követel, igényes	15	11	22
16.	gyakran mutat filmet, tv műsort	16	10	20
17.	becsül engem	17	9	18
18.	szeret engem	18	8	16
19.	elbeszélést, történetet, leírást gyakran hallok tőle	19	7	14
20.	megértő	20	6	12
21.	sok házi feladatot ad	21	6	12

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
22.	osztályon kívül is törődik velem	22	3	6
23.	közvetlen	23	2	4
24.	sokat kísérletezik	24	0	0

Ha az összesített eredményt vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy az első három helyesen az 1-es nagyon tudja az anyagot, 11-es amit tanít ő maga is hiszi, 23-as érthetően magyarul választási lehetőség került.

Egy tanuló sem jelölte meg választási lehetőségek közül a 24-est, "sokszor megdicsér, elismeri az eredményemet". Ez arra hívta fel figyelmünket, hogy a kísérletben résztvevő pedagógusok keveset dicsérnek, és ezt az igen fontos motiváló tényezőt nem megfelelően használják ki. Ez kihat az iskola pszichés klimájára, amit az érintett nevelőkkel megbeszéltünk, kutatási tervünkbe beépítettünk.

A b. választási lehetőséggel a tantárgyak iránt érdeklődtünk. A tanulókat arra kértük, hogy a hat választási lehetőségből húzzák alá a megfelelőt. Több választási lehetőséget is alá lehetett húzni.

5. A. osztályos tanulók válaszai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	a tantárgy érdekel	1	25	100
2.	jól értem, könnyen tanulom	2	20	80
3.	szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel/gondolkodni, olvasni, kutatni, fordítani, kísérletezni stb./	3	17	68
4.	a tanultakat a gyakorlatban alkalmazom, hasznosítom	4	15	60
5.	sokat foglalkozok vele	5	13	52
6.	jövendő életpályámhoz szükséges	6	9	36

5. B. osztályos tanulók válaszai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	jól értem, könnyen tanulom	1	15	60
2.	sokat foglalkozok vele	2	13	52
3.	szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel /gondolkodni, olvasni, kutatni, fordítani, kísérletezni stb./	3	13	52
4.	a tantárgy érdekel	4	12	48

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
5.	jövendő életpályámhoz szükséges	5	7	28
6.	a tanultakat a gyakorlatban alkalmazom, hasznosítom/	6	6	24

A két osztály válaszait összehasonlítva megállapítható, hogy a 2-es "jól értem, könnyen tanulom" és a 6-os "szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel" szerepel az első helyen megegyezően a választási lehetőségek közül.

A két osztálytól kapott eredményeket összegeztük:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	a tantárgy érdekel	1	37	74
2.	jól értem, könnyen tanulom	2	35	70
3.	szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel	3	30	60
4.	sokat foglalkozok vele	4	26	52
5.	a tanultakat a gyakorlatban alkalmazom, hasznosítom	5	22	44
6.	jövendő életpályámhoz szükséges	6	16	12

Az összesített eredmény alapján az első három helyre az 1-es "a tantárgy érdekel", a 2-es "jól értem, könnyen tanulom", a 6-os "szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel /gondolkodni, olvasni, kutatni, fordítani, kísérletez-

ni stb./" Ez a sorrend megegyezik az 5. A. osztályos tanulók által adott választási lehetőségek sorrendjével. Az 5. B. osztályos tanulók az első három helyre az 1-es "a tantárgy érdekel" helyett az 5-öst "sokat foglalkozok vele" választási lehetőség motiváló tényező került. A kapott eredményt az osztályfőnökökkel és a szaktanárokkal ismertettük. A Kérdőív c. kérdéscsoportjára a következő válaszokat adták a tanulók.

5. A. osztályos tanulók válaszai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	barátom is e tárgyat tudja	1	19	76
2.	osztálytársaim elismerik a tudásmat	2	12	48
3.	szüleim, ismerőseim segítenek a tanulásban	3	11	44
4.	osztálytársaim többsége is a tárgyat tudja a legjobban	4	9	36
5.	szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tantárgyat	5	7	28

5. B. osztályos tanulók válaszai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tárgyat	1	9	36

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
2.	barátom is e tárgyat tudja	2	7	28
3.	szüleim, ismerőseim segítenek a tanulásban	3	7	28
4.	osztálytársaim többsége is a tárgyat tudja a legjobban	4	5	20
5.	osztálytársaim elismerik a tudásomat	5	4	16

A két osztály mennyiségi adatait összehasonlítva megállapítottuk, hogy az első három helyen szereplő választási lehetőségek a 3-as "barátom és e tárgyat tudja", a 4-es "szüleim, ismerőseim segítenek a tanulásban" megegyezik. Az 5. A. osztályos tanulók az első három helyre az 5-ös "osztálytársaim elismerik tudásomat", még az 5. B. osztályos tanulók az 1-es "szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tantárgyat" választási lehetőséget rangsorolják.

A két osztály válaszait összesítettük, amit a következőkben szemléltetünk:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tantárgyat	1	28	56
2.	osztálytársaim többsége is a tárgyat tudja a legjobban	2	19	38

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
3.	barátom is e tárgyat tudja	3	18	36
4.	szüleim, ismerőseim segítenek a tanulásban	4	14	28
5.	osztálytársaim elismerik a tudásomat	5	11	22

Az összesített mennyiségi adatok alapján az első három helyes az 1-es, a 2-es, 3-as "szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tantárgyat", "osztálytársaim többsége is a tárgyat tudja a legjobban", "barátom is e tárgyat tudja" - motiváló tényezők szerepelnek. A kérdőív 2. kérdésének a., b., c. választási lehetőségeivel azokat a motiváló tényezőket tártuk fel, amely pozitívan befolyásolják a tanulók iskolához való viszonyulásukat, tantárgykedveltségüket, magatartásukat!

A kérdőív további kérdéseivel azokat a motívumokat tártuk fel mennyiségileg, amelyek negatívan befolyásolták a tanulók magatartását, tantárgykedveltségét.

A kérdőív harmadik kérdése a következő volt:

"Véleményed szerint melyik tantárgy anyagát tudod a legkevésbé?"

Az 5. A. osztályos tanulók rangsorolása

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	12	48
2.	Földrajz	2	6	24
3.	Matematika	3	3	12
4.	Történelem	4	2	8
5.	Élővilág	5	1	4
6.	Orosz	6	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

Az 5. B. osztályos tanulók rangsorolása

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	11	48
2.	Matematika	2	3	12
3.	Földrajz	3	3	12
4.	Orosz	4	3	12
5.	Történelem	5	3	12
6.	Ének	6	1	4
7.	Rajz	7	<u>1</u>	4
Összesen:			25	

A két osztály mennyiségi adatait összesítettük

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	1	23	46
2.	Földrajz	2	9	18
3.	Matematika	3	6	12
4.	Történelem	4	5	10

Sorszám	Tantárgy	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
5.	Orosz	5	4	8
6.	Élővilág	6	1	2
7.	Rajz	7	1	2
8.	Ének	8	1	2

Az összesített eredmény rangsora azonos az osztályok rangsorával. Az első három helyen a magyar, a matematika, földrajz tantárgy szerepel.

A krédóív 4. a. kérdése az alábbi volt:

"Mi az oka annak, hogy ezt a tárgyat tudod a legkevésbé?"

Az 5. A. osztályos tanulók válaszainak mennyiségi elemzését a következőkben szemléltetjük:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	változó a hangulata, szeszélyes	1	11	44
2.	keveset mutat filmet, televíziót	2	11	44
3.	unalmasan magyaráz	3	10	40
4.	túl szigorú	4	8	32
5.	igazságtalan	5	8	32
6.	csak a tankönyv anyagát mondja el	6	8	32
7.	keveset segít a tanulásban	7	6	24
8.	rosszindulatu	8	6	24
9.	kevés elbeszélést, leírást, történetet ismerttet	9	6	24
10.	keveset kísérletezik velünk	10	6	24

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
11.	goromba, gunyos	11	6	24
12.	nem magyaráz érthetően	12	5	20
13.	saját tapasztalatairól nem beszél	13	5	20
14.	barátságtalan	14	4	16
15.	türelmetlen	15	4	16
16.	bizalmatlan	16	4	16
17.	nem ismer jól engem	17	4	16
18.	nem tud fegyelmet tartani	18	3	12
19.	nem megértő	19	2	8
20.	sokszor nem ért egyet azzal, amit mond	20	1	4
21.	keveset tud	21	0	0
22.	nem törődik tanítványaival	22	0	0

Az 5. B. osztályos tanulók rangsorolása

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	változó a hangulata, szeszélyes	1	10	40
2.	csak a tankönyv anyagát mondja el	2	9	36
3.	túl szigorú	3	7	28
4.	keveset segít a tanulásban	4	6	24
5.	saját tapasztalatairól nem beszél	5	6	24
6.	nem törődik tanítványaival	6	5	20

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
7.	keveset kísérletezik velünk	7	5	20
8.	keveset mutat filmet, televíziót	8	5	20
9.	türelmetlen	9	4	16
10.	nem megértő	10	4	16
11.	bizalmatlan	11	4	16
12.	unalmasan magyaráz	12	4	16
13.	nem ismer jól engem	13	3	12
14.	sokszor nem ért egyet azzal, amit mond	14	3	12
15.	barátságtalan	15	3	12
16.	igazságtalan	16	3	12
17.	nem tud fegyelmet tartani	17	2	8
18.	kevés elbeszélést, leírást, történetet ismert	18	2	8
19.	rosszindulatu	19	1	4
20.	nem magyaráz érthetően	20	1	4
21.	goromba, gunyos	21	1	4
22.	keveset tud	22	0	0

A két osztály mennyiségi adatait összegeztük, amit a következőkben közlünk:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	változó a hangulata, szeszélyes	1	21	42
2.	csak a tankönyv anyagát mondja el	2	17	34

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
3.	keveset mutat fil- met, televíziót	3	16	32
4.	tul szigoru	4	15	30
5.	unalmasan magyaráz	5	14	28
6.	keveset segít a ta- nulásban	6	12	24
7.	saját tapasztalata- iról nem beszél	7	11	22
8.	igazságtalan	8	11	22
9.	keveset kísérletezik velünk	9	11	22
10.	türelmetlen	10	8	16
11.	bizalmatlan	11	8	16
12.	kevés elbeszélést, leírást, történetet ismertet	12	8	16
13.	rosszindulatu	13	7	14
14.	barátságtalan	14	7	14
15.	goromba, gunyos	15	7	14
16.	nem ismer jól engem	16	7	14
17.	nem megértő	17	6	12
18.	nem magyaráz ért- hetően	18	6	12
19.	nem tud fegyelmet tartani	19	5	10
20.	nem törődik tanít- ványaival	20	5	10
21.	sokszor nem ért egyet azzal, amit mond	21	4	8
22.	keveset tud	22	0	0

A mennyiségi adatokból megállapítottuk, hogy a tanulók első három helyre a 2-es "változó a hangulata, szeszélyes", a 20-as "csak a tankönyv anyagát mondja el", a 22-es "keveset mutat filmet, televíziót" választási lehetőséget rangsorolták.

A kérdőív 4. kérdésének b., részére adott válaszok a következőket mutatja:

5. A. osztályo tanulók válaszai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	nehezen tanulom	1	16	64
2.	nem szeretem csinálni azt, amit a tantárgy igényel	2	12	48
3.	nem értem	3	12	48
4.	nem szükséges jövőendő életpályámhoz	4	8	32
5.	nem érdekel	5	6	24
6.	nem kedvelem a tárgyat tanító tanárt	6	6	24
7.	keveset foglalkozok vele	7	4	16
8.	nem látom a hasznát	8	1	4

Az 5. B. osztályos tanulók indoklásai:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	nehezen tanulom	1	12	48
2.	nem értem	2	9	36
3.	nem szükséges jövőendő életpályámhoz	3	7	28
4.	nem szeretem csinálni azt, amit a tantárgy igényel	4	6	24

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
5.	nem érdekel	5	5	20
6.	nem kedvelem a tárgyat tanító tanárt	6	4	16
7.	keveset foglalkozok vele	7	3	12
8.	nem látom a hasznát	8	3	12

A két osztály indoklását összehasonlítva azt tapasztaltuk, hogy a 3-as "nehezen tanulom", a 2-es "nem értem" indoklás mind a két osztálynál szerepel az első három helyen. Az 5. A osztályosok rangsorolták a 7-es "nem szeretem csinálni amit a tantárgy igényel /gondolkodni, olvasni, kutatni, kísérletezni, fordítani stb./. Az 5. B. osztályos tanulók az első három helyen rangsorolták az 5-ös "nem szükséges jövőendő életpályámhoz" választási lehetőséget.

A két osztály rangsorolását összegeztük, amit az alábbiakban szemléltetünk:

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	nehezen tanulom	1	28	56
2.	nem értem	2	21	42
3.	nem szeretem csinálni azt, amit a tantárgy igényel	3	18	36
4.	nem szükséges jövőendő életpályámhoz	4	15	30
5.	nem érdekel	5	11	22
6.	nem kedvelem a tárgyat tanító tanárt	6	10	20

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
7.	keveset foglalkozok vele	7	7	14
8.	nem látom a hasznát	8	4	8

Az összesített mennyiségi adatok alapján megállapítottuk, hogy az első három helyen rangsorolt motiváló tényezők megegyeznek az 5. A. osztályos tanulók tangsorolásával. A 3-as "nehezen tanulom" és a 2-es "nem értem" indoklás mind a két osztálynál szerepel.

A kérdőív 4. kérdésének c. feladatára a következő válaszokat kaptuk:

5. A. osztályos tanulók válaszai

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat	1	10	40
2.	osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt	2	5	20
3.	szüleim nem kedvelik a tantárgyat	3	4	16
4.	osztálytársaim nem ismerik el az eredményeimet	4	3	12
5.	szüleim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt	5	3	12

5. B. osztályos tanulók indoklásai

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat	1	9	36
2.	osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt	2	8	32
3.	szüleim nem kedvelik a tantárgyat	3	5	20
4.	szüleim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt	4	4	16
5.	osztálytársaim nem ismerik el eredményeimet	5	3	12

A két osztály által kapott mennyiségi adatokat összesítettük, amit az alábbi táblázatban mutatunk be.

Sorszám	Választási lehetőség	Rangsor	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
1.	osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat	1	19	38
2.	osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt	2	13	26
3.	szüleim nem kedvelik a tantárgyat	3	9	18
4.	szüleim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt	4	7	14
5.	osztálytársaim nem ismerik el eredményeimet	5	6	12

A mennyiségi adatokat összehasonlítva megállapítottuk, hogy az osztályok indoklása az első három helyen megegyezik az összesített indoklással.

Ezek alapján az első helyen a 2-es "osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat", második helyen az 5-ös "osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt", harmadik helyen az 1-es "szüleim nem kedvelik a tantárgyat".

A kérdőív 5. kérdése:

"Melyik tantárgyat szereted legjobban?"

5. A. osztályos tanulók rangsora:

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	6	1	27,2
2.	Matematika	3	2	13,6
3.	Magyar	3	3	13,6
4.	Testnevelés	3	4	13,6
5.	Történelem	2	5	9
6.	Ének	2	6	9
7.	Földrajz	1	7	4,5
8.	Rajz	1	8	4,5
9.	Orosz	1	9	4,5

5. B. osztályos tanulók rangsora :

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	5	1	20
2.	Magyar	5	2	20
3.	Történelem	4	3	16
4.	Földrajz	4	4	16
5.	Testnevelés	2	5	8
6.	Gyakorlati	2	6	8

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
7.	Rajz	1	7	4
8.	Matematika	1	8	4
9.	Ének	1	9	4

A kérdőív 6. kérdése:

"Melyik tantárgyat szereted legkevésbé?"

5. A. osztályos tanulók rangsorolása:

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	8	1	36,3
2.	Földrajz	6	2	27,2
3.	Ének	3	3	13,6
4.	Matematika	2	4	9
5.	Gyakorlati	1	5	4,5
6.	Történelem	1	6	4,5
7.	Orosz	1	7	4,5

5. B. osztályos tanulók rangsorolása:

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Orosz	7	1	28
2.	Földrajz	7	2	28
3.	Magyar	5	3	20
4.	Ének	3	4	12
5.	Matematika	2	5	8
6.	Rajz	1	6	4

A két osztály eredményét összesítve a tantárgyak rangsora a következő: 1. élővilág, 2. testnevelés, 3 történelem,

4. rajz, 5. matematika, 6. gyakorlati, 7. ének, 8. magyar, 9. földrajz, 10. orosz.

Vizsgáltuk a családi háttérrel, családlátogatást végeztünk 47 családnál. A kérdéseket előre összeállítottuk, hogy a kapott adatokat mennyiségileg és minőségileg elemezhessek. A kapott mennyiségi adatokat a következőkben közöljük. /3. sz. melléklet/

5. A. osztály eredménye:

1. Először az iránt érdeklődtünk, hogy a szülőknek mi a véleményük gyermekük tanulásáról

	Szülők száma	Százalékos megoszlás
a., nem tartja jónak	11	47,8
b., meg van elégedve	11	47,8
c., nincs véleménye	1	4,3

2. Milyen szintig tartják fontosnak gyermekük tanulását?

	Szülők száma	Százalékos megoszlás
általános iskola	0	0
szakmunkásképző	3	13
szakközépiskola, gimn.	4	8,6
felsőfokú iskolai végz.	4	17,3

Válaszukat a következőkkel indokolták:

R.H.

"Képességeinek ez a körülbelüli megfelelő szint. Erőltetni nem fogom, de gátolni sem, ha kedve van a továbbtanuláshoz."

F. J.

"Azért, mert szakmát és érettségit ad."

Zs. J.

"A figyelmét inkább leköti a szerelés, barkácsolás."

/szakmunkásképző/

Sz. L.

"A mai kor megkívánja a minél magasabb szakmai és általános műveltséget." /szakközépiskola/

Sz. Z.

"Amennyiben a megjelölt iskolai tanulmányai sikeresen befejezi, úgy szakmával rendelkezik és ha érez magában ambíciót a továbbtanulásra, úgy folytatja tanulmányait."

/szakközépiskola/

V. J.

"A gyerek rendkívül fogékony - értelmes - a jelen időszakban is a kultúr is, olyan tudományok után érdeklődik - olvasgat - keresgél, ami mélyen meghaladja a korának megfelelő értelmet." /egyetem/

S. A.

"Szakközépiskola elvégzése után könnyebb az elhelyezkedés."

V. Gy.

"Fontosnak tartanám még feljebb is, de benne nincs olyan kitartás, olyan akarat, hogy véghezvigye. Ezzel az ésszel a gyerek megelégszik egy szakmunkásképzővel is."

Sz. A.

"Itt az a meghatározó, hogy egy szakma is legyen a kezében." /szakközépiskola/

Sz. A.

"Olyan pályára készül, amihez felsőfoku képesítés szükséges."

O. T.

"Ilyen tanulmányi eredménnyel egy szakmunkásképző elvégzése is megfelelő."

M. J.

"Magasabb iskolai végzettséggel, jobban el tud helyezkedni." /felsőfoku iskolai végzettség/

A kapott mennyiségi adatokból megállapítottuk, hogy a szülők első helyen a szakközépiskolát rangsorolják /60,8 százalék/, második helyen a felsősokuintézet elvégzése szerepel /17,3 százalék/ és harmadik helyen a szakmunkásképző iskolát említik /13 százalék/. A mennyiségi adatokból megállapítható, hogy a 8. általános iskola végzettséggel egy család sem elégedett meg.

A következőkben az iránt érdeklődtünk, hogy "Milyennek tartja gyermeke tanuláshoz való viszonyát?"

A kapott válaszok a következő megoszlást mutatják:

	Szülők száma	Százalékos megoszlás
a., megfelelő	10	43,4
b., közepes	2	8,6
c., nem megfelelő	11	47,8

A mennyiségi adatok mutatják, hogy a szülők 47,8 százaléka nincs megelégedve gyermeke tanulmányi eredményével.

Ez a kapott eredmény is indokoltá tette következő kérdéseinket:

"Hogyan tudnánk közösen /iskola és szülői ház/ segíteni azon, hogy javuljon, szinten maradjon gyermeke tanuláshoz való viszonyulása?"

A megkérdezett szülők a következő válaszokat adták:

B. M.

"Matematikából korrepetáljanak."

R. H.

"Jónak találom az iskola és a szülők, a gyermek és az iskola szoros kapcsolatát."

F. J.

"Szeretnénk ha javulna amiből gyengébb abból korrepetálásaé lehetne az iskola segítségül. Mi is segítünk ellenőrzéssel és tanzással."

Sz. Z.

"Hiányolom, hogy a szaktanárok fogadó órái nincsenek az ellenőrzőbe bejegyezve. Javasolnák egy üzenőfüzet bevezetését, amelyben a szaktanárok az órán észlelt nagyobb tudásbeli hiányosságot bejegyeznék és évközben nagyobb súlyt fektetnének rá, hogy ne csak szülői értekezleten jusson tudomásunkra."

P. Sz.

"Tanulópárok. Szülői vagy tanári felügyelet mellett."

Sz. A.

"Megtalálni azt a módszert, amivel meg tudnánk szerettetni a tanulást. Kevésbé leterhelni más elfoglaltsággal."

Sz. I.

"A nevelés során tudatosítani próbáljuk az iskola szeretetét és a tananyag elsajátításának szükségességét. A tanórák

színesebbé, érdekesebbé tételével a gyerek érdeklődését a tananyag jobban felkeltené, ezáltal a tanuláshoz való viszonya előnyösen változna."

O. T.

"Hogy javuljon egy némely tanárnak is másképp kellene a gyerekekkel foglalkozni, és természetesen a szülő nagyobb szigora."

F. M.

"A délutáni visszamenést teljesen megszüntetni, mert mire hazaér, visszamegy csak estére marad a tanulás, fáradtan nem is ott jár az esze."

M. J.

"Ha tudom, hogy miből gyengébb, és ismerném én is az anyagot."

H. M.

"Az iskola által nyújtottak elségségesnek tartom, itthon gyakrabban kell ellenőrizni."

H. F.

"Az iskola és a szülői ház között sokkal szorosabb együttműködésben látnánk az előrehaladást."

K. Sz.

"A szülői értekezleteken elhangzó javaslatok meggondolásával: pl. szinte minden alkalommal felvetődik a pontozás kérdése minden változatban."

A válaszokból megállapíthattuk, hogy a szülők igénylik az iskolával való együttműködés hatékonyságának fokozását. A válaszok alapján azt a következtetést vontuk le, hogy

a családnak és iskolának a jelenleginél többet kell tennie.

A következő kérdésünk így szólt:

"Mi az elképzelésük a gyermek jövőjéről a 8. osztály elvégzése után?"

A kapott válaszokat mennyiségileg elemeztük, ami az alábbi megoszlást mutatja:

	Válaszok száma	Százalékos megoszlás
szakközépiskolai végzettség és elhelyezkedés	12	52,1
jó szakma legyen	7	30,4
felsőfoku iskolát végezzen	3	13
gimnázium és majd meglátjuk	1	4,3

Érdeklődtünk a tanulók otthoni állandó megbízatása iránt is.

"Milyen állandó feladatokat lát el önállóan a gyermek az otthoni munkából?"

	Válaszok száma	Százalékos megoszlás
házi munka /bevásárlás, mosogatás, takarítás, főzés stb./	17	73,9
kerti munka, saját környezet rendben tartja	3	13
kisebb testvérre ügyel	3	13

A kapott válaszokból megállapítottuk, hogy minden tanuló-
nak van otthoni állandó megbízatása.

A következő kérdésünk így szólt:

"Gyermeke melyik tantárgyat szereti a legjobban?"

A kapott mennyiségi adatokat az alábbiakban közöljük:

Sorszám	Tantárgy	Szülők száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	6	1	26
2.	Matematika	4	2	17,3
3.	Történelem	3	3	13
4.	Testnevelés	3	4	13
5.	Élővilág	2	5	8,6
6.	Gyakorlati	2	6	8,6
7.	Földrajz	1	7	4,3
8.	Ének	1	8	4,3
9.	Orosz	1	9	4,3

A szülők válaszaikat a következőkkel indokolták:

R. H.

"Talán, mert szereti a könyveket, verseket." /magyar/

P. Sz.

"Szereti a szép verseket." /magyar/

G. N.

"Szépnek tartja, szeret olvasni. Érdeklődik az emberiség múltja iránt." /magyar/

B. I.

"Mert szereti a verseket, gondolom, hogy maga az, hogy magyar az is büszkeséggel tölti el."

Sz. L.

"Érdekesnek tartja." /matematika/

Sz. A.

"Érdekesnek tartja, érdeklődését felkelti." /matematika/

M. J.

"Mert logikus gondolkodást igényel." /matematika/

F. J.

"Mert neki érdekes és szép." /történelem/

Zs. J.

"Mert szereti az állatokat, növényeket." /élővilág/

Sz. Z.

"Nagyon szereti az állatokat és a növényeket, általában a természetet." /élővilág/

F. J.

"Jó kezűgyessége van, szeret barkácsolni." /gyakorlati/

K. Sz.

"Gondolom, jó nyelvérzéke van." /orosz/

H. M.

"Szereti a sportot, a sok mozgást." /testnevelés/

O. T.

"Megismeri az országot, világot. Gondoltam, sokat utazhat," /földrajz/

A következőkben összehasonlítottuk a szülők által kapott rangsort a tanulók rangsorával. A kapott eredményt a következőkben szemléltetjük:

A szülők rangsorolása

S.sz.	Tantárgy	Rang-sor	Szülők száma
1.	Magyar	1	6
2.	Matematika	2	4
3.	Történelem	3	3

A tanulók rangsorolása

S.sz.	Tantárgy	Rang-sor	Tanulók száma
1.	Történelem	1	7 /28 százalék/
2.	Élővilág	2	4 /16 %/
3.	Testnevelés	3	4 /16 %/

Az első három helyen rangsorolt tantárgyakról megállapítottuk, hogy a szülők és tanulók rangsora a történelem tantárgyban egyezik meg. A szülők rangsorolásánál az írásbeli házi feladat mint motivációs tényező szerepel, és ezt pozitívan értékelték a tanulók tantárgyhoz való viszonyulásához. A magyar és történelem tantárgyat az osztályfőnök tanítja, aki részt vett pedagógiai kísérletünkben.

A következő kérdésünk így szólt: "Gyermeke melyik tantárgyat nem kedveli?"

A kapott mennyiségi adatok a következőket mutatják:

Sorszám	Tantárgy	Szülők száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Földrajz	8	1	34,7
2.	Magyar	5	2	21,7
3.	Ének	4	3	17,3
4.	Orosz	2	4	8,6
5.	Történelem	1	5	4,3
6.	Matematika	1	6	4,3
7.	Rajz	1	7	4,3

8. egy családtól nem kaptunk választ, nem tudta a tantárgyat megnevezni.

Rangsorolásukat a szülők a következőkkel indokolták:

Sz. L.

"Nincs hozzá készsége." /ének/

M. J.

"Nem szereti a verseket." /magyar/

G. N.

"Még eddig nem köti le a figyelmét." /földrajz/

R. H.

"Nem tudom. Nem érdekli." /földrajz/

P. Sz.

"Az nehezen megy." /földrajz/

F. J.

"Nem szeret olvasni." /történelem/

Sz. J.

"Sok van mit nem tud belőle." /magyar/

V. Gy.

"Nincs tisztában a szabályokkal." /magyar/

H. M.

"Ugy látom és vélem, hogy az irodalmi fogalmakat nem érti."
/magyar/

F. M.

"Nehezen tanulja a szavakat." /orosz/

A válaszokból megállapítottuk, hogy a szülők a tanulóknak a tantárgyhoz való negatív viszonyulásában, a tantárgyban rejlő nehézségekben látják.

A következőkben az otthoni segítségnyújtásról, ellenőrzésről kérdeztük a szülőket.

"Segíti-e a gyermek másnapi felkészülését, ellenőrzi-e feladatát?"

Kérdésünkre az alábbi válaszokat kaptuk:

Sorszám	Válasz	Szülők száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Igen	12	1	52,1
2.	Alkalomszerűen	10	2	43,7
3.	Nem	1	3	4,3

A szülők 95,8 százaléka segíti és ellenőrzi a tanulók másnapi felkészülését. A segítség elmaradásának oka a legtöbb esetben az, hogy nem értik az anyagot. Egy szülő válaszolta, hogy nem, amit azzal indokolt, hogy gyermeke nincs rászorulva, önállóan tud dolgozni. A tanuló közepes eredményt ért el, amivel a szülők is elégedettek.

A következő kérdésünk így szólt:

"Hogyan ösztönzi gyermekét a tanulásra, jobb eredmény elérésére?"

A kapott eredményt a következőkben elemezzük:

Sorszám	Az ösztönzés módja	Szülők száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Szóval /biztatás, magyarázat, szép és csunya szó, beszélgetés stb./	11	1	47,8
2.	Eltiltás kedves dologtól /pl. tv, játék/	4	2	17,3
3.	Dicséret	3	3	13
4.	Példaadás	1	4	4,3
5.	Segítés	1	5	4,3
6.	Fizikai fenytetés	1	6	4,3
7.	Jutalom	1	7	4,3
8.	Állandó ellenőrzés	1	8	4,3

Megállapítottuk, hogy a szülők módszerei szűkkörűek, és sajnálatos módon a testi fenytetés is előfordul.

Vizsgáltuk a szülők iskolai végzettségét, ami a következő megoszlást mutatja:

Iskolai végzettség	Édesanya	Százalékos megoszlás	Édesapa	Százalékos megoszlás
általános iskola	13	56,5	9	39,1
szakmunkásképző	4	17,3	8	34,7
középiskola	5	21,7	5	21,7
felsőfoku	1	4,3	0	0
5 osztály	0	0	1	4,3

Az 5. B. osztályos tanulók szülei által adott válaszok a következő mennyiségi adatokat mutatják. /3. sz. melléklet/

Az 5. B. osztályban 24 családlátogatást végeztünk:

Első kérdésünk:

"Mi a véleményük gyermekük tanulásáról?"

Szülők véleménye	Szülők száma	Százalékos megoszlás
------------------	--------------	----------------------

a., nem tartja megfelelőnek	19	79,1
-----------------------------	----	------

b., megfelelőnek tartja	5	20,8
-------------------------	---	------

2., "Milyen szintig tartják fontosnak gyermekük tanulását?"

	Szülők száma	Százalékos megoszlás
--	--------------	----------------------

általános iskola	1	4,1
------------------	---	-----

szakmunkásképző	9	37,5
-----------------	---	------

szakközépiskola, gimnázium	11	45,8
----------------------------	----	------

felsőfoku iskolai végzettség	1	4,1
------------------------------	---	-----

Válaszaikat a következőkkel indokolták:

Sz. M.

"Mert azt szeretnénk, ha egy szakma mellé általános műveltséget is szerezne. Nem tartjuk biztosnak, hogy a mi gyerekünk eljut eddig." /szakközépiskola/

H. Z.

"Gondoljuk, hogy itt valami szakmát tanul és ha hajlama lesz rá tanulhat tovább, magasabb szinten." /szakközépiskola/

Zs. M.

"Mert úgy gondoljuk, hogy erre az iskolára tartjuk alkalmasnak." /szakközépiskola/

M. A.

"Szakma is legyen a kezében." /szakmunkásképző/

M. E.

"A gyermek által választott hivatást így tudja elérni."

G. I.

"Képessége erre a szintre alkalmas." /szakmunkásképző/

T. M.

"A lányunk eddigi eredménye alapján szakmunkás bizonyítvánnyal megelégednénk."

V. P.

"A mai körülmények megkövetelik." /szakközépiskola/

Cs. M.

"Azzal már eljuthat egy felsőfoku intézménybe." /gimnázium/

M. L.

"Szereti a gépeket." /szakmunkásképző/

A kapott mennyiségi adatok alapján megállapítható, hogy a szülők rangsorolása a következő:

1. szakközépiskola	45,8 százalék
2. szakmunkásképző	37,5 százalék
3. gimnázium	8,3 százalék
4. általános iskola	4,1 százalék
5. felsőfoku végzettség	4,1 százalék

3. "Milyenⁿ tartja gyermeke tanuláshoz való viszonyát?"

A szülők válaszai alapján a következő csoportosítást tudtuk felállítani:

	Szülők száma	Százalékos megoszlás
a., megfelelő	7	29,1
b., közepes	13	54,1
c., nem megfelelő	4	16,6

A szülők 54, 1 százaléka változónak tartja gyermeke tanuláshoz való viszonyulását, 29,1 százaléka megfelelőnek és 16,6 százaléka nincs megelégedve.

A mennyiségi adatok azt igazolják, hogy tovább kell keresni a család és iskola együttműködési lehetőségét, hogy pozitívan tudjuk irányítani a tanuláshoz való viszonyulást.

Ezért kértük a szülők véleményét a következőre:

b., Hogyan tudnánk közösen /iskola és szülői ház/ segíteni azon, hogy javuljon, szinten maradjon gyermeke tanuláshoz való viszonyulása?

A következő válaszokat kaptuk:

Sz. M.

"A szülő abban, hogy kötelességtudatot neveljen gyermekébe, vagy ha ez már nem sikerült állandóan ellenőrizze.

Az iskola abban, hogy ne csak a rosszat lássa, mert minden gyermekben van jó tulajdonság is."

H. Z.

"Talán ha a tanár néha ellenőrző útján szöveggel beírná, hogy melyik tantárgyból próbáljunk segíteni."

Zs. M.

"Közös nevelést alkalmazni."

M. A.

"Talán ha az iskolában és itthon erélyesebben lenne fogva."

M. E.

"Ugy a tanárok, mint a szülők szigorúan követeljük meg a gyermektől a pontos felkészülést az órákra."

Amennyiben hiányosság merülne fel, kérjük értesítsék azonnal a szülőket."

G. V.

"Ha többen tudnánk a tanáraival beszélgetni."

K. F.

"Talán több segítséggel úgy szülő, mint tanár. Amit nem ért azt elmagyarázni a gyermeknek, nem kinevetni, ki-gunyolni."

S. I.

"Kölcsönös tájékoztatással."

Cs. M.

"Csak úgy ha mi is értenénk, amit tanulnak."

L. E.

"Ilyen szigorral és játékosan előadva az órán sok eredményt ki fognak szorítani a diákból. Minden gyermek iránt megkövetelt figyelem és tanári dicséret vagy elmarasztalás. Minden gyerek lelkében megmarad felnőtt koráig.

"A kis szintelen ki kövekből a csiszolgatással, sok szeretettel ékeesebb kövekké csiszolják, ami ennek a pályának a szépsége."

K. K.

"Tudom, hogy a tanároknak nincs idejük foglalkozni a gyengébb tanulókkal, ezért talán délutánonként kellene velük foglalkozni, amikor idő van rá az iskolában."

B. G.

"Tanítsuk meg a gyermekkel a becsületesen elvégzett munka erkölcsi értékét, örömét. Legyünk mi szülők és pedagógusok példaképa gyerekek előtt. Igényesek csak így lehetünk velük szemben."

H. A.

"A gyerek maga vállalta, hogy tanulószobára járjon, hogy tanulmányi eredményén javítani fog. Tudjuk, hogy egy ilyen gyermek ígéret nem minden, így nekünk szülőknek kellene jobban tartani a gyermek tanulási rendszerét." Az 5. B. osztályos tanulók szüleinek válaszaiból is kitűnik az együttműködés szükségessége. Az iskolának több javaslattal, tanáccsal kellene a családokat ellátni. A szorosabb együttműködés elengedhetetlenül fontos ahhoz, hogy a tanulók iskolához való viszonyulását pozitívan tudjuk a következőkben is befolyásolni.

4. "Mi az elképzelésük a gyermek jövőjéről a 8. osztály elvégzése után?"

	Szülők száma	Százalékos megoszlás
1. legyen jó szak- mája	14	58,3
2. szakközépiskola és elhelyezkedés	6	25
3. gimnázium majd fel- sőfoku végzettség	3	12,5
4. a gyermek jelenlegi tanulmányi eredménye miatt nem tudott választ adni	1	4,1

5. "Milyen állandó feladatokat lát el önállóan a gyermek az otthoni munkából?"

Válaszok száma Százalékos megoszlás

házi munka /bevásárlás,

állatok gondozása, kerti munka stb./	15	62, 5
saját környezetét rendben tartja	8	33,3
kisebb testvérré ügyel	1	4,1

A mennyiségi adatokat elemezve megállapítottuk, hogy az osztály minden tanulójának van állandó megbízatása a családban.

A következőkben a tantárgykedveltség után érdeklődtünk:

6. a., "Gyermeke melyik tantárgyat szereti a legjobban?"

A kapott eredményt a következőkben szemléltetjük:

Sorszám	Tantárgy	Szülők száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Matematika	6	1	25
2.	Magyar	5	2	20,8
3.	Élővilág	4	3	16,6
4.	Testnevelés	3	4	12,5
5.	Történelem	3	5	12,5
6.	Földrajz	2	6	8,3
7.	Ének	1	7	4,1

b., Kértük a szülőket, hogy válaszukat röviden indokolják.

H. Z.

"Elsős kora óta a matematikát kedveli."

Zs. M.

"Mert azt a tantárgyat szereti a legjobban." /matematika/

Cs. M.

"Azért, mert azt talán megérti." /magyar/

Cs. M.

"Könnyen meg tudja oldani." /matematika/

Á. Á.

"A versek miatt." /magyar/

G. J.

"Szereti a régi dolgok hallgatását, mesélését." /történelem/

T. M.

"Az állatok és a növények lekötik a figyelmét." /élővilág/

K. F.

"Mert az állatokat kedveli." /élővilág/

H. F.

"Szeret mozogni." /testnevelés/

Összehasonlítottuk a szülők rangsorát a tanulók rangsorával, amit a következőkben szemléltetjük.

A szülők rangsorolása

A tanulók rangsorolása

S.sz.	Tantárgy	Szülők sz.	Tantárgy	Tanulók sz.	Rangsor
1.	Matematika	6 /25 száz./	Élővilág	7 /28 száz./	1
2.	Magyar	5 /20,8 "/	Történelem	6 /24 "/	2
3.	Élővilág	4 /16,6 "/	Testnevelés	4 /16 "/	3

Az első három tantárgy rangsorolását összehasonlítva azt állapítottuk meg, hogy csak az élővilágot rangsorolták

a szülők és a tanulók egyaránt az első három hely valamelyikén.

Mennyiségi összehasonlítást végeztünk az 5. A. osztályos tanulók és az 5. B. osztályos tanulók szüleinek rangsorolásával.

<u>5. A. osztályos tanulók</u>			<u>5. B. osztályos tanulók</u>		
<u>szüleinek rangsora</u>			<u>szüleinek rangsora</u>		
Ssz.	Tantárgy	Szülők Rangsor száma /Százalék/	Tantárgy	Szülők Rangsor száma /Százalék/	
1.	Magyar	6 /26/ 1	Matematika	6 /25/ 1	
2.	Matematika	4 /17,3/ 2	Magyar	5 /20,8/ 2	
3.	Történelem	3 /13/ 3	Élővilág	3 /16,6/ 3	

Megállapítottuk, hogy az első és második helyen a magyar és matematika tantárgy szerepel. Véleményünk szerint a szülők rangsorolását befolyásolhatta, hogy a tanulók ezzel a két tantárggyal foglalkoznak legtöbbször a mindennapi felkészülésnél. A harmadik helyen eltérő a rangsorolás. Mindkét osztályban a harmadik helyen rangsorolt tantárgyat az osztályfőnök tanítja.

A következő kérdésünk így szólt:

7. a., "Gyermeke melyik tantárgyat nem kedveli?"

A kapott eredményt az alábbiakban mutatjuk be:

Sorszám	Tantárgy	Szülők száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Ének	7	1	29,1
2.	Matematika	6	2	25
3.	Földrajz	3	3	12,5
4.	Magyar	3	4	12,5
5.	Történelem	2	5	8,3
6.	Orosz	2	6	8,3
7.	Rajz	1	7	4,1

A szülők válaszukat a következőkkel indokolták:

Sz. M.

"Mert neki ez a legnehezebb, és talán, mert itt éri a legtöbb kudarc." /matematika/

H. Z.

"Mivel nincs hangja, hanisan énekel."

G. J.

"Mert nem tudja megtanulni a betűket." /orosz/

G. V.

"Nem tudja leköttni." /földrajz/

T. M.

"Csak nagyobb magyarázattal érti meg." /földrajz/

K. I.

"Mert nem érti." /matematika/

K. F.

"Mert nem tud énekelni."

K. K.

"Egyiket sem, mert gyengén tanul. Ezért csak muszájból tanul, hogy létezzen és a nyolc osztályt befejezze bukás nélkül."

Á. Á.

"Sok mindent nem ért." /földrajz/

B. G.

"Ügyetlen, készség tárgy." /rajz/

H. A.

"Ugy nyilatkozik, hogy az éneket, ami furcsa. Nem tudom, hogy a tanárnénit miért nem szereti úgy mint az átlagot."

A válasz okból megállapítottuk, hogy a szülők a tantárgy nehézségében, a gyermek szorgalmában, valamint a pedagógusban keresik az indoklást.

Megállapítottuk, a tantárgyak abszolút rangsorát, amit a következőkben mutatunk be.

Sorszám	Tantárgy	Szereti	Nem szereti	Különbség	Rang-sor
1.	Élővilág	4	0	0	1
2.	Testnevelés	3	0	0	2
3.	Magyar	5	3	2	3
4.	Történelem	3	2	1	4
6.	Matematika	6	6	0	5
6.	Földrajz	2	3	-1	6
7.	Rajz	0	1	-1	7
8.	Orosz	0	2	-2	8
9.	Ének	1	7	-6	9

A pedagógiai kísérletben szereplő tantárgyak a szülők rangsorolásában első helyen: élővilág, harmadik helyen: magyar és a matematikát ötödik helyre sorolták.

A gyakorlati foglalkozást nem rangsorolták, ez meglepő eredmény, mert a szülők 83,3 százaléka a gyermek jövőjét illetően szakma megszerzését /szakmunkásképző, szakközépiskola/ jelölte meg.

A következő kérdésünk így szólt:

8. "Segíti-e a gyermek másnapi felkészülését, ellenőrzi-e feladatát?"

Sorszám	Válasz	Válaszok száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Igen	15	1	62,5
2.	Alkalomszerűen	8	2	33,3
3.	Nem	1	3	4,1

Örvendetes, hogy a szülők 62,5 százaléka segíti, illetve 33,3 százaléka alkalomszerűen segíti, ellenőrzi a gyermek tanulmányi munkáját. Az indoklásokból kiderül, hogy segítség elmaradásának legfőbb oka az, hogy a szülő nem érti az anyagot. Feladata az osztályfőnöknek, hogy a 33,3 százalékos alkalomszerű segítségnyújtás százalékát csökkentse és az ellenőrző, segítő szülők százalékát növelje. Egy szülő válaszolt nemmel, ez a tanuló értelmileg visszamaradt, és veszélyeztetett környezetben él. Erre a tényre az ifjúságvédelmi felelős figyelmét az osztályfőnök felhívta.

A következő kérdésünk ez volt:

9. "Hogyan ösztönzi a gyermekét a tanulásra, jobb eredmény elérésére?"

Sorszám   Az ösztönzés módja   Szülők száma   Rangsor   Százalékos megoszlás

1.	Szóval /magyarázat, szép és csunya szó, beszélgetés stb./	12	1	50
2.	Eltiltás kedves dologtól	4	2	16,6
3.	Dicséret	3	3	12,5
4.	Nem ösztönöznek	2	4	8,3
5.	Példaadás, együtt tanulás	1	5	4,1
6.	Jutalom	1	6	4,1
7.	Pénzjutalom	1	7	4,1
8.	Testi fenytetés	1	8	4,1

Az osztályfőnök feladata a pozitív ösztönzők számának növelése a szülők körében. Két szülő válaszolt nemmel, az indoklás így szólt: "nem szoktuk ösztönözni, mert nem nekünk tanul, saját magának." Egy szülő válaszolt azzal, hogy testi fenytetést is alkalmaz: "1-es öt körmös".

10. A szülők iskolai végzettsége a következőt mutatja.

Iskolai végzettség	Édesanya	Százalékos megoszlás	Édesapa	Százalékos megoszlás
általános iskola	11	45,8	12	50
szakmunkásképző	9	37,5	8	33,3
középiskola	0	0	0	0
felsőfoku	0	0	0	0
nincs ált. iskolai végzettsége	4	16,6	4	16,6

A mennyiségi adatok mutatják, hogy magas azoknak a szülőknek a száma, összesen 8, akik nem végezték el a nyolcadik osztályt. A megoszlás a következőket mutatja:

	Iskolai végzettség osztály	Számuk
Édesanya:	7	3
	3	1
Édesapa:	7	2
	6	1
	5	1

Kérdéseinkre adott válaszokból azt is megtudtuk, hogy ezek a szülők esti tagozaton sem kívánják megszerezni az általános iskolai végzettséget. Ez a tény negatívan befolyásolja a tanulók iskolához való viszonyulását.

A következőkben összegeztük a két osztály szüleinek tantárgykedveltségi rangsorát, amit az alábbiakban szemlétetünk:

Sórszám	Tantárgy	Szereti	Nem szereti	Különbség	Rangsor
1.	Élővilág	6	0	6	1
2.	Testnevelés	6	0	6	2
3.	Matematika	10	7	3	3
4.	Magyar	11	8	3	4
5.	Történelem	6	3	3	5
6.	Rajz	0	1	-1	6
7.	Orosz	1	4	-3	7
8.	Földrajz	3	11	-8	8
9.	Ének	2	11	-9	9

Az összesített eredmény mennyiségi adatai mutatják, hogy a pedagógiai kísérletben szereplő tantárgyak, első: élővilág, harmadik: matematika ésnegyedik magyar, helyen vannak a rangsorolásban.

A két osztály tanulójának összesített rangsora:

1. Testnevelés
2. Gyakorlati
3. Élővilág

Megállapítottuk, hogy az első három helyen rangsorolt tantárgyak közül csak az élővilág szerepel a szülőknél és tanulóknál egyaránt. A tanulók rangsorolásánál motiváló tényezőként a testnevelésnél a mozgást, a gyakorlatinál és élővilágnál a környezetet, amiben élnek a tanulók, lehet megnevezni.

Kutatásaink következő szakaszában a kapott mennyiségi adatokat minőségileg elemeztük.

III. FEJEZET

Az iskolához való viszony főbb motivumai

Az emberi tevékenység motivumból, motivum rendszerből indul ki. Kutatásaink során a tanulás motivumait vizsgáltuk, amelyek meghatározó jellegűek a tanulók iskolához való viszonyulásának alakulásában.

"A tanulási motivumok rendszerében az alsó fokot a közvetlen környezet új tárgyainak, viszonyainak megismerésére törekvő motivumok jelentik, amelyek legközelebb állnak az elemi szükségletek kielégítésére törekvő elsődleges tendenciákhoz. A felső fokot azok a motivumok képviselik, amelyek a magasabb rendű társadalmi, kulturális ismeretek megszerzésére ösztönzik az embert - ide tartozik az iskolai tanulás. Itt is, mint általában az emberi tevékenység nagy részénél, meg kell különböztetni a tanulási tevékenység általános és pillanatnyi cselekvés közvetlen motivumát, amelyek a tanulási motivumok fajtáitól és az egyedi fejlődési utak változataitól függően keresztezik, fedik egymást vagy válnak külön egymástól. A tanulási tevékenységet általában jellemző távoli motivumok pl. a jutalom, a büntetés, a dicséret, a dorgálás, a félelem, a játék stb. A távoli és közvetlen tanulási motivumok fedhetik egymást a következő esetekben: érdeklődés, képességek kipróbálása, büszkeség stb. Valamennyi motivum egyenlő eredményű tanulást eredményez, de hogy melyik motivum, illetve motivumrendszer dominál a gyermek tanulási tevékenységében

/s ezáltal későbbiekben milyen indítékai lesznek társadalmi fontosságú munkájával kapcsolatban, ami pedig nem közömbös az egyén további fejlődési irányára, sem a társadalom számára/, az nagymértékben függ a tanulási tevékenység pozitív motívumainak nevelés útján történő kifejlesztésétől, vagyis a pedagógus munkájától.

Az ugynevezett nevelési helyzetben érvényre jutó nevelői eljárások célja az, hogy a nevelt egyedben kiváltott hatás, állandósult belső motívumokká váljék. Ezt közvetett úton úgy érhetjük el, hogy olyan külső és belső feltételeket teremtünk a gyermek "szabályozó rendszere" számára, amelyek hatására a gyermek a várt tevékenységgel reagál. A cselekvést motiváló direkt nevelői eljárás a jutalmazás és büntetés a filogenezis során és a fiziológiai folyamatokban gyakran előforduló jelenségen alapul. A kellemes inger odafordulásra, a kellemetlen elfordulásra indít. A közvetlen vagy tágabb szociális környezet /család, iskola, társadalom/ azonban bizonyos értékrend szerint rangsorolja, illetve motiválja az egyed, illetve a társadalom szempontjából pozitív vagy negatív hatású tevékenységeket. Ez az értékrend figyelembe veszi a kitűzött célt, ill. az érdekében kifejtett tevékenység milyenségét, az erőfeszítés mértékét, az adott szociális környezethez való viszonyát. A direkt nevelői hatás /akár pozitív, akár negatív/ akkor eredményes, ha ösztönző, belső motivációként realizálódik. Az indirekt pedagógiai módszerek az egész személyiséget alakítják, az egyed tevékenységének irányultságát általában, minden szituációban.

Természetesen a fent elmondottak nemcsak nevelési helyzetben jutnak érvényre, hanem a társadalmi élet egyéb területein is, bármely szociális szituációban, pl. munkavégzés, társadalmi érintkezés. A direkt és indirekt, anyagi, eszmei, erkölcsi kívülről jövő hatások belső motívumrendszerre állnak össze, és messzemenően befolyásolják az egyes vagy csoport /osztály, munkacsoport vagy valamely szervezet/ céljait, cselekvésmódjait." - írja Sugárné dr. Kádár Julia Pszichológiai alapfogalmak kis enciklopédiája c. kötetben.

Vizsgálatainknál a fentieket mi is figyelembe vettük. A mennyiségi adatok elemzése során megtudtuk, hogy melyek azok a motívumok, amelyek pozitívan vagy negatívan befolyásolták a tanulók iskolához való viszonyulásának alakulását.

A kapott motívumokat a következőkben ismertetjük és elemezzük.

1. Az iskolához való viszonyulást nagymértékben befolyásolja a szülői ház.

Az általános iskolai nevelés és oktatás terve I. kötet - a pedagógusok feladatai a család sajátos nevelési szerepének kibontakoztatásában a következőket fogalmazza meg: "A család a gyermekek alapvető, természetes nevelési tényezője. - A családok életmódjának és a szülők nevelőmunkájának közelítése a társadalom új igényéhez. - feszültségek és ellentmondások közepette - napjainkban zajlik. ... A családi nevelés sajátos feladata, hogy a szülők szeretettel és gondoskodással vegyék körül gyermeküket.

Biztosítsák gyermekük harmonikus testi-érzelmi-erkölcsi fejlődését, nyujtsanak védettséget, biztonságérzetet neki. Az iskolával és uttörőcsapattal együttműködve vállaljanak részt gyermekük világnézeti és erkölcsi neveléséből, segítsék felkészülését a továbbtanulásra, pályaválasztásra. Példájukkal és a család életmódjával formálják gyermekeik helyes viszonyát a munkához, a közügyekhez, a művelődéshez. Neveljék őket a nemüknek megfelelő felelős magatartásra, harmonikus családi életre.

Az iskolának rendszeres segítséget kell adnia ahhoz, hogy a családi nevelés tudatosá, korszerűvé váljék. A pedagógusok érdeke, hogy elsősorban azokra a nevelési követelményekre irányítsák a szülők figyelmét, amelyek valóra váltásában a családnak szakértő utmutatásra van szükség.”

Az eredményes együttműködés érdekében a pedagógusoknak a következőket kell ismernie:

- “-ismerje tanítványainak a családi környezetét és az abban folyó nevelés legfontosabb jellemzőit
- folyamatos tájékoztatást nyujtson a szülőknek az iskolai nevelés-oktatás-képzési célkitűzéseiről és eredményeiről, az osztályközösség és a gyermekek fejlődésének tapasztalatairól
- értékesítse a szülők tapasztalatait az iskolai nevelés folyamatában
- értékesítse vagy ellensúlyozza a szülők nevelési eljárásait
- adjon tanácsokat a különleges nevelési eljárásokat igénylő gyermekek szüleinek.”

Kutatásaink igazolják, hogy fontosnak kell tartanunk a gyermekek és a szülők közös tevékenységét. Ennek fontosságát, a jövő tanévtől bevezetendő öt napos tanítási hét még hangsúlyozottabbá teszi.

Hangsúlyozni kívánjuk, hogy a társadalmunkban végbe-ment változások a családot sem hagyták változatlanul. Megváltozott a család tagjainak élete. Kutatásaink is igazolják, hogy a családi nevelés pótolhatatlan a gyermekek számára. Felelőssége a nevelésben nagy, azt az érzelmi teljességet, biztonságérzetet amit a jó család ad nem lehet pótolni.

Az a jó helyzet, ha az iskolai nevelés és a családi nevelés nem helyettesíti egymást, hanem kiegészíti.

A család nevelő funkcióját a társadalom nem veheti át.

Azt kell valljuk, hogy tanítványaink nevelésében alapvető tényező a család, az iskola csak a családdal együtt képes nevelési feladatait megoldani.

Családlátogatásaink során, a szülőkkel való beszélgetés során leggyakrabban a családtagok és a gyermekekkel való együtt eltöltött idő rövidsége vetődik fel. Az iskolának a különböző lehetőségeket felhasználva el kell juttatni a szülőket oda, hogy minél többen felismerjék, hogy a nevelés nemcsak az együtt eltöltött időtől függ. Fontosnak tartjuk vizsgálataink alapján a szülők nevelési ismereteinek bővítését, minden osztály szülői értekezletet fel kellene használni nevelési probléma megtárgyalására, megvitatására.

Ennek hatása pozitívan jelentkezne a tanulók magatartásában, iskolához való viszonyukban.

Az eredményes otthoni felkészüléshez biztosítani kell a kedvező körülményeket. A zsúfolt lakásban is legyen olyan helye a gyermeknek, ahol nyugodtan tanulhat, ahol a mesterséges és természetes megvilágítás megfelelő. Ez is hozzájárulhat ahhoz, hogy az iskolában a tanulót sikerélmény éri.

A házi feladatok elkészítésére szükséges idő az Oktatási Minisztérium tájékoztatója szerint az 5-8. osztályos tanulóknál napi 120 perc. Helyes ha a tanulók tanulás közben regeneráló szünetet tartanak, utána teljesítőkéességük fokozódik. Vizsgálataink során arra a következtetésre jutottunk, hogy kevés a regeneráló szünetet tartó tanulók száma. Ez fáradtsághoz vezet, csökken a teljesítmény és másnap kudarcélmény érheti a tanulót az iskolában.

Dr. Geréb György A fáradtság és pihenés néhány lélektani kérdése c. munkájában a következőt írja: "A fáradtan végzett munka sikertelensége gyakran vezet negatív önértékeléshez, mellyel ismét csak velejár a kiegyensúlyozatlan munkamenet. A fáradt ember önértékelése tehát könnyen helytelené válik."

A vizsgált tanulók körében nem gyakori a reggeli tanulás, de a beszélgetéseink során kapott válaszok alapján megállapítottuk, hogy a reggeli időt felkészülésre és nem az előző napon megtanultak ismétlésére, rögzítésére fordítják.

Családlátogatásaink tapasztalatai alapján megállapítottuk, hogy gyakoriak a különböző délutáni elfoglaltságok miatti este tanuló diákok. Ezért szükségesnek tartottuk a szülőkkel megbeszélni, hogy a késő estébe nyuló tanulás káros a másnapi teljesítmény szempontjából.

Találkoztunk az un. kettős neveléssel is. Szombatista szülők, akik szombaton nem engedik a gyermeket iskolába. A szülőkkel való beszélgetésünkör felhívtuk a figyelmet, hogy ez súlyos kárt okozhat a tanuló személyiségében. Életében törést okozhat, meg hasonlást okozhat magatartásában, és ezért a szülő is felelős.

Véleményünk szerint az iskola és a család kapcsolatában is új tényezőkre kell a hangsúlyt helyezni. Az iskola nem azt várja a szülőtől, hogy együtt tanuljon gyermekével, hiszen az oktatásügy korszerűsítése ismeretanyag korszerűsítést is jelent, amelyet a mai felnőtt generáció nem tanult. De a családi nevelés fontos és sajátos feladata, hogy a szülők a családi légkörrel, gondoskodással, szeretettel és személyes példamutatásukkal biztosítsák gyermekük testi-érzelmi-erkölcsi fejlődését, formálják gyermekük helyes viszonyát a munkához, a közügyekhez, a művelődéshez.

Az iskolarendszer fejlesztése, a művelődési intézmények létesítése a művelődés különböző formáinak biztosítása szükséges, de nem elegendő feltétele annak, hogy gyermek és felnőtt egyaránt gyarapítsa tudását.

Vizsgálataink azt igazolják, hogy meg kell tanítanunk, hogy tudjanak is élni a lehetőségekkel. Családlátogatásaink során megállapítottuk azt is, hogy vannak akik az anyagi jólétért és gazdagodást hajszolva elrohannak az élet szépségei mellett, fáradtak, közömbösek a művelődés iránt. Ebből az is következik, hogy a szülők műveltsége, a társadalom legkisebb egységének a családnak harmóniája a gyermek egészséges fizikai és szellemi fejlődésének feltétele.

Negyvenkilenc családot látogattunk meg és azt tapasztaltuk, hogy 8 szülőnek nincs meg az általános iskolai végzettsége. Sajnos, hogy ezek a szülők nem is kívánják megszerezni az általános iskolai végzettséget.

Az iskolai élet változásaira érzékenyen reagál a társadalom, ez megköveteli a pedagógustól, az iskolától, hogy nagyobb gondot fordítsanak a szülők tájékoztatására. Többet kell tennie az iskolának az eddigieknél a szülők megnyeréséért, el kell érni, hogy javuljon az iskola és társadalom kapcsolata.

A szülő is folyamatos nevelő munkát végez, a pedagógushoz hasonlóan. Azt kellene elérni, hogy mindazok, akik a nevelésben részt vesznek egységesen gondolkodjanak.

Családlátogatásaink során találkoztunk ingerszegény családokkal. A közvetlen környezetnek nagy hatással van a gyermek fejlődésére, iskolához való viszonyulásának alakulására. Dr. Nagy József 5-6 éves gyermekeink iskola-készültsége c. munkájában a következőket fogalmazza meg:

"A környezet retardáló hatását vizsgáló kutatások pedig megmutatták, hogy az erősen ingerszegény környezet az iskolába lépésig visszafordíthatatlan retardációt okozhat. De az is bizonyítottá vált, hogy a hagyományos iskola az enyhébb retardációval sem képes megbirkózni, sőt megerősíti, konzerválja azt. A gyermekek iskolába lépés előtti fejlettségi szintjének megfelelő tanulmányi eredményekkel kezdik iskolai pályafutásukat /függetlenül attól, hogy a különbségeket osztályzatokkal vagy más módon kifejezzük-e vagy sem/ és a megkezdett szinten haladnak tovább az iskolarendszerben. A gyermekek túlnyomó többségének továbbtanulási esélye már az általános iskola első osztályában eldőli."

A fent idézettek kihatnak a gyermekek tanuláshoz, iskolához való viszonyulására, a gyermek viselkedésére. "A megzavart, hibás, alkalmazkodni képtelen viselkedés okainak találgatásában sokszor szem elől tévesztjük a legfontosabbat: a gyermek adott magatartásának története van, nem pedig egy vagy néhány oka. A magatartási zavarok, ideges panaszok, feszültségek, szorongás, teljesítménylabilitás, dekoncentrálttság, értelmi kiegyensúlyozatlanság éppúgy a személyiség egész fejlődéstörténete által meghatározott, mint az elért kedvező eredmények vagy nevelési sikerek. A szokatlan, érthetetlen magatartás csak a felszínen tűnik magyarázhatatlannak. Okait a gyermek egyedi élettörténete, családi világának sajátosságai, szüleihez, testvéreihez, személyes környezetéhez való viszonyának megismerése fedi.

fel számunkra. Ehhez pedig az szükséges, hogy sematikus, felületes ítéleteinket /örökölte a gyermek, rossz, nevelhetetlen, cinikus stb./ lépje át a gyermeket és környezetét megismerő, megértő és segítő szándék" - írja Dr. Bagdy Emőke Családi szocializáció és személyiségzavarok c. munkájában. Ezt figyelembe vettük, amikor a gyermekek iskolához való viszonyulását pozitívan próbáltuk befolyásolni.

Családlátogatásaink során azt is tapasztaltuk, hogy a tulzott anyagiség és a tulhajszolt élet elvonja a szülők idejét a gyermekneveléstől. Ezért igen fontosnak tartjuk, hogy a szülői munkaközösség segítse az iskolai és a családi nevelés összehangolását. Meggyőződésünk, hogy a szülők nevelése is szükséges ahhoz, hogy az iskolai nevelő munka hatékonyabbá váljon.

Beszélgetéseink során azt is megállapítottuk, hogy a szülők igénylik az iskolával való együttműködést és várják a segítséget a társadalomtól. Ezzel kapcsolatban az V. Nevelésügyi Kongresszust idézzük:

"A család segítséget kap, illetve kaphat a társadalomtól:
a./ a fenti társadalmi szintű szemlélet formálása révén,
b./ objektív intézkedések, létesítmények formájában,
c./ a szülőknek és a gyermekeiket nevelő intézményeknek az együttműködése révén,
d./ a fiatalok felkészítésével, nevelésével a családi életre,
e./ a pedagógusok képzése és továbbképzése révén a családi nevelés és a szülőkkel tartandó kapcsolat témájában."

A családnak, iskolának együttesen kell a gyermekekben tudatosítani, hogy ahhoz, hogy boldogabb világban élhessenek, az ő tudatos munkájukra is szükség van, jelenleg a tanulásra.

De tapasztalataink, vizsgálataink alapján úgy kell fogalmaznunk, hogy sajnos a tanulók egy része nem látja el feladatát, nem megfelelő iskolához való viszonyulása s ezen változtatni kell. Pozitív irányú változást, az iskolához való pozitív viszonyának kialakítását és megszilárdítását, a munkafegyelem megszilárdítását csak a pedagógusoknak, ifjúsági szervezeteknek, szülőknek együttes összefogása eredményezheti.

2. A tanár személyisége.

Fontos motiváló tényezőként említették meg a tanulók a tanár személyét, a tanárok és tanulók közötti kapcsolatot.

Amikor a pedagógus tulajdonságait vesszük számba, általában két irányból közelíthetjük meg a kérdést:

1. A társadalmi elvárások oldaláról, melyek a pedagógus szerepkörből adódnak.
2. Ha azt vizsgáljuk, hogy milyen a jó tanár a tanulók szerint.

Tanulóink iskolához való viszonyulásának javításában, fokozásában döntő szerep hárul a pedagógusokra.

A Pedagógiai Lexikon a pedagógushivatás címszó alatt a következőket írja:

"A pedagógushivatás, nevelői hivatás: 1. hajlam, vonzódás a pedagóguspálya iránt általában v. annak valamelyik változatában. Ebben az utóbbi értelemben beszélünk óvónői, tanítói, tanári stb. hivatásról.

2. A pedagóguspálya iránt tanusított érzelmi elkötelezettség, más szóval: hivatásszeretet, hivatástudat.

3. A különböző nevelői foglalkozások összefoglaló elemzése."

A neveléstudománynak mind a három értelemben elméleti és gyakorlati szempontból egyaránt alapvetően fontos témája."

Véleményünk, hogy a végzett pedagógusok nagy többsége törekszik arra, hogy jól dolgozó a tanulók által is szeretett nevelővé váljon. Olyan pedagógussá, akinek magas igényei vannak önmagával szemben, s azoknak eleget is tesz, másrészt a tanítványaik is szeretik és tisztelik. Ezt a tanulók által adott válaszok is igazolják.

Az elméleti szakírók sokasága dolgozta ki az első megközelítést, és sok felmérés és tanulói vallomás, visszaemlékezés támasztja alá a másodikat.

A kétféle aspektus eredménye sok tekintetben találkozik, a tanulói megnyilatkozások sokszor részletekre bontják a társadalmi elvárásokat.

Különbség van abban, hogy a tanulók megfogalmazása nem olyan szakszerű, - de ez nem is várható el tőlük, lévén nem pedagógiai szakemberek.

Egyes nagy pedagógusok véleménye a pedagógus kvalitásairól

Sokan mondják, pedagógusnak születni kell, s valamilyen veleszületett sajátosságnak tartják a pedagógus kvalitásokat.

Mások, és ez a többség, cáfolják, tagadják ezt. Szinte minden pedagógiai nagyság leírta, hogy mi teheti a tanítót jó szakemberre, hivatásának művészévé. Természetes ezekre a véleményekre sokszor rányomta bélyegét a történelmi kor.

Jellemző pl.: a 30as évek két amerikai kutatójának /Charters, Waples/ összeállítása. Az általuk ideálisnak tartott tanár tud alkalmazkodni, szolgálatkész, aláveti magát felettesei utasításainak stb.

Jellemző, hogy a fenti tulajdonságok ki lettek emelve. Nem állítjuk azt, hogy nem egy közülük ma nem szükséges, ha nem is ezek a legfontosabbak, - de megváltozott a tartalmuk.

Diesterweg szerint: legfontosabb pedagógiai képességnek az akaratot, jellemzilárdságot, pedagógiai értéket tartotta. Egyes pedagógusok természettől fogva rendelkeznek ezzel, a többieknek ki kell és ki lehet fejleszteni magukban ezeket.

Usinszkij szerint a különleges képességekkel nem rendelkező fiatalok is megszerezhetik a tanításhoz szükséges tudást. Hangsúlyozza az egész személyiség, jellem fontosságát, mert a jellemet csak jellemmel lehet nevelni.

Tolsztoj: olyan művészetnek tartotta a pedagógiai mester-séget, amit nagyon nehezen lehet elsajátítani. Szerinte az a legjobb tanító, aki mindent meg tud a tanuló számára érthetően magyarázni. Emellett még a gyermek szeretetének fontosságát, hangsúlyozza. Idézünk néhány sorát: "ha egyszer a pedagógus szereti munkáját, akkor jó pedagógus lesz. Ha szereti a tanulót úgy mint apja és anyja, akkor jobb pedagógus lesz annál, aki minden könyvet elolvasott, de nem szereti sem a munkáját, sem tanítványait. Ha pedig egyesíti önmagában munkájának és tanítványainak szeretetét, akkor tökéletes pedagógus."

Krupszkaja fontosnak tartotta a pedagógus szervező tevékenységét, szervező képességeit, valamint azt, hogy "be tud bujni a gyerek bőrébe". Jobban meg tudja érteni őket.

Makarenko szerint a pedagógusnál döntő tényező a hozzáértésen és szakképzettségen alapuló mesterségbeli tudás.

"A pedagógusokat nevelni is kell nemcsak képezni. Akármilyen kiváló képességgel is ruházzuk fel a pedagógust, ha nem neveljük, nem számíthatunk egyébre, mint tehetségére."

"Nem valami különleges művészet ez, amely tehetséget kíván, hanem szakma, amelyet tanítani kell úgy, ahogyan az orvost, zenészt is meg kell tanítani mesterségére." "Az amit mi kitűnő szakképzettségnek, biztos pontos tudásnak hozzáértésnek "ezermesterségnek" nevezünk, a szükszavuság, frázisok kerülése és az állandó munkakészség ragadja magával mindenekfelett a gyereket." Máshol Makarenkó művészetként emlegeti a nevelést, de hozzáteszi, hogy a tehetség híján kitartó munkával is meg lehet szerezni ezt a képességet."

A fenti áttekintésből megállapíthatjuk azt, hogy a különböző szerzők általában megegyeznek abban, hogy születéssel csak hajlamot hozhat magával az ember, kifejlett tulajdonságokat nem.

A pedagógiai kvalitások a pedagógiai tevékenységben fejlődnek ki.

A történeti áttekintést tanulmányozva azt is megállapíthatjuk, hogy a különböző írók nem következetesek, hol képességeket, hol tulajdonságokat emlegetnek, holott a két fogalom nem azonos.

Véleményünk, hogy az önálló iskolai munkában érnek be a pedagógiai képességek. Csak ez a gyakorlat dönti el igazán, hogy valaki alkalmas-e a pedagógus pályára. Itt nyílik lehetőség arra, hogy valóban önálló módon, alkotóan dolgozhasson, jártasságait, készségeit tökéletesítse.

Tapasztalataink szerint a kezdő nevelőt általában a tananyag köti le először. A hogyan és hogyan jobban általában a második lépés szokott lenni, mert csak akkor "ér rá" a kezdő nevelő erre is figyelni. Ez kihatással van a tanulók tantárgyérdeklődésére. A továbbiakban a pedagógus akaratától, fáradhatatlan örökké javítani, megújulni akaró munkájától függ, hogy felemelkedik-e a tanári mesterség legfelső fokára. Ehhez permanens továbbképzés lenne szükséges, állandó tájékozódás a pedagógia, pszichológia, szakmák újabb eredményébe.

Makarenkó rámutatott arra, hogy a nevelők rendszerint csak jó pedagógusközösségben válnak igazi mestereivé munkájuknak. Ez kihat az iskola pszichés klimájára, amely befolyásolja a tanulók iskolához való viszonyulását, teljesítményét.

Természetes, hogy a pedagógiai képességek kialakulása, munkánk színvonala nem zökkenőmentes.

Rendszeresen szükség van munkánk eredményeinek és kudarcainak számbavételére, az okok felderítésére, és arra, hogy ennek megfelelően tervszerűen új irányban induljunk a javítás céljából. Pedagógiai kísérleteink értékelésekor erre kértük a kísérletben résztvevő pedagógusokat.

Érdeemes itt idézni, és megfogadni Rubinstein tanácsát, aki így ír erről: "Dolgozva tanulni, tökéletesedni, hogy tanulva és tökéletesedve dolgozhassék az ember - ez az út amely a mesteri tudáshoz vezet." A válaszokban fontos hangsúlyt kap a tanulók iskolához való viszonyulásában, az általános iskolások tantárgykedveltségében, tantárgyhoz

való viszonyulásában. Nagyon fontos, a pedagógus empátia képessége. Gádorné Dr. Donáth Blanka A pedagógus és a tanulók kapcsolatának szerepe a felső tagozatos általános iskolások tantárgyhoz viszonyulásában c. munkájában a következőt fogalmazza meg, amit kutatásaink is igazolnak: "Tehát az iskolás gyermekek tanulási motivációjában fontos tényező az érzelmi elfogadottság és biztonság szükségletének kielégítése, a tanár részéről megnyilvánuló szeretet és megbecsülés, a megérdemelt elismerés és így tovább. S várható hogy a gyermek az ilyen értelmű pozitív hatásokra nemcsak pozitív közérzettel, hanem pozitív önkifejtéssel, teljesítménnyel is válaszol. És fordítva, az e téren átélt hiányokra nemcsak kedélybeli, hanem teljesítménybeli negativumokkal, érdeklődéshiánnyal reagál."

"Symonds /1964/ az emberi, s különösen a gyermeki tanulás egyik fő, olykor legfőbb motivumaként az interperszonális kapcsolatokat említi. Ezen belül is kiemeli a tekintélyi személy részéről történő érzelmi elfogadás /acceptance/ és helyeslés /approvál/ fontosságát. Kísérleti eredmények alapján mutatná két pedagógiai szempontból igen lényeges összefüggésre. Az egyik szerint a gyermek számára a jutalom, pl. a megérdemelt és várt dicséret elmaradása egyenlő értékű és hatása a büntetéssel. /Symonds, 1964/. A másik kísérleti adat: a sértés fokát elérő büntetés, pl. az önérték csökkentő negatív megkülönböztetés szorongást, és közvetve teljesítménycsökkenést, gátoltságot eredményez. /1964/"

Az idézett kísérleti eredményeket figyelembe vettük a pedagógiai kísérletünk összeállításánál.

A szociális érintés megléte vagy hiány pozitívan, illetve negatívan befolyásolja a tanulók viszonyulását.

A szülői háttérrel és a pedagógus személyiségével azért foglalkoztunk részletesebben, mert meggyőződésünk, hogy meghatározó szerepe van a tanulók iskolához való viszonyulásának alakulásában, befolyásolásában.

3. A tantárgyakban rejlő pozitív és negatív motívum csoportok.

Fontosnak tartjuk, hogy a tanulók az egyes tantárgyak tanulásánál élményhez jussanak. Meghatározó jellegű a pedagógus által használt módszerek. Mennyire sikerült az anyagot úgy elsajátíttatni az órán, hogy a felkészülést a tanulók önállóan meg tudják oldani. Tapasztalataink szerint nagyobb gondot kell fordítani az egyes tantárgyak tanulási módszerére, nyelvezetére jobban ki kell használni az osztályfőnöki óra és szaktárgyi órák által nyújtott lehetőségeket.

Nagy József: A megtanítás stratégiája c. cikkében a következőre hívja fel a figyelmet: "A megtanítási stratégia egy-egy témára összpontosított, amelynek a feldolgozása során áttekinthető mennyiségű tudást kell elsajátítani. Ehhez kidolgozhatók a kritériumok. Ezért az egész rendszer önmagában véve jól működhet. Ámde fennáll a veszély, hogy a pedagógiai munka tulzottan ismeretre, témára

orientálttá válik, mintha ez volna a mindennél fontosabb. Holott végülis tudományos világképet akarunk kialakítani a tanulóban, bonyolult, sok év alatt fejlődő készség - és képességrendszer, meggyőződésrendszer létrehozni, egyszerűen valódi feladatunk a tanulói személyiségfejlesztése. Ehhez a megtanítás stratégia hozzájárulhat a tantárgyak anyagának témánkénti sikeresebb elsajátítása, a több és jobb tudás révén, ha az elepcélnak, a személyiségfejlesztésnek alárendelve működtetjük."

Fontos a differenciált pedagógiai munka, aminek tanítási órán és azon kívül is meg kell nyilvánulnia.

4. A tanulás fontossága, tanórai légkör.

Több válaszban hivatkoztak a tanulók a tanulás és a tudás fontosságára. Fontos motiváló tényező, hogy tudásukat megfelelően értékeljék. Lényeges, hogy tanítási órákon sikerrel éljenek át. Megerősítést kapjanak osztálytársaiktól, tanáraiktól, szüleiktől. Az osztály előtt elhangzó megjegyzések maradandó nyomot hagyhatnak. A bizalom igen fontos, mert azt valljuk, hogy ez jobban előhívja a sikerélményt mint a bizalmatlanság.

"A pedagógusok arra törekednek, hogy igazságosan osztályozzanak. Így a tanulók általában reális képet kapnak tudásukról, szorgalmukról. Ugy tűnik azonban, hogy sok esetben még további lépésekre is szükség van. Például arra, hogy egy-egy felelet vagy iskolai munka értékelésének megokolása mellett

a korábbi teljesítményhez, illetve a tanító elvárásához való viszonyítás is megtörténjen, valamint az, hogy a tanuló egyéni felelőssége is felmerüljön. Nem lehet elég korán megtanulni, hogy a teljesítmény - amely tehát a pozitív énkép egyik fontos feltétele - nemcsak a képességek, hanem a felelősségtudaton is mulik. Gátló tényező ellenben a mások előnyének emlegetése és a hátrány hangsúlyozása. Ebben az esetben ugyanis a próbálkozó félnek nemcsak a feladattal kell megbirkóznia, hanem azza is, hogy könnyen eluralkodhatnak rajta a kétségek, az elbizonytalanodás és a kedvszegettség" - írja Királyné Dr. Dévai Margit A pedagógus szerepe az énkép formálásában c. cikkében /A tanító, 1981. novemberi szám/

Sajnálattal állapították meg a pedagógusok az új dokumentumokkal kapcsolatban, hogy annak legkidolgozottabb része a követelményrendszer. "Teljesen érthető, hogy egy követelményrendszer csakis bizonyos tapasztalatok birtokában fogalmazható meg egyértelműen, és a tanterv-szerkesztés időszakában ennek feltételei még nem voltak meg. Most azonban már vannak ilyen tapasztalatok, vagy legalábbis gyűlnek ilyenek, érdemes tehát kifejezésre juttatni a gyakorlat e fontos kívánságát." - írja Mezei Gyula. /Mezei Gyula: A fővárosi iskolák nevelő-oktató munkája az új tantervek tükrében./

Negatív motivumként szerepelt a tanulók válaszaiban, hogy nehézséget okoz a tanulás, a feleléstől a dolgozat-írástól való félelem, az igazságtalan osztályzat. Ezek a kapott eredmények is igazolják a fenti megállapításokat.

5. Az órarendi nehézségek

A tanulók mind a pozitív, mind a negatív viszonyulást kiváltó tényezők között említik. "Könnyű napok", "nehéz napok". Az okokat vizsgálva megállapítottuk, hogy ebben szerepe van a 11 napos ciklusnak, a szaktantermi rendszernek, TV-órák, a pedagógusok másirányú elfoglaltságainak stb. Ezek a tények is felhívják a figyelmet az órarend nagy körültekintéssel való elkészítésére. Ne csak a nevelők igényeit vegyék figyelembe, hanem a tanulók napi terhelését is.

"Az erején felül igénybe vett tanuló állandóan elégedetlen, lig vannak pozitív iskolai élményei és a megszerzett jó jegy öröme mellett ott kísért a nehezen elért osztályzat megtartásának megannyi nehézsége" - állapítja meg Dr. Geréb György A fáradtság és pihenés néhány lélektani kérdése c. munkájában.

6. A tanulók adottságai

Pozitívan befolyásolja a tanulók viszonyulását a speciális adottság. Több tanuló hivatkozott arra, hogy egyes tantárgyakat könnyebben tanulnak. Itt azzal az indoklással találkoztunk, hogy ez "érdekel". Ez sikerhez vezet, ami növeli a tanulók teljesítményét.

7. Pályaválasztás, munkahelyválasztás

Már az ötödik osztályban találkozunk olyan pozitívan motiváló tényezővel, mint a pályaválasztás, a munkára való felkészülés. A helyes pályairányítás a munkára való felkészülésben igen fontos feladata van a pedagógusnak, szülőnek, gyermeknek egyaránt.

8. Játék, délutáni program, sport

A fenti tevékenységeket szívesen végzik a tanulók, pozitívan befolyásolja iskolához való viszonyulásukat.

A válaszok között volt olyan tanuló, aki kifogásolja a sok délutáni elfoglaltságot /sport, úttörő, szakkör, énekkar stb./ mivel ez a mágnapi felkészülés rovására megy. Másnap szorongva jönnek iskolába, hiszen ezek a tanulók általában a szorgalmas tanulók közül kerülnek ki. Ezekből a válaszokból az is kitűnik, hogy a tanulók bírálóan nézik az iskolában folyó munkát.

A felsoroltak meghatározói az iskola pszichés klímájának, amely befolyásolja a tanulók iskolához való viszonyát.

"Mivel a külső hatások és a belső feltételek meghatározott kölcsönös viszonyban állnak egymással, a gyermek az őt ért iskolai hatásrendszereket személyiségén keresztül egyedileg is feldolgozza: ezzel egy részét magáévá teszi, más részét elutasítja. Azon iskolai hatásokkal, amelyekkel a gyermek egyetért, amelyeket magáévá tesz és belső meggyőződésévé alakít, azokkal pozitív viszonyt teremt. Az elutasított iskolai hatásokkal negatív kapcsolatot hoz létre.

Mivel az iskolai hatások is sokfélék, és a gyermekek belső feltételei is különbözők, ezért gyakran megtörténik, hogy ugyanazon tanulók, azonos időben egyes hatásokkal pozitív másokkal pedig negatív kapcsolatot, összegezetten tekintve: ambivalens viszonyt teremtenek" - írja Dr. Veczkó József Adatok a tanulók iskolához való viszonyának pszichológiai vizsgálatához c. munkájában.

Pedagógiai kísérletünkben a pozitív viszonyulást erősítettük, a negatívát csökkentettük illetve próbáltuk megszüntetni.

Az iskolához való viszonyulás motivumai a vizsgált osztályokra jellemzőek.

IV. FEJEZET

Pedagógiai kísérlet a tanulók iskolához való viszonyának befolyásolására

A kapott főbb motivumok alapján készítettük el pedagógiai kutatási tervünket. Külön kidolgoztuk az 5. B. osztály számára, és külön egyénre is kidolgoztuk. A kísérleti tervünket a kísérletben résztvevő pedagógusokkal ismertettük.

A kísérleti terv elkészítésénél pszichológiai, neveléstudományi didaktikai, módszertani szempontokat vettünk figyelembe. Feltevésünk szerint javulni fog a tanulók iskolához való viszonyulása, tantárgykedveltségük emelkedni fog a teljesítmény. A kísérletben három tantárgyat vontunk be, a magyart, matematikát, élővilágot. A teljesítményt magyarból és matematikából három alkalommal: szeptemberben, januárban és májusban mértük. Élővilágból két alkalommal, januárban és májusban mértük a tanulók teljesítményét.

Az 5. B. osztály pedagógiai kísérleti terve

1. A tanulási tevékenység az iskolához való viszonyulást alakító motivumok keresése, a tanulásra ösztönző, az iskolához való viszonyulás pozitív motivumainak alakítása.
2. A személyiség megismerése, s ennek alapján a tanulók motivációját nevelési célunk érdekében kell állítani.
3. Törekedni kell sikerélmény nyújtására, ezt fel kell használni újabb motiváció keltésére, hogy ez további tevékenységre serkentsen.

4. Tanítási óráink minden fázisát hassa át az elismerés.
5. A büntetés minden körülmény között nevelő célzatu legyen, negatív élményen keresztül keltsen pozitív motivációt.
6. A házi feladatok el nem készítésénél, vagy hibás elkészítésénél mindig pontosan meg kell állapítani az okot és ennek tudatában intézkedni.
7. Az osztályban tanítóknak törekedni kell az egységes eljárás alkalmazására.
8. Olyan tanulási helyzeteket kell kialakítani, aminek következtében az ismeretekkel arányban nő az érdeklődés ami további hajtóerő lesz újabb ismeretek szerzésére /TV, olvasás, kísérlet stb./
9. Kedvező érzelmi viszonyok kialakítása, ami fokozza a tanulás eredményességét.
10. A pontozást ambicionáló módszerként használjuk, osztályzatot ne használjuk fel fenyegetőzésre.
11. Aktivan szereplő tanulókat minden esetben név szerint dicsérjük meg. Óra végén értékeljük az órai teljesítményt.
12. Az osztály munkakörülményeinek jó megszervezése, irányítása, a tanítványokkal helyes emberi kapcsolat kialakítása.
12. A szülők megnyerése a tanuláshoz.
14. Gazdag módszertani változatok alkalmazása a motiváció fokozása érdekében.
15. Tevékenységi formák kitűzése /osztályfőnöki órákon/.
16. A tanuláshoz, a tantárgyakhoz való viszony tanulónkénti vizsgálata és a megfelelő intézkedés tanulónként.

17. A tanulók teljesítményének folyamatos mérése.
18. A tanulókat meg kell tanítani az egyes tantárgyak tanulásának módjára, módszerére.
19. A rendszeres ellenőrzéssel fokozni kell a munkafegyelmet.

Kisérleti terv az 5. B. osztályos tanulókra vonatkoztatva

Á. Á. /cigánytanuló/

- a./ Segítségnyújtás az otthoni munka megszervezésében, segítségében.
- b./ Érdeklődési körének bővítése, szakköri foglalkozáson keresztül /báb szakkör/.
- c./ Dicséret alkalmazása.

B. G.

- a./ Segítségnyújtás a helyes világnézeti állásfoglalás kialakításához.
- b./ Erősíteni a közösséghez tartozás érzését, pozitív érzelmi kapcsolatokon keresztül.
- c./ Aktivitását dicsérettel fokozni kell.

Cz. M.

- a./ Az édesanyjával való beszélgetések során tervszerűbbé kell tenni az otthoni tanulási munka segítségét és ellenőrzését.
- b./ Fokozni állóképességét, mivel kezűgyessége jó, de nem kitartó.

c./ Megfontoltan alkalmazni az elmarasztalást, mert érzelmileg zárkózott, és a bírálat erősen kedvét szegheti.

Cs. M.

a./ Egyéni foglalkozásokkal zárkózottságát oldani szükséges, mert emiatt ismereteit nem mutatja kellően.

b./ Dicséret alkalmazása a jobb teljesítmény eléréséért.

c./ Buzditást kell alkalmazni ahhoz, hogy aktívabban bekapcsolódjon a tanórai munkába.

G. V.

a./ Szülőkkel való beszélgetés a követelményekről.

Maximalisták a tanulóval szemben.

b./ Érdeklődési körét olvasmányokon keresztül bővíteni kell.

c./ Dicsérettel aktivitását és akaratát fejleszteni kell.

G. J.

a./ A szülőkkel megbeszélni az otthoni munka ellenőrzésének módját.

b./ A rajzban elért eredményei, sikerélménye alapján zárkózottságát oldani kell.

c./ Dicsérettel fokozni kell aktivitását.

d./ Helyes motiválással akaratát erősíteni szükséges.

H. A.

a./ Édesanyjával megbeszélni a helyes követelés módját, a követelmény szinteket.

d./ Dicsérettel lehet aktivizálni.

c./ Olvasmányokon keresztül akaratát erősíteni kell.

H. Z.

- a./ A szülőkkel a követelmény szinteket meg kell beszélni.
- b./ A rajzon és gyakorlati foglalkozáson keresztül érdeklődési körét bővíteni kell.
- c./ Bátoritással aktivizálni kell.
- d./ Dicsérettel lehet buzdítani.

H. A.

- a./ A házi feladatok ellenőrzésének módját a szülőkkel meg kell beszélni.
- b./ Tanítási órákon beszéltetni kell, hogy gátlása oldódjon /selypit/.
- c./ Bátoritással jobb eredmény elérésére kell törekedni, különös tekintettel a magyar és matematika tantárgyakból.
- d./ A tanulóval egyénileg szükséges foglalkozni különösen az elméleti tantárgyak körében.

K. K.

- a./ Az édesanyával az ellenőrzés módját és a követelményeket meg kell beszélni.
- b./ Olvasmányainak helyes irányításával, a rajz és ének területén elért sikereinek felhasználásával aktivizálni szükséges.
- c./ Dicsérettel lehet lelkesíteni.

K. F.

- a./ A segítség módjának megbeszélése.
- b./ Dicsérettel kell aktivizálni.

- c./ Sikerélményeken keresztül önállóságát fokozni lehet.
- d./ Egyéni foglalkozásokon keresztül el kell juttatni odáig, hogy érzelmi életének kiegyensúlyozottsága fokozódjék.
- e./ A gyakorlati foglalkozás tantárgyon keresztül érdeklődési körét bővíteni szükséges.

K. I.

- a./ A szülőkkel a segítség módját szükséges megbeszélni.
A tanulás fontosságát nyomatékosan hangsúlyozni szükséges. A testi fenytetés helytelenségéről meg kell győzni a szülőt.
- b./ A tanuló egyéni foglalkozásra szorul szinte minden tantárgyból.
- c./ Rendszeres foglalkozással, szép szóval, a legkisebb sikert is motiválásként felhasználva szorgalmát fokozni szükséges.
- d./ A tanulóval a tanulás fontosságát egyéni beszélgetések során tisztázni kell.
- e./ Pozitív érzelmi ráhatásokkal érzelmi zárkózottságát oldani szükséges. Szeretetre vágyik.

L. E.

- a./ Édesanyjával a követelmény szintről el kell beszélgetni.
- b./ Csoportos foglalkozásokkal, egyéni bánásmóddal önállóságát fokozni kell.
- c./ A dicséretet többször kell alkalmazni ahhoz, hogy teljesítménye fokozódjék.

M. E.

- a./ Édesapjával az egyes tantárgyak tanulási módszeréről követelmény szintjéről el kell beszélgetni.
- b./ Érdeklődési körét olvasmányain keresztül bővíteni szükséges.
- c./ Több dicséretet kell alkalmazni, mert ezzel szorgalma fokozható.

M. A.

- a./ Édesanyjának segítséget kell nyújtania a türelmes foglalkozáshoz.
- b./ Egyéni foglalkozással érdeklődését bővíteni szükséges, figyelmének tartósságát növelni kell.
- c./ Dicséret alkalmazásával aktivizálható, több sikerélményhez kell eljuttani.

M. L.

- a./ A szülők közömbösségét az iskolával szemben fel kell oldani. Az otthoni segítséget meg kell szervezni, fontosságáról a szülőkkel el kell beszélgetni.
- b./ Órákon beszéltetni kell, hogy gátlása oldódjék /selypit/
- c./ Sok egyéni foglalkozást igényel és ezen keresztül munkatempóját fokozni kell.
- d./ Dicséret ösztönzőleg hat a tanulásra, ezért minden alkalmat ki kell használni.

N. A. /cigánytanuló/

- a./ Segítséget kell nyújtani az otthoni munka megszervezésében.

- b./ A magyar tantárgyon keresztül érdeklődését fokozni szükséges /szépen szaval/
- c./ Egyéni foglalkozást igényel.
- d./ A dicséret lelkesíti, ezért ahol erre mód van alkalmazni kell, így aktivizálható.
- e./ Következetes ellenőrzéssel a tanuló munkafegyelmét javítani kell.

R. J.

- a./ A családban alkalmazott nevelési módszerek következetességében a szülőknek segítséget kell nyújtani.
- b./ Olvasmányain és a rajzon keresztül érdeklődési körét bővíteni kell.
- c./ Sikerélményeken keresztül gátlását oldani szükséges és ezzel teljesítménye is javulni fog.
- d./ A dicséret, buzdítás eredményesen alkalmazható.
- e./ Az elméleti tárgyakból segítséget igényel.

S. I.

- a./ Feladatok adásával a közösség hasznos tagja.
- b./ Be kell vonni az osztály önkormányzati munkájába.
- c./ Dicsérettel jobb eredmény elérésére képes.

Sz. M.

- a./ Az édesanyjával meg kell beszélni a követelményeket, mert a tanuló képességeinél nagyobb követelményeket tűz ki. A tanulmányi munka javítása érdekében a segítség módjának megbeszélése.
- b./ A testnevelés és gyakorlati foglalkozáson keresztül érdeklődését bővíteni kell.

c./ Az elmarasztalás kedvét szegi, a buzdítás kiválóan fokozza teljesítményét.

d./ Egyéni foglalkozást igényel.

Sz. A.

a./ Segítséget kell nyújtani az édesapának az otthoni ellenőrzés megszervezésében. Egységes követelményt kell kialakítani, mert édesanyja nagyobb követelményeket állít a tanulóval szemben.

b./ A gyakorlati foglalkozáson keresztül érdeklődési körét bővíteni kell.

c./ A dicséret, buzdítás eredményesen alkalmazható.

Sz. J.

a./ Segítséget kell nyújtani az otthoni tanulás és ellenőrzés megszervezésében.

b./ Önállóan, egyéni foglalkozásokkal teljesítményét fokozni kell.

c./ A feladatok önálló megoldásával akaratát erősíteni kell.

d./ Dicsérettel lehet lelkesíteni, többször szükséges alkalmazni.

T. Zs.

a./ Segítséget igényel a másnapi feladat elkészítéséhez.

b./ Az ellenőrzés módját, a segítség nyújtás módját a szülőkkel meg kell beszélni.

c./ Feladatokat kell adni, mellyel önbizalma növelhető.
A közösség hasznos tagjává válhat.

T. M.

- a./ A szülőkkel meg kell beszélni az iskolai munka ellenőrzésének fontosságát. Segítséget kell nyújtani megszervezésében.
- b./ Buzditással gátlásosságát oldani kell.
- c./ A testnevelés tantárgyon keresztül érdeklődési körét bővíteni kell.
- d./ Dicsérettel aktivitását fokozni kell.

V. P.

- a./ A segítségadást fokozni kell az otthoni munkában. A szülőknek többet kell foglalkozni a tanuló iskolai munkájával.
- b./ Sikerélményeken keresztül érdeklődését ki kell alakítani.
- c./ Egyéni foglalkozást igényel az elméleti tárgyakból.
- d./ A dicséret ösztönzőleg hat rá.

Zs. M.

- a./ A megfelelő családi légkör kialakítása. Édesanyjával az iskolai munka segítségét és ellenőrzését meg kell beszélni, ebben segítséget kell nyújtani.
- b./ Olvasmányain keresztül érdeklődési körét sokoldalubbá kell tenni.
- c./ Dicsérettel akaratát erősíteni kell.
- d./ Sikerélményeken keresztül, buzditással teljesítménye fokozható.

A tanulók teljesítményét folyamatosan figyelemmel kísértük, három alkalommal szeptember, január és május hónapban felmérést végeztünk. A kapott eredmény alapján vált lehetővé a színvonal diagnózisa, a következő időszak tennivalóinak meghatározása, ezt közösen terveztük meg a kísérletben résztvevő pedagógussal, hogy a végrehajtás minél egységesebb legyen. Erre azért is szükségünk volt, hogy a tanuló teljesítményét ismerve eljusson a kitűzött célig.

"Az irányított értékelés abban van, hogy olyan adatokat, tényeket tár föl, amelyek birtokában lehetővé válik az elért színvonal diagnózisa, a diagnózis birtokában a tennivalók megállapítása, megtervezése, végrehajtása, hogy ne csak tudomásul vegyük a tanuló teljesítményét, hanem az adott tulajdonság kívánt színvonalu fejlettségét végül el is érje a tanuló."

/Nagy József: 5-6 éves gyermekek iskolakészültsége. 1980/

Az 5. A. osztályos tanulók teljesítménye magyar, matematika, élővilág tantárgyakból

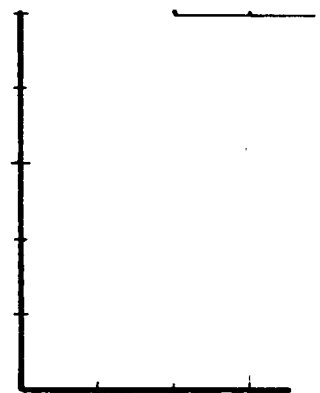
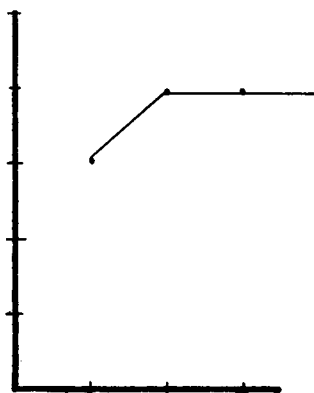
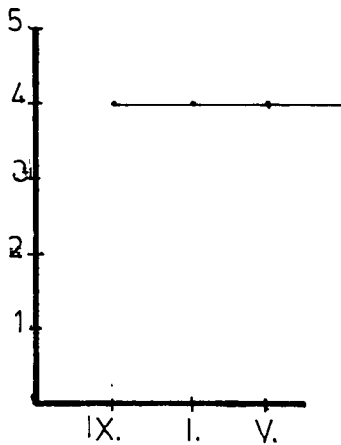
A függőleges tengelyen az osztályzatokat, a vízszintes tengelyen a felmérés idejét ábrázoljuk.

magyar

matematika

élővilág

B. I.

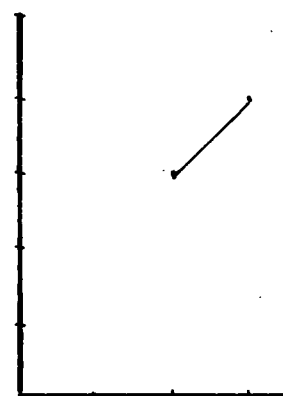
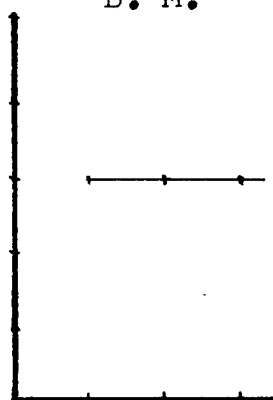
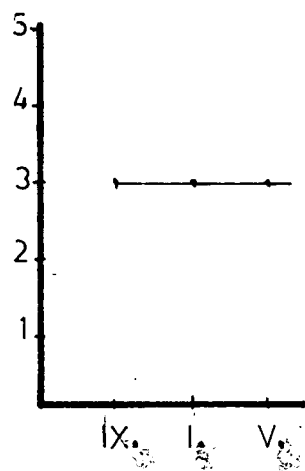

magyar

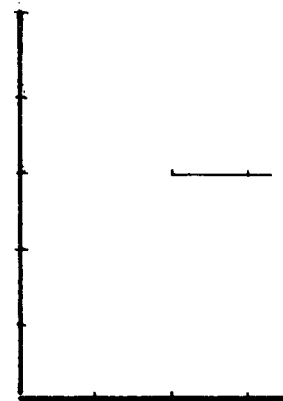
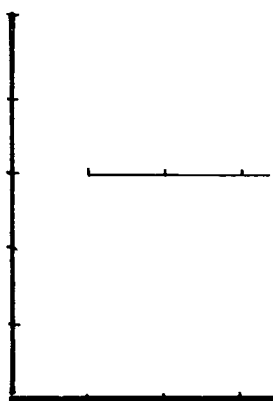
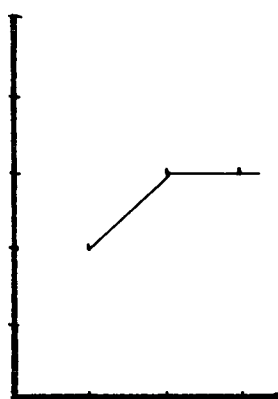
matematika

elővilág

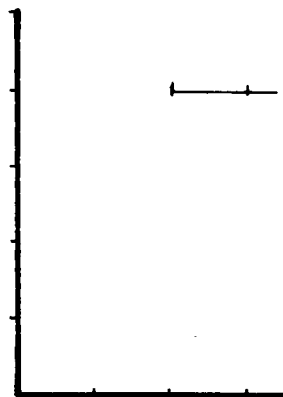
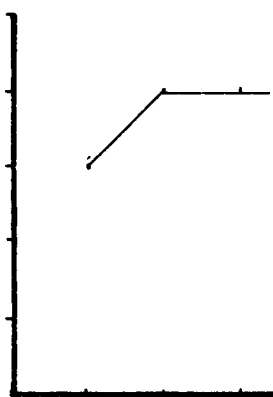
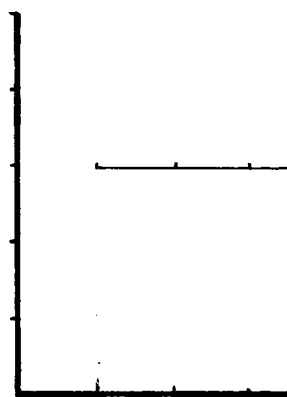
B. M.

F. J.

F. J.

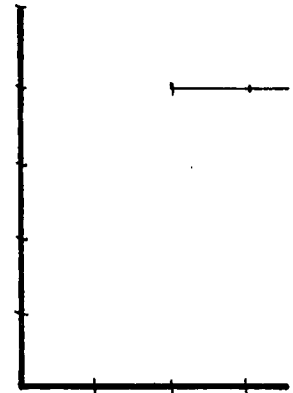
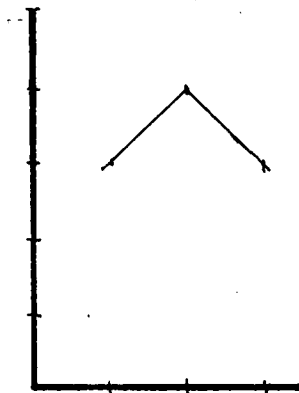
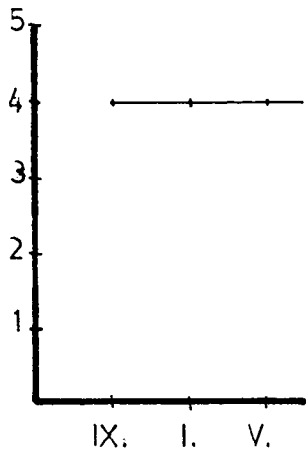

magyar

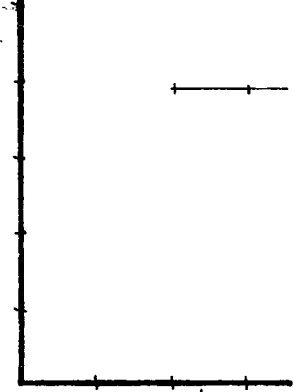
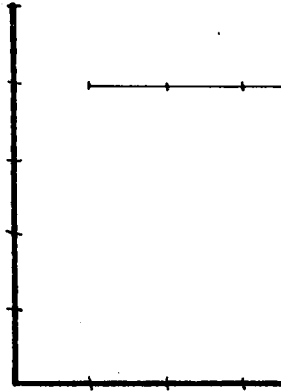
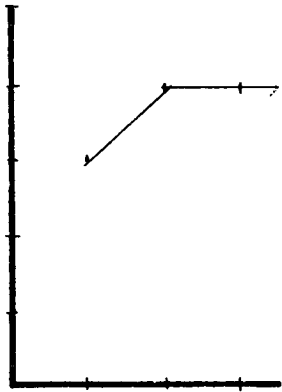
matematika

elővilág

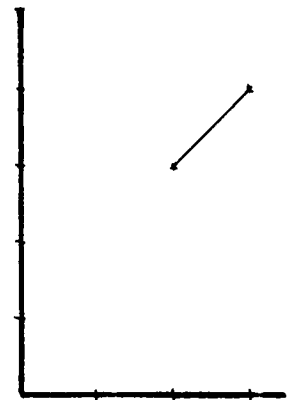
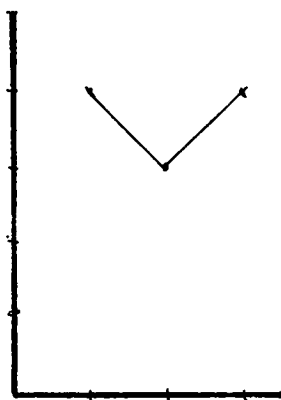
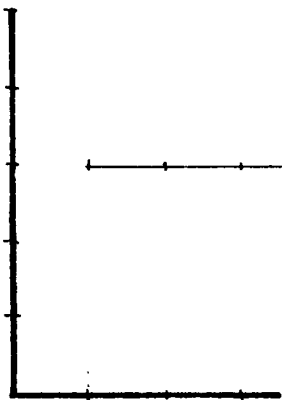
F. M.

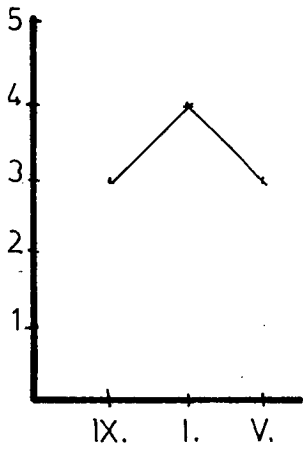
G. N.

H. F.

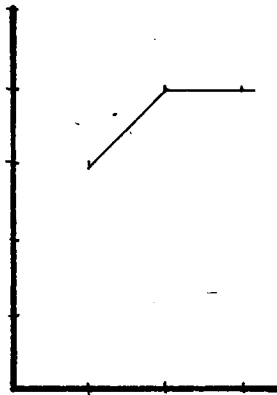

magyar

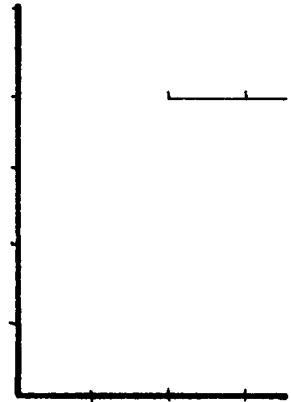

matematika

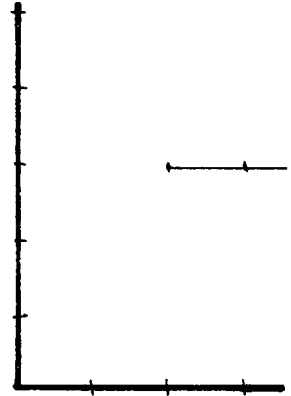
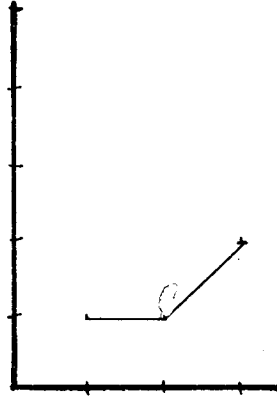
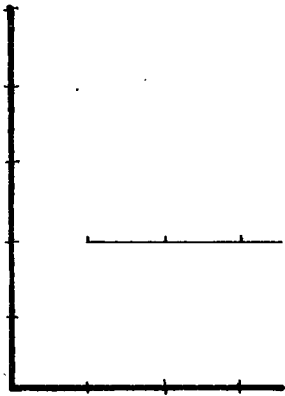
H. M.

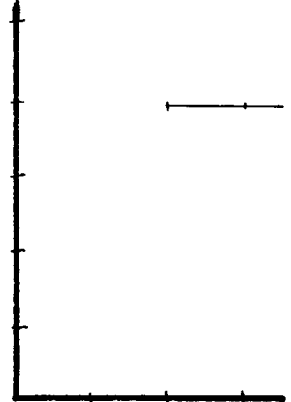
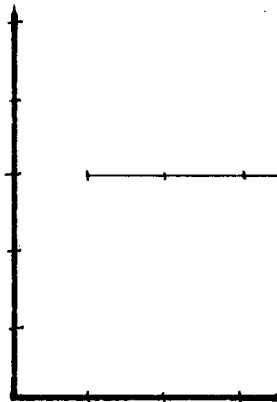
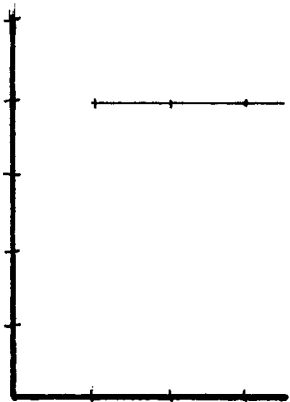
elővilág

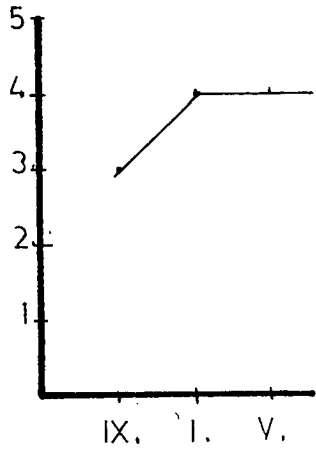
K. I.

K. Sz.

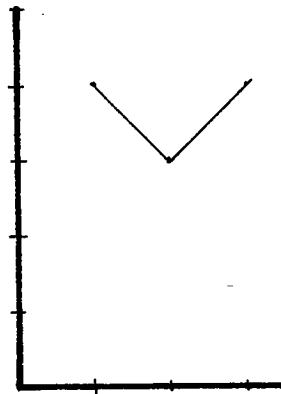

magyar

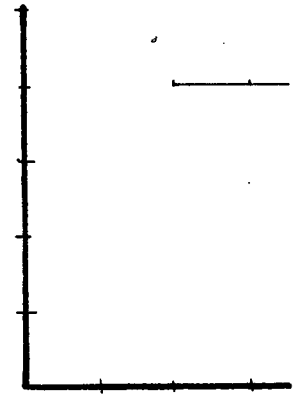

matematika

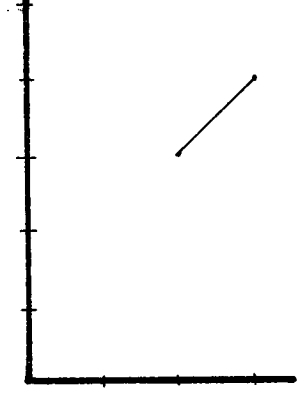
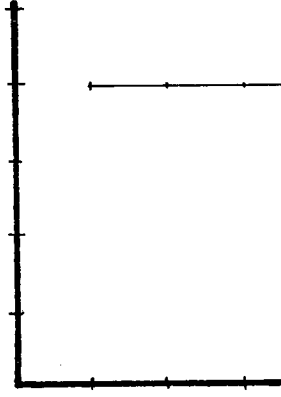
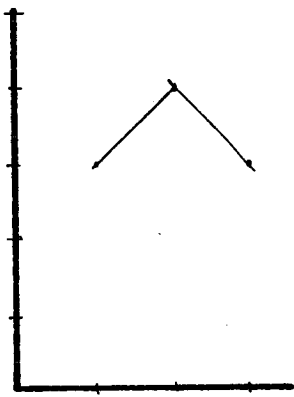
L. Zs.

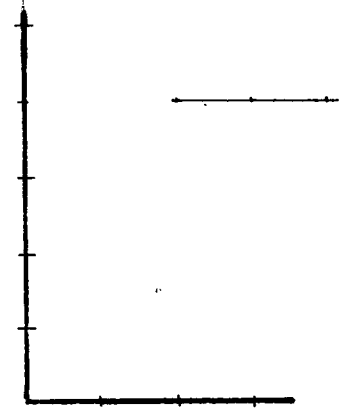
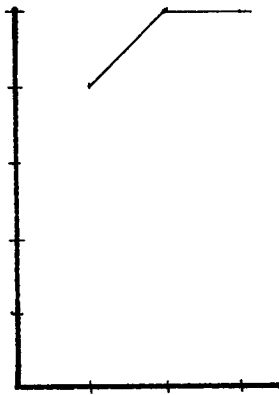
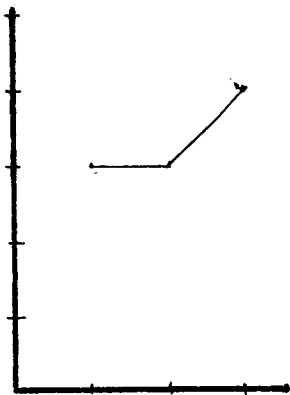
élővilág

L. Gy.

M. J.

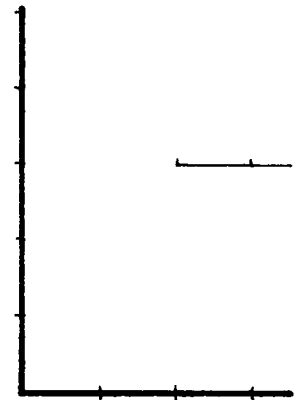
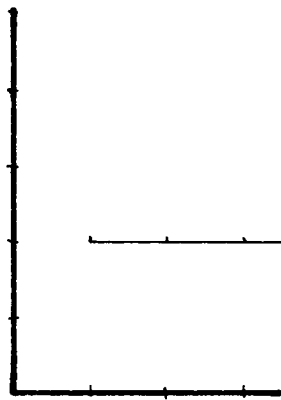
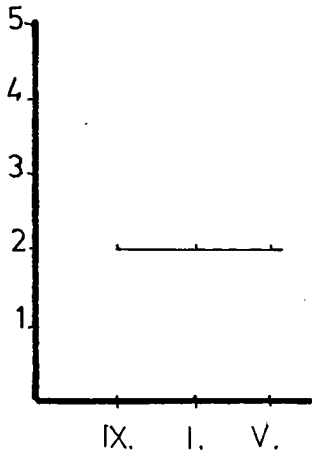

magyar

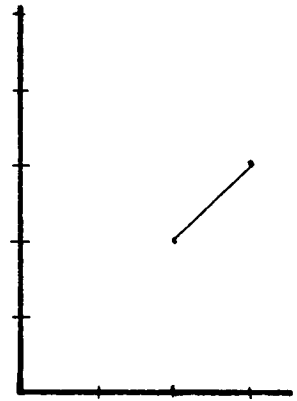
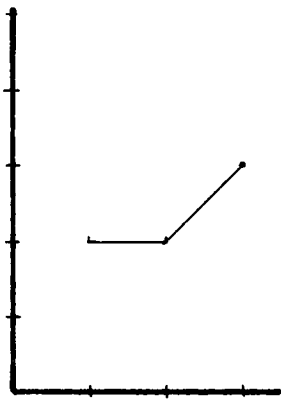
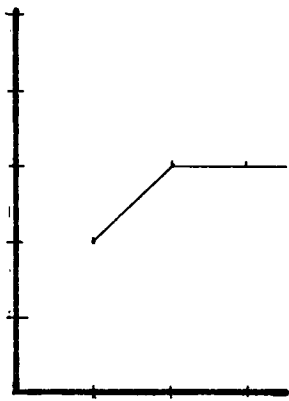
matematika

élővilág

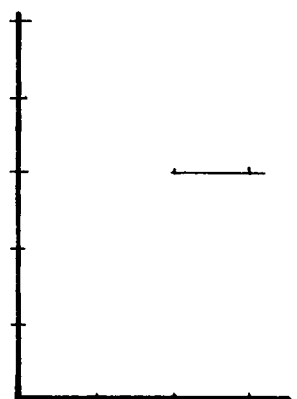
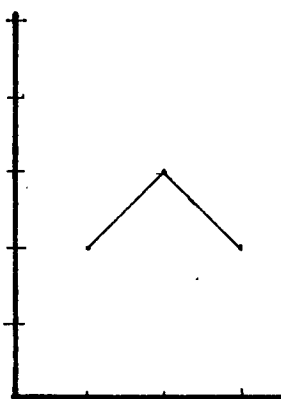
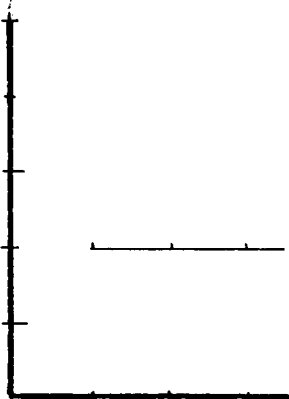
M. M.

O. T.

P. Sz.

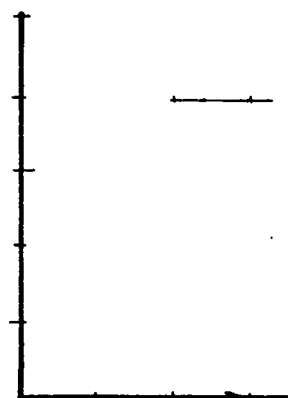
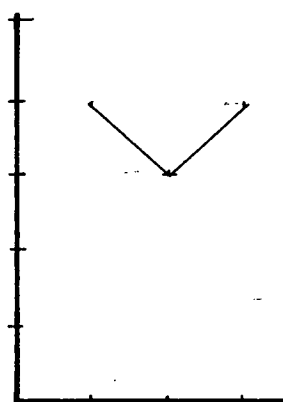
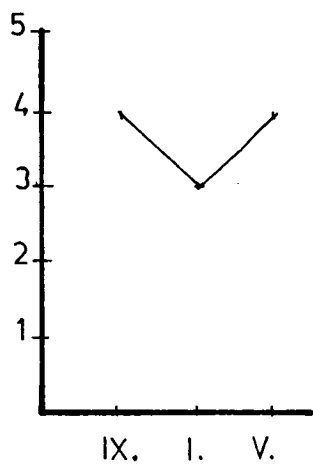

magyar

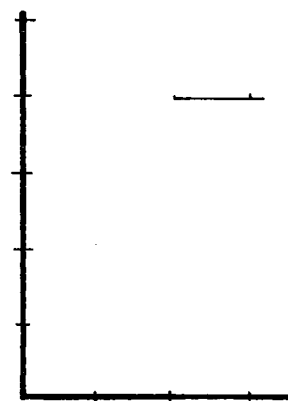
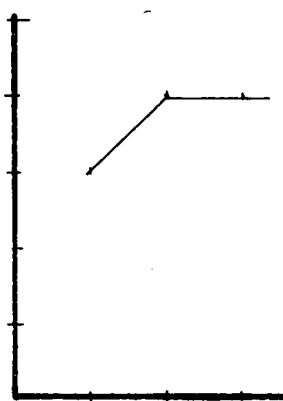
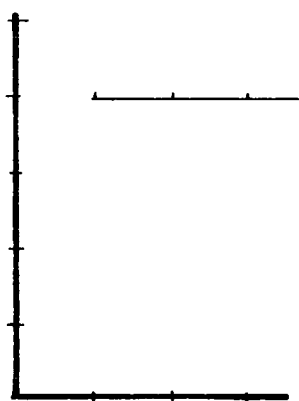
matematika

élővilág

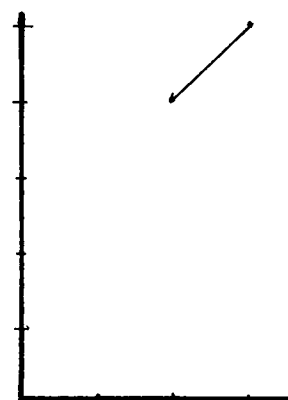
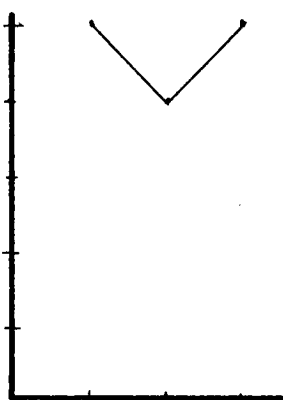
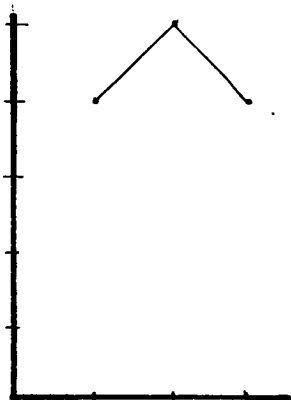
R. H.

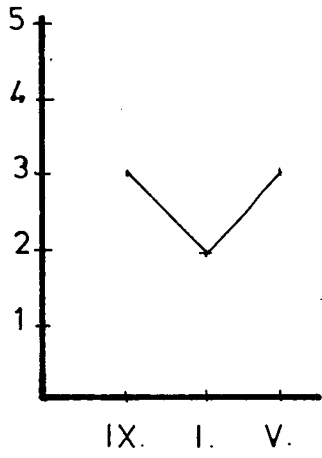
S. A.

Sz. Z.

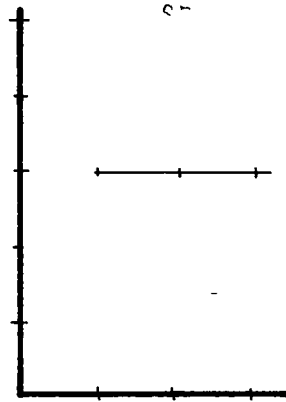

magyar

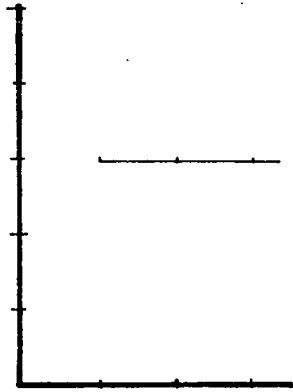
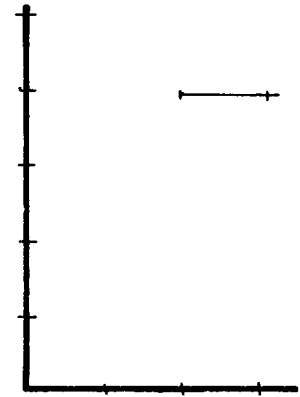

matematika

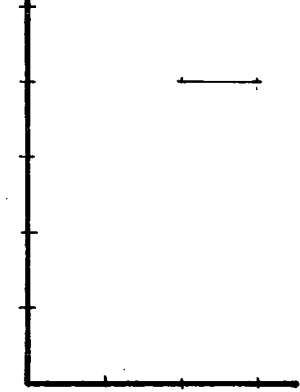
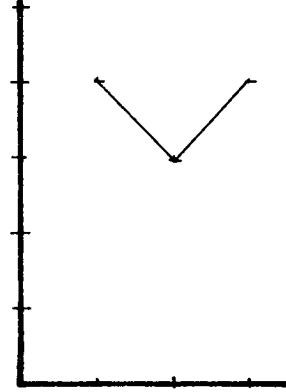
Sz. I.

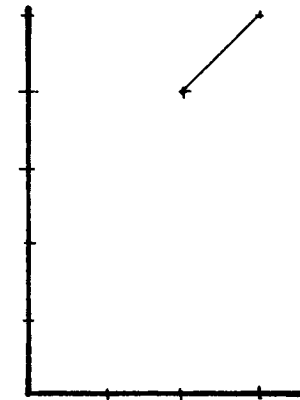
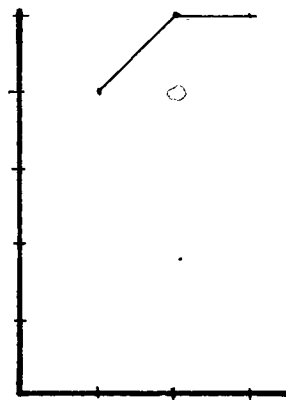
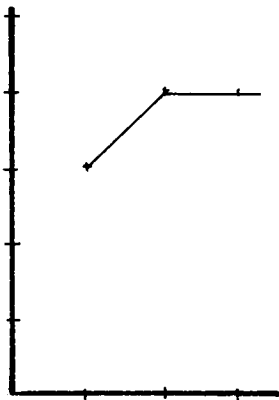
élővilág

Sz. A.

Sz. L.

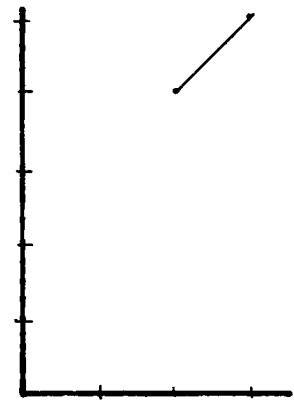
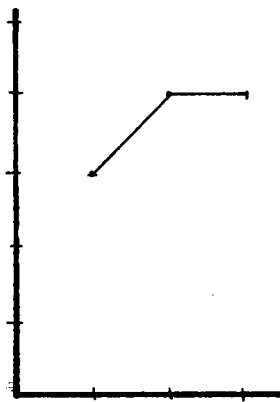
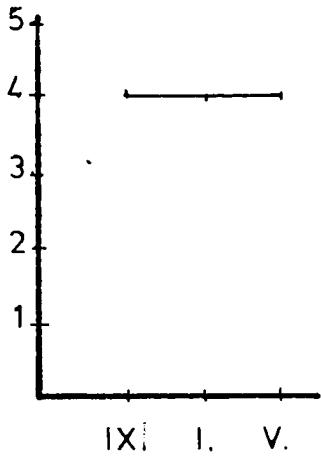

magyar

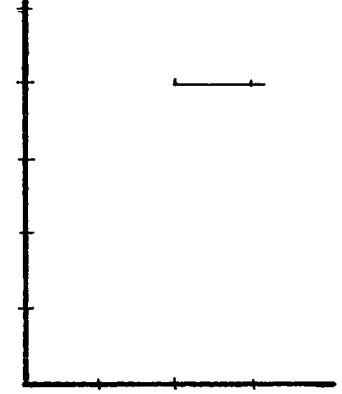
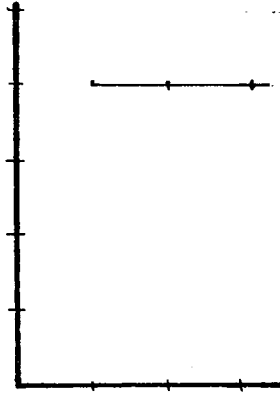
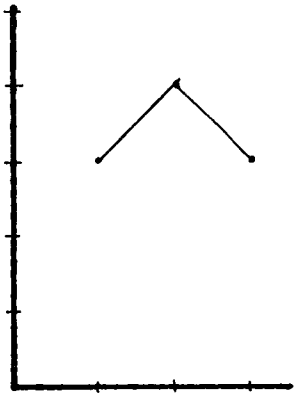
matematika

élővilág

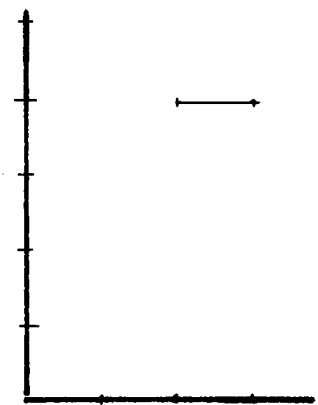
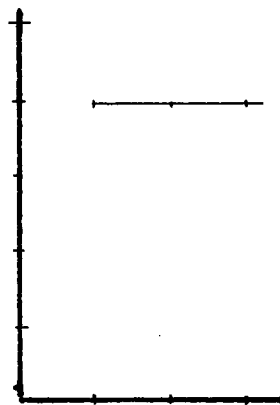
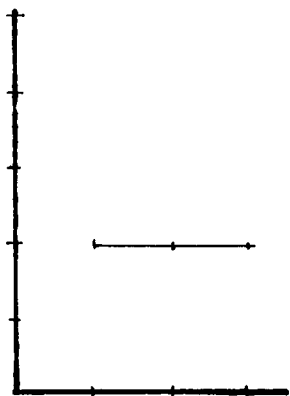
V. J.

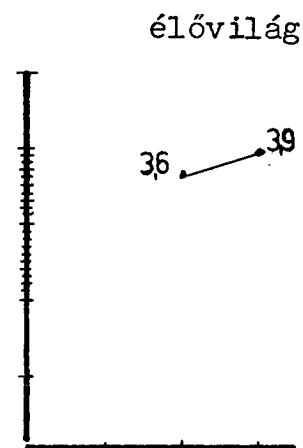
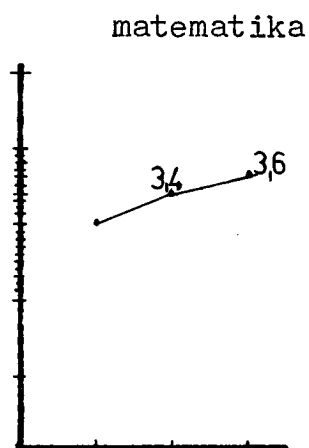
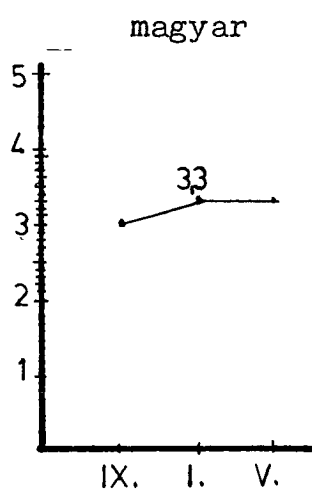
V. Gy.

Zs. J.

Az 5. A. osztály átlagos teljesítménye

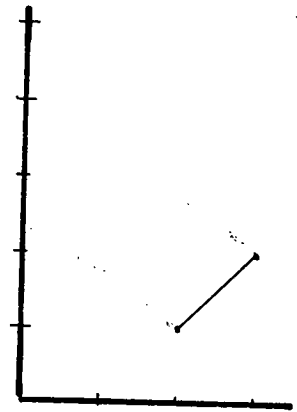
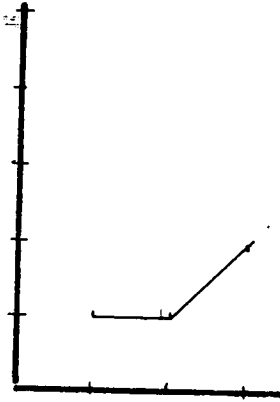
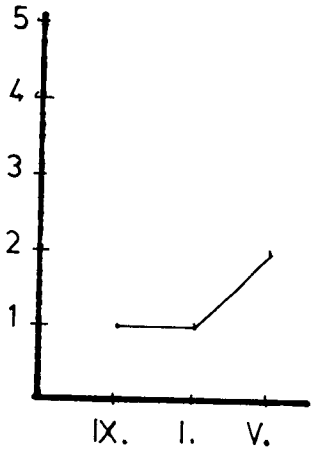
Az 5. B. osztályos tanulók teljesítménye magyar, matematika, élővilág tantárgyakból

A függőleges tengelyen az osztályzatokat, a vízszintes tengelyen a felmérés időpontját jeleztük.

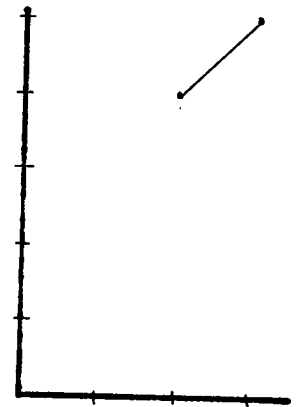
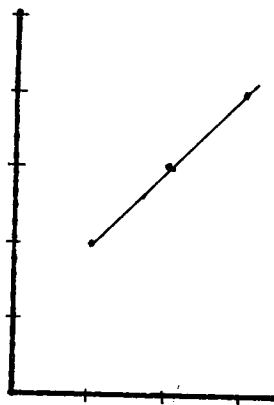
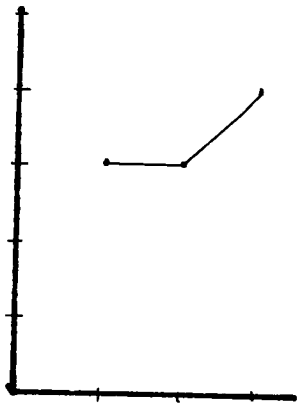
magyar

elővilág

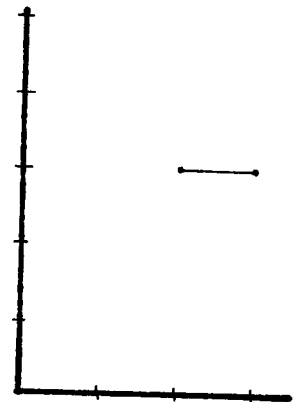
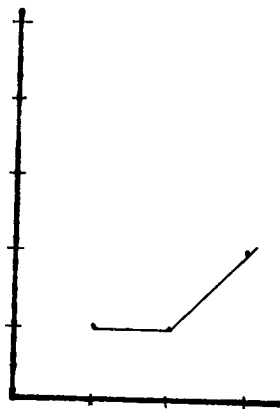
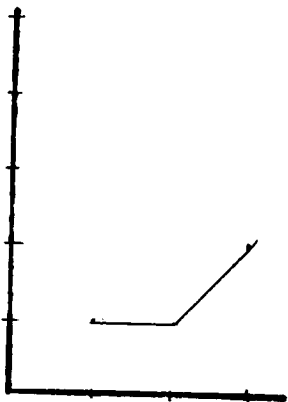
Á. Á.

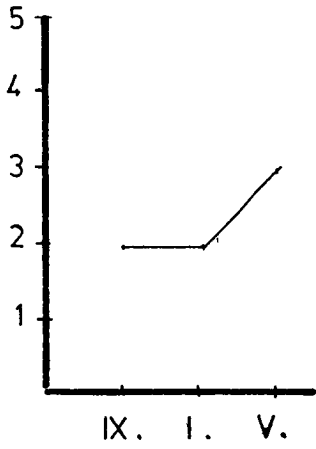
B. G.

Cs. M.

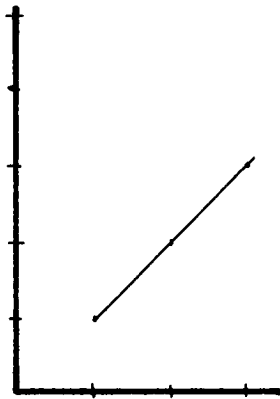

magyar

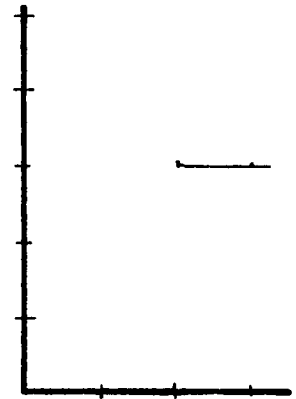

matematika

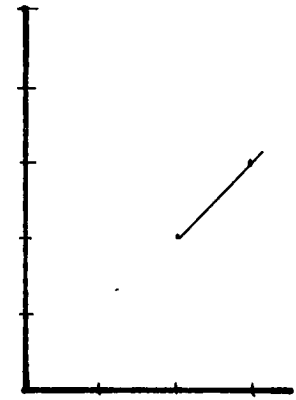
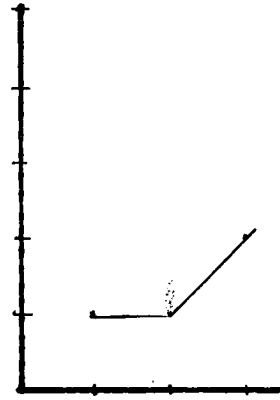
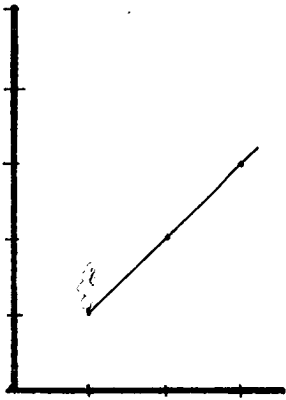
Cs. M.

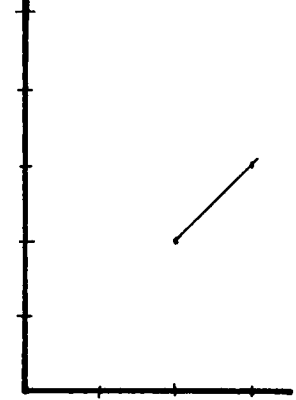
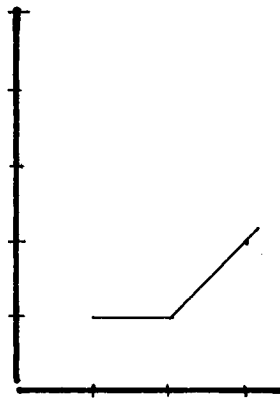
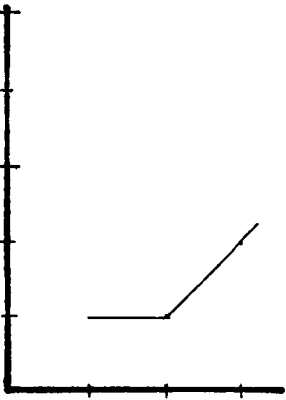
élvilág

G. V.

G. J.

magyar

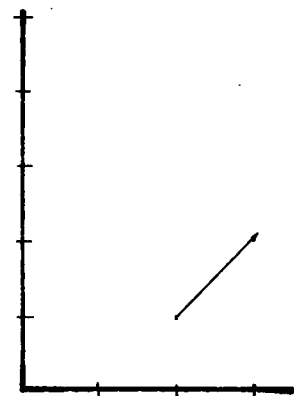
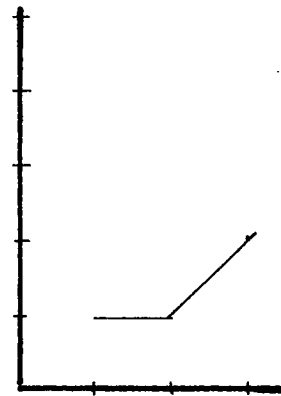
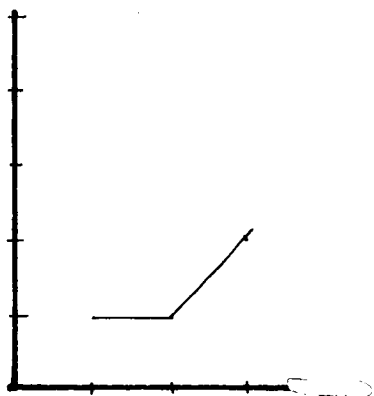
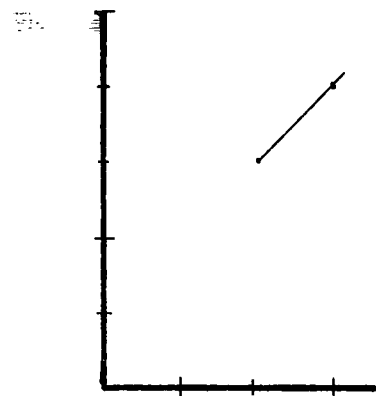
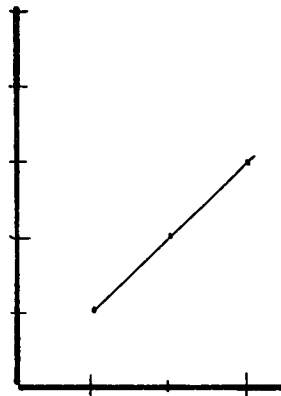
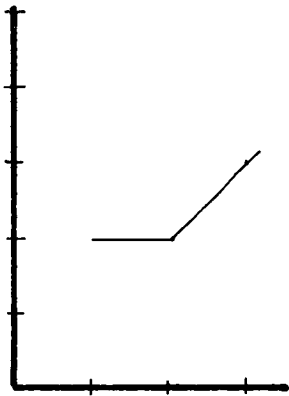
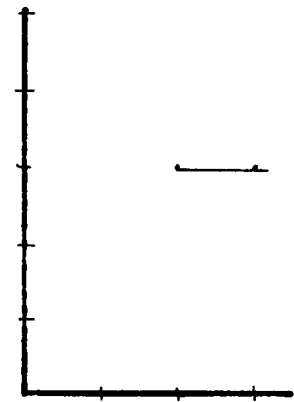
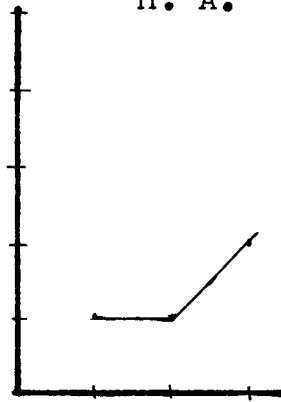
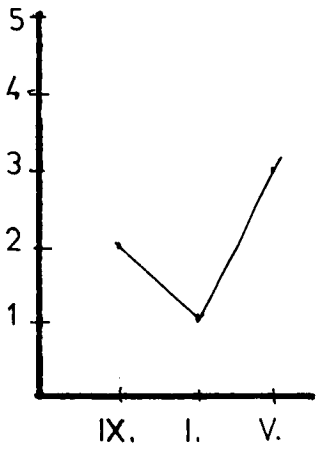
matematika

élvilág

H. A.

H. Z.

H. A.

magyar

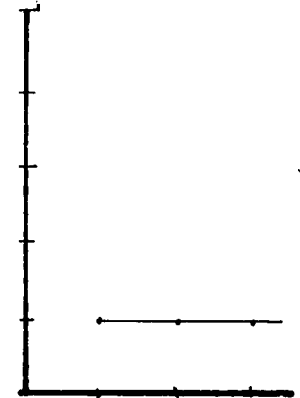
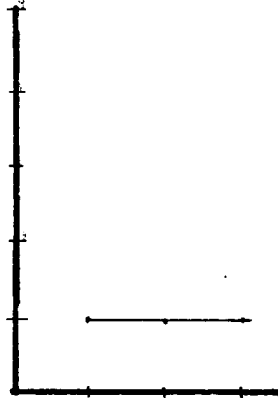
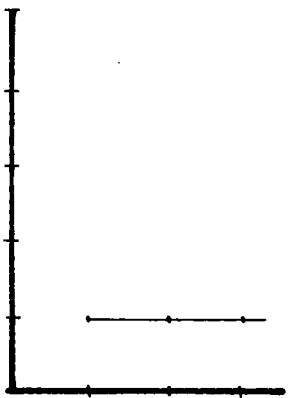
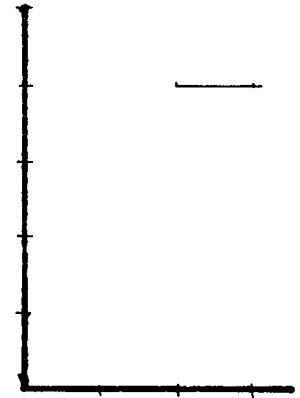
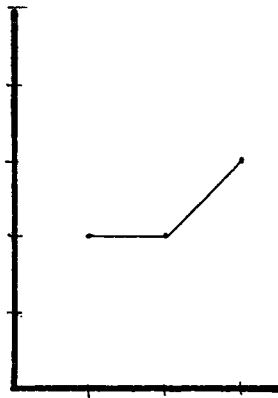
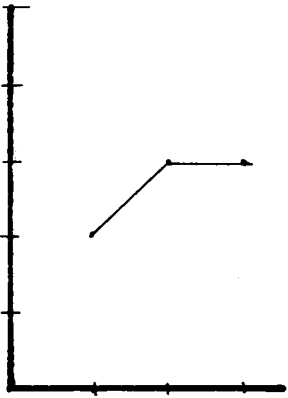
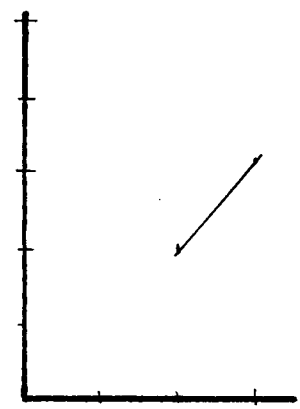
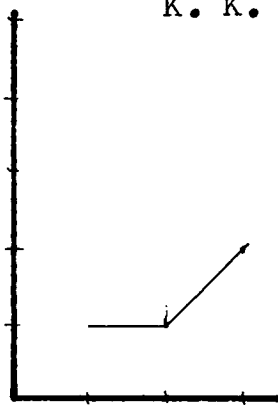
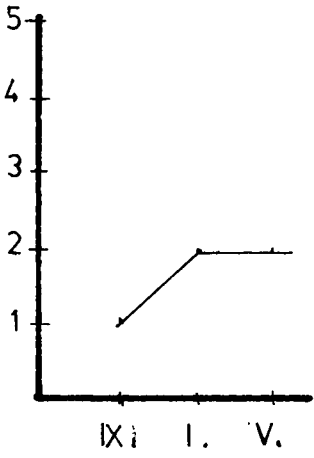
matematika

élővilág

K. K.

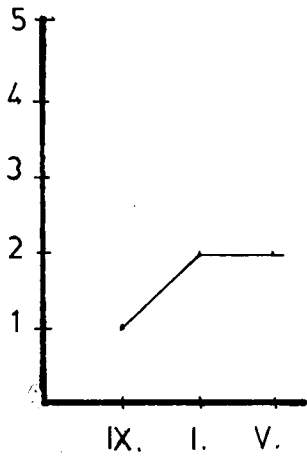
K. F.

K. I.

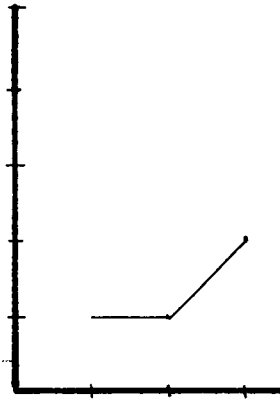

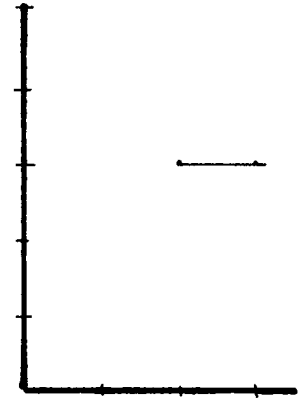
magyar

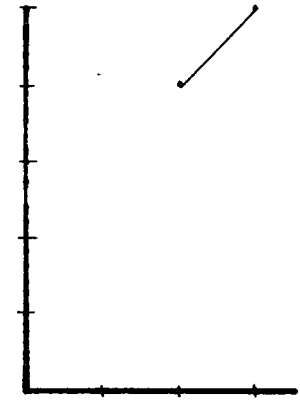
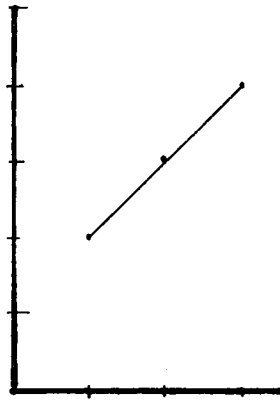
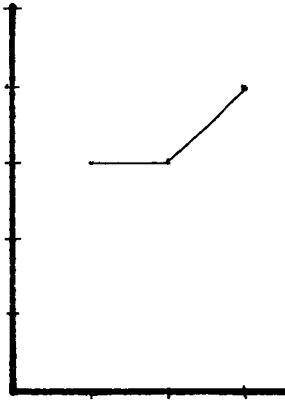
matematika
L. E.

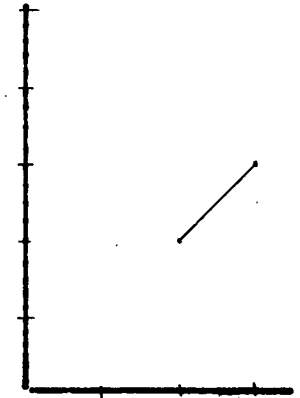
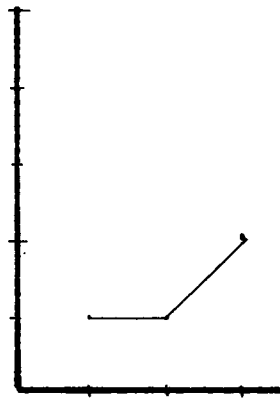
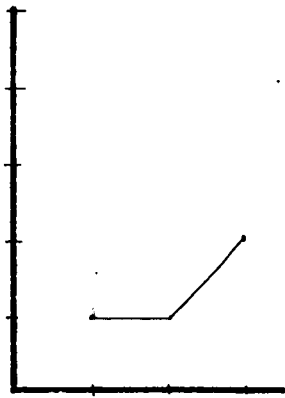
elővilág

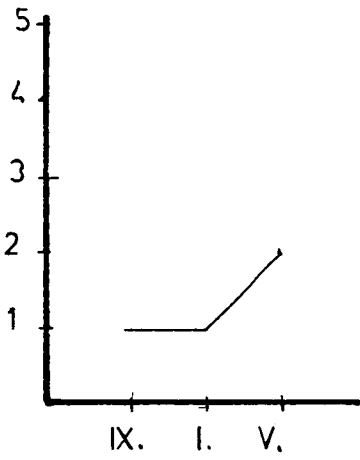
M. E.

M. A.

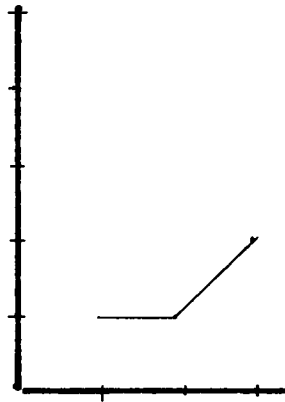

magyar

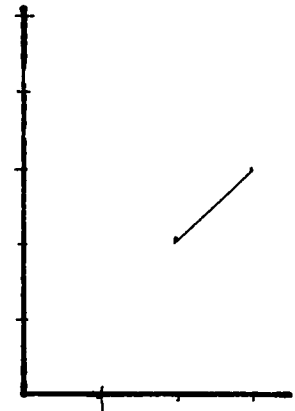

matematika

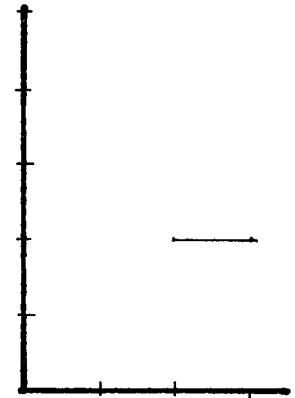
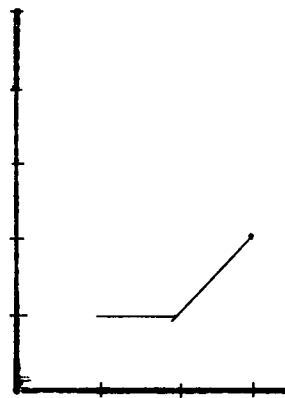
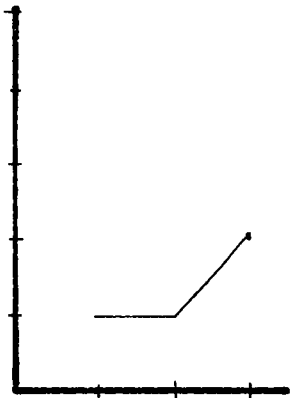
M. L. -

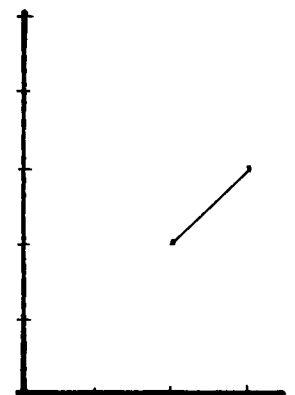
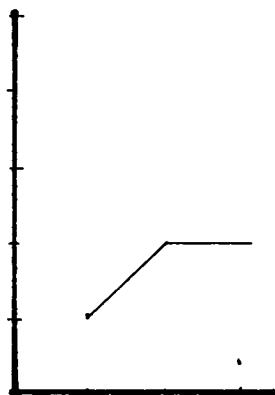
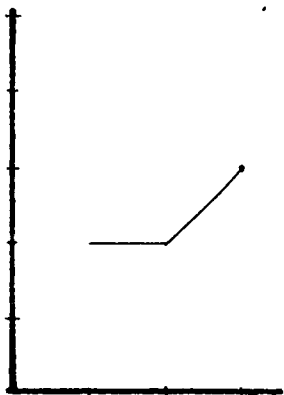
elővilág

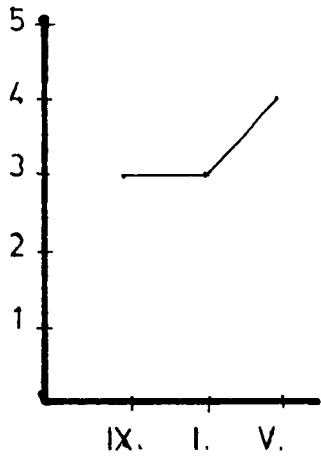
N. A.

R. J.

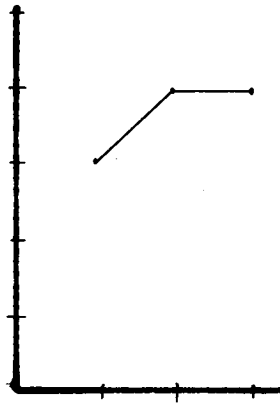

magyar

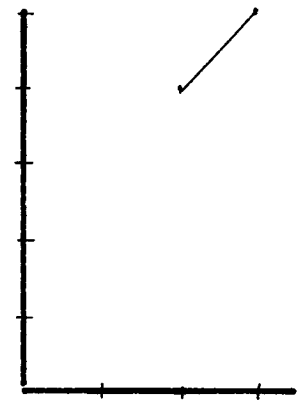

matematika

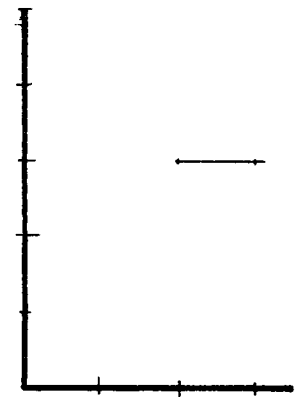
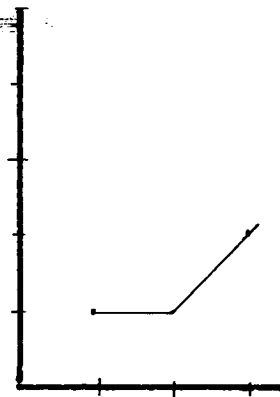
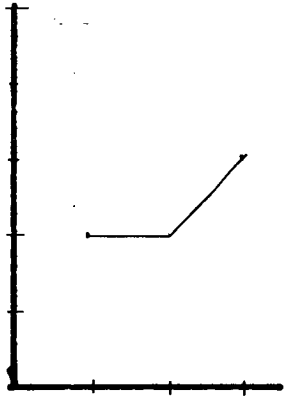
S. I.

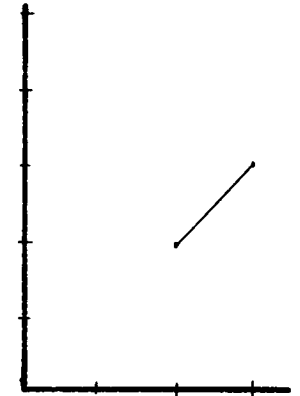
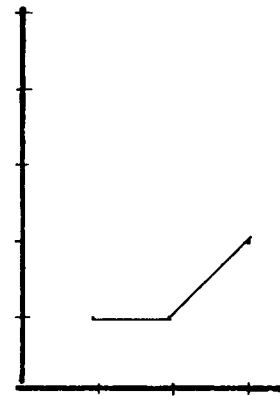
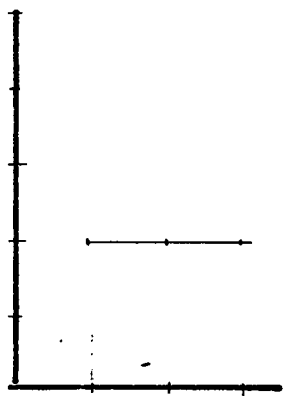
elővilág

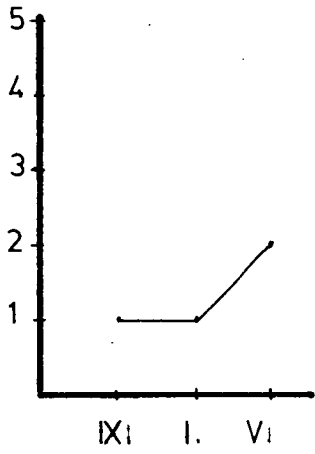
Sz. M.

Sz. A.

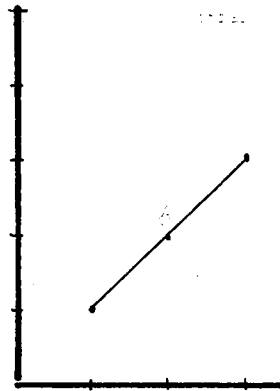

magyar

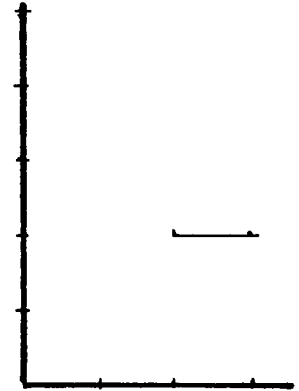

matematika

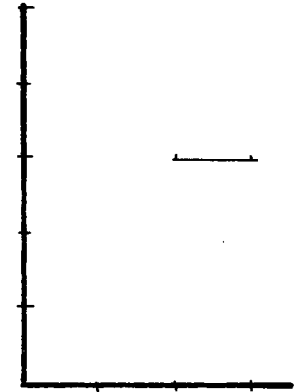
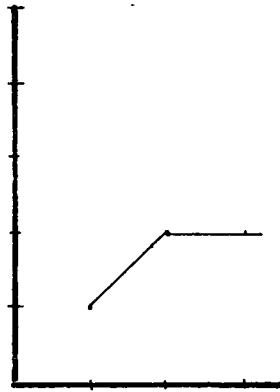
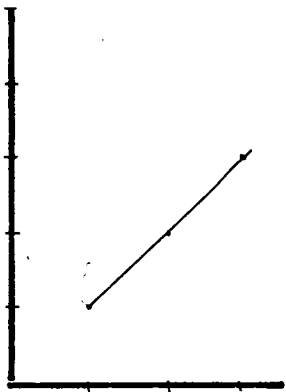
Sz. J.

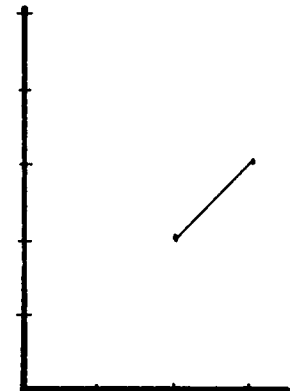
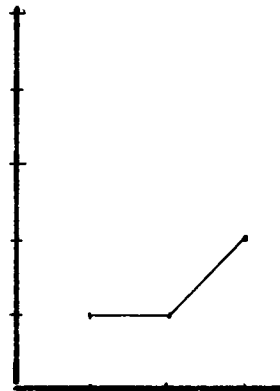
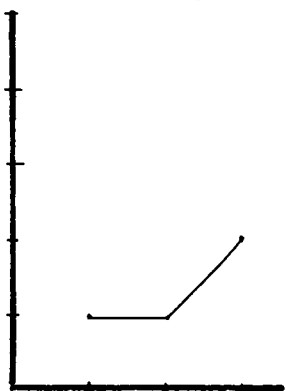
élővilág

T. Zs.

T. M.

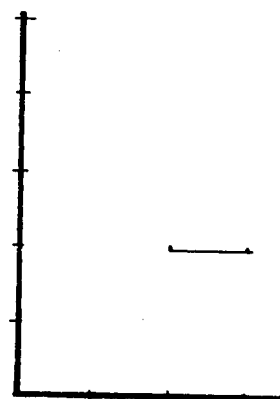
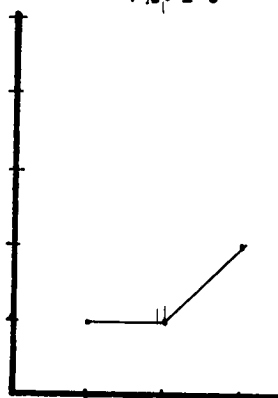
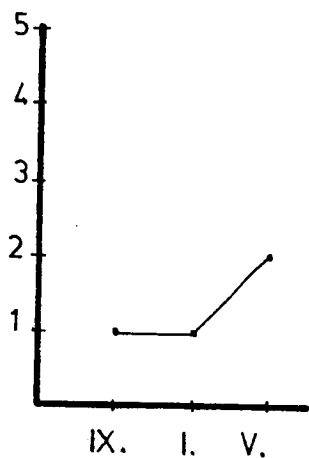

magyar

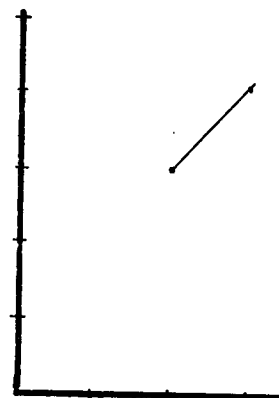
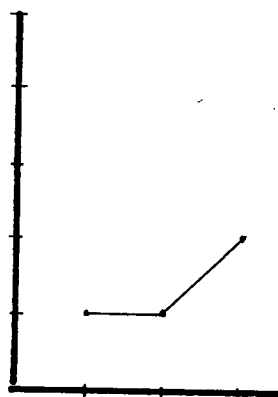
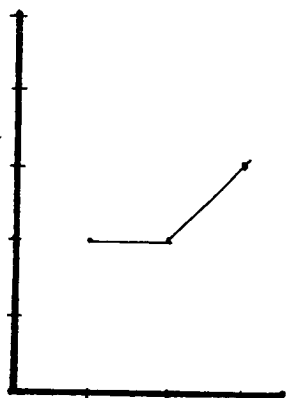
matematika

élővilág

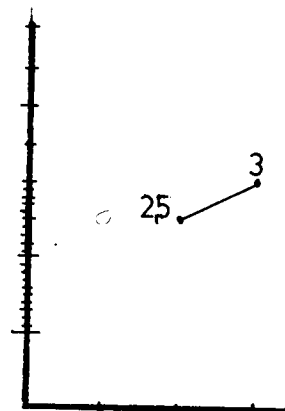
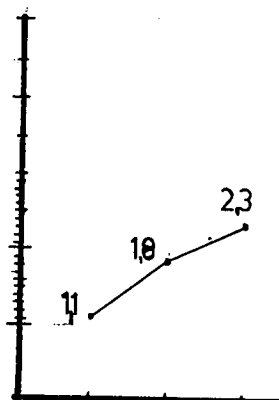
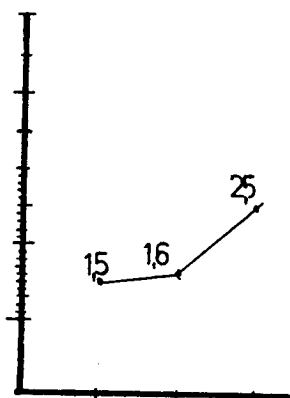
V. P.

Zs. M.

Az. 5. B. osztály átlagos teljesítménye

Ha a két osztály átlagait összehasonlítjuk, akkor a következőket tapasztaljuk:

Tantárgy: magyar

Osztály: 5. A.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	3
Január	3,3
Május	3,3

Osztály: 5. B.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	1,5
Január	1,6
Május	2,5

Tantárgy: matematika

Osztály: 5. A.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	3
Január	3,4
Május	3,6

Osztály: 5. B.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	1,1
Január	1,8
Május	2,3

Tantárgy: élővilág

Osztály: 5. A.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Január	3,6
Május	3,9

Osztály: 5. B.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Január	2,5
Május	3

A grafikonokat tanulmányozva megállapítottuk, hogy az 5. B. osztályos tanulóknál egy esetben sincs hanyatlás .

Tantárgyanként a következőket tudtuk megállapítani.

Három kategóriát állítottunk fel, javított, tartotta az eredményét, rontott.

Tantárgy: magyar

Osztálylétszám: 26

	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
javitott	23	88,4
tartotta eredményét	2	7,6
rontott	1	3,8

A rontott eredménynél megemlítjük, hogy a tanuló a szeptemberi felmérésről /elégséges/ rontott elégtelenre, de a májusi felmérése közepesre sikerült, tehát két jegyet javított.

Tantárgy: matematika

	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
javitott	25	96,9
tartotta eredményét	1	3,8
rontott	0	0

Tantárgy: elővilág

	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
javitott	16	61,5
tartotta eredményét	10	38,4
rontott	0	0

Összességében megállapítottuk, hogy a tanulók teljesítménye tantárgyanként növekedett.

A konrtoll osztály /5. A./ eredményét a következőkben szemléltetjük.

Tantárgy: magyar

Osztálylétszám: 25

	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
javitott	7	28
tartotta eredményét	12	48
rontott	6	24

Tantárgy: matematika

	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
javitott	9	36
tartotta eredményét	10	40
rontott	6	24

Tantárgy: elővilág

	Tanulók száma	Százalékos megoszlás
javitott	7	28
tartotta eredményét	18	72
rontott	0	0

Összességében megállapítható, hogy a kontroll osztályban magasabb azoknak a tanulóknak a száma, akik tartották vagy rontottak eredményükön. A grafikont vizsgálva megállapítható, hogy hat tanulónál van törés az egyes felmérések között.

Az 5. B. osztályban javított tanulók száma 25, a kontroll osztályból 9 tanuló javított eredményén.

A következőkben tanulmányoztuk a teljesítmény növekedését. Az első és harmadik felmérés eredményét vettük figyelembe. A kapott eredményt az alábbiakban közöljük.

Tantárgy: magyar

Osztály: 5. A.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	3
Május	3,3
<u>Fejlődés:</u>	0,3

Osztály: 5. B.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	1,5
Május	2,5
<u>Fejlődés</u>	1,0

Tantárgy: matematika

Osztály: 5. A.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	3
Május	3,6
<u>Fejlődés</u>	0,6

Osztály: 5. B.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	1,1
Május	2,3
<u>Fejlődés</u>	1,2

Tantárgy: élővilág

Osztály: 5. A.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	3,6
Május	3,9
<u>Fejlődés</u>	0,3

Osztály: 5. B.

<u>Felmérési idő</u>	<u>Átlag</u>
Szeptember	2,5
Május	3
<u>Fejlődés</u>	0,5

Megállapítottuk, hogy az 5. B. osztály teljesítmény növekedése egyenletesebb és nagyobb mérvű /magyar: 1, matematika: 1,2, élővilág: 0,5/ mint a kontroll 5. A. osztály teljesítménye: magyar: 0,3, matematika: 0,6, élővilág: 0,3/

A két osztályteljesítményének növekedési különbsége a következőt mutatja:

Tantárgy	Osztály	Fejlődés	Osztály	Fejlődés	Különbség
Magyar	5. A.	0,3	5. B.	1	0,7
Matematika	5. A.	0,6	5. B.	1,2	0,6
Élővilág	5. A.	0,3	5. B.	0,5	0,2

Ha a teljesítményt eredményét vizsgáljuk, megállapítható, hogy az 5. A. osztály magasabb szintről indult és magasabb, jobb teljesítményt is értek el, mint az 5. B. osztályos tanulók. Ennek az a magyarázata, hogy az 5. A. osztály orosz tagozatos.

Végezetül megállapítottuk, hogy hipotézisünk beigazolódtott. A nevelők teljesítették a pedagógiai kísérlet követelményeit és ennek megfelelően emelkedett a tanulók teljesítménye.

Májusban újra vizsgáltuk a tanulók iskolához való viszonyulását és tantárgykedveltségét.

Első kérdésünkre három választási lehetőséget biztosítottunk, a megfelelőt a tanulónak alá kellett húzni.

A kérdés így szólt: "Szeretsz-e iskolába járni?"

A kapott eredményt az alábbiakban szemléltetjük:

Osztály	Létszám	Választási lehetőség		
		igen	igen is-nem is	nem
5. A.	25	12	3	10
5. B.	26	12	14	0

A százalékos megoszlás a következőt mutatja:

Osztály	Létszám	Választási lehetőség			
		igen	igen is-nem is	nem	
5. A.	25	48	12	40	százalék
5. B.	26	46,1	53,8	0	százalék

A két osztály összesített eredményét a következőkben mutatjuk be:

Osztály	Létszám	Választási lehetőség			
		igen	igen is-nem is	nem	
5. A.-					
5. B.	51	24	17	10	

Százalékos megoszlásban

Osztály	Létszám	Választási lehetőség			
		igen	igen is-nem is	nem	
5. A.-					
5. B.	51	47	33,3	19,6	százalék

A kapott eredményeket összehasonlítottuk az első felmérésünkkel. Az igen válaszok száma 6-al több 28,5 százalékról 46, 1 százalékra emelkedett. Az "igen is-nem is" válaszok száma 14 volt az első felméréskor, és 14 a májusi felmérés eredménye is. A "nem" válaszok száma 1-ről 0-ra csökkent.

Az 5. A. osztály eredményét összehasonlítva az első felmérés eredményével, a következőket tapasztaltuk.

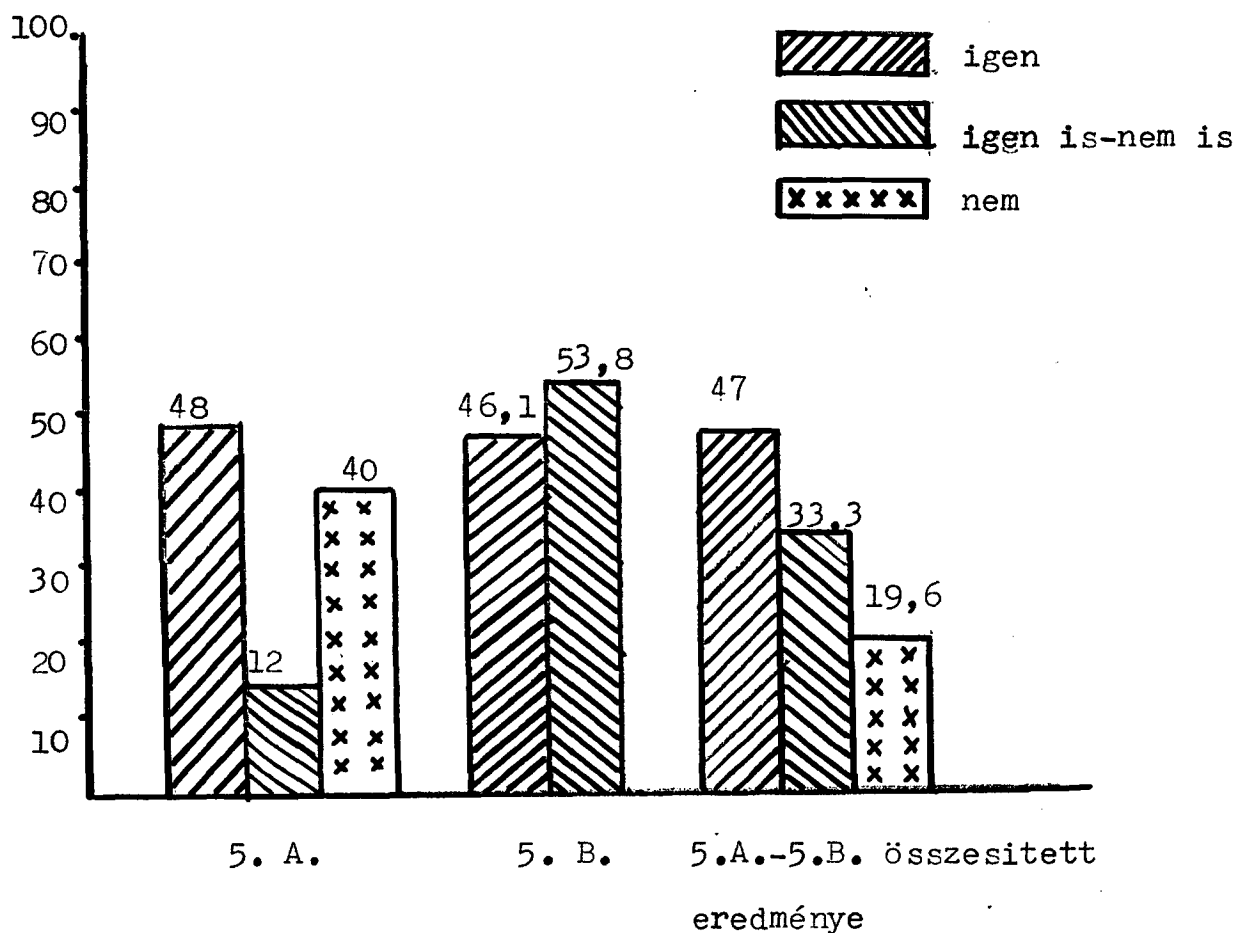
Az "igen" válaszok száma 8-ról 12-re emelkedett, tehát négyvel több. 33,3 százalékról 48 százalékra emelkedett. Az "igen is-nem is" válaszok száma 11-ről 3-ra

csökkent. 45,8 százalékról 12 százalékra. "A "nem" válaszok száma 5-ről 10-re emelkedett 20,8 százalékról 40 százalékra.

A két osztály eredményét összehasonlítjuk megállapítható, hogy a kísérleti osztályban kedvezőbbek a tanulók iskolához való pozitív viszonyulásai. Pedagógiai kísérletünk helyességét ez is igazolja.

A tanulók iskolához való viszonyulása az 5. A. és 5. B. osztályban /májusi értékek/

százalék

Az iskolához való viszonyulás javulását a tanulók a következő motivumokkal indokolták. A tanár személye, a tanárok és diákok közötti kapcsolat, a tanítási órák megfelelő légköre, a tanulásban elért sikerélmény, a bizalom, az osztályfőnök és tanárok törődése, az osztályközösség kohéziós ereje, a tanulókkal való egyéni foglalkozások mind tanítási órákon és azon kívül, a játék, a sport, uttörő foglalkozások, a tanulás, tudás fontosságának felismerése, az egyenletes terhelés /jó órarend/, pályaválasztás, a tantárgyak iránti érdeklődés, a tanítási órákon használt módszerek, az osztályozás igazságossága, a tanuló személyiségének tiszteletben tartása, az iskola pszichés klimája. Természetesen mindezekhez szükséges a megfelelő szülői háttér. /A fent felsorolt motiváció tényezőket a tanulók beszélgetéseink közben mondták el./

A fentiekkel kapcsolatban idézzük Dr. Veczkó József megállapítását, amit kísérletünk során tapasztaltunk: "Amennyiben a tanulók megérik a védettség, a törődés, a segítségnyújtás, a támasz olyan állapotát, amelyben ők is önmaguk lehetnek és egy cél irányába mégis fejleszthetik önmagukat, akkor önfeledten kapcsolódnak az iskola által kívánt modellekhez. A mintakövetés olyan állapota jön létre, amelyben a tanuló megtartathatja, sőt alakíthatja egyéniségét, így jöhet létre a belső fegyelem és tolerancia állapota. A tanulók szociálisan elkötelezettnek érezték magukat tanáraik iránt, és ez az értékelő viszony az egyénben egyfajta belső rendezettséget, fegyelmezettséget és szabálytudatot hoz létre, vagy erősít meg. Így az elsajátítandó külső hatá-

sok egyszerre belső értékké válhatnak az egyénben /interiorizáció/ és viselkedésformák ehhez kapcsolódnak."

/Dr. Veczkó József: Az iskolához való viszony alakulása és az egyéni bánásmód összefüggése tanulóknál./

A tantárgykedveltség és a pedagógusok személyiségviselkedésének újbóli vizsgálatára /májusi felmérés/ a 3-as melléklet kérdőívét használtuk fel. Vizsgálatunkban a kísérletben résztvevő három tantárgyat: magyar, matematika, élővilág vettük figyelembe.

1. "Véleményed szerint melyik az a tantárgy, amelyiknek az anyagát legjobban tudod, legjobban sikerült elsajátítanod?"

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Élővilág	9	1	37,5
2.	Magyar	9	2	37,5
3.	Matematika	5	3	20,8

A kapott eredményt az előző felmérésünkkel összehasonlítottuk és a következőt tudtuk megállapítani: mind a három tantárgyat választó tanulók száma emelkedett. Élővilág 6 tanulóval 9-re, 24 százalékról 37,5 százalékra, a matematikát választó tanulók száma 2-ről 5-re, 8 százalékról 20,8 százalékra emelkedett. Kísérletünk sikerességét jelzi, hogy a kísérletben résztvevő három tantárgyat a tanulók az első három helyen rangsorolták.

Az 5. A. osztály rangsora nem változott, orosz, matematika, élővilág. Ez a rangsor összefüggésben van azzal, hogy az osztály orosz tagozatos.

2. "Mi az oka annak, hogy ezt a tantárgyat tudod a legjobban?"

A felsorolt válaszok közül húzd alá a legmegfelelőbbet!

A tanulók válaszukat a következőkkel indokolták

/zárójelben az előfelmérés százalékos megoszlását közöljük/.
Többet tud, mint ami a könyvekben van 17 tanuló, 70,8 százalék /24/, jól érzem magam az órjáná 13 tanuló, 54,1 százalék /40/, érthetően magyaráz 12 tanuló, 50 százalék /44/, az óra hangulata és ő is vidám 11 tanuló, 45,8 százalék /40/ gyakran mutat filmet, televíziós műsort 10 tanuló, 41,6 százalék /36/, sokat gyakoroltatja az anyagot 10 tanuló 41,6 százalék /40/, szeret engem 9 tanuló, 37,5 százalék /60/, sokszor megdicsér, elismeri az eredményemet 8 tanuló, 33,3 százalék /16/, amit tanít azt ő maga is hiszi 7 tanuló 29,1 százalék /58/, megértő 6 tanuló, 25 százalék /8/, szigorú, komoly 6 tanuló, 25 százalék /28/, vitatkozni, beszélgetni lehet vele az anyagról 6 tanuló, 25 százalék /36/, türelmes, nyugodt 6 tanuló, 25 százalék /28/, becsül engem 6 tanuló 20,8 százalék /8/, sok házi feladatot ad 4 tanuló, 16,6 százalék /8/, határozottan követel, igényes 4 tanuló, 16,6 százalék /16/, elbeszélést, történetet, leírást gyakran hallok tőle 4 tanuló, 16,6 százalék /12/, osztályon kívül is törődik velem 3 tanuló, 12,5 százalék /58/, tantárgyán kívül is nagyon képzett 2 tanuló, 8,3 százalék /24/, szeret engem 2 tanuló, 8,3 százalék /12/, sokat kísérletezik 2 tanuló, 8,3 százalék /0/, saját tapasztalatairól is beszél 2 tanuló, 8,3 százalék /32/, osztálytársaimat is jól ismeri 1 tanuló, 4,1 százalék /4/, közvetlen 0 tanuló, 0 százalék /4/.

A mennyiségi adatokból, százalékos megoszlásból megállapítottuk, hogy kísérletünk során azok a motivumok, amelyek a tanulók tantárgykedveltségét pozitívan befolyásolják, növekedett. Ezt a tanulók teljesítmény növekedésében is tapasztaltuk.

Az 5. A. osztály motivációs rendszere hasonló eredményt mutatott az első felméréshez.

b./ a kérdés a tantárgyra vonatkozott, a tanulók feladata az általuk megfelelő indoklás aláhúzása. A kapott eredményt a következőkben közöljük, az első /a 2. sz. melléklet alapján/ felmérés százalékos eredményét zárójelben közöljük.

1. a tantárgy érdekel 19 tanuló, 79,1 százalék /48/, 2. szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel /gondolkodni, olvasni, kutatni, fordítani, kísérletezni/ 15 tanuló, 62,5 százalék /52/, 3. jól értem, könnyen tanulom 11 tanuló, 46,8 százalék /60/, 4. a tanultakat a gyakorlatban alkalmazom, hasznosítom 8 tanuló, 33,3 százalék /24/, 5. sokat foglalkozom vele 8 tanuló, 33,3 százalék /52/, 6. jövőendő életpályámhoz szükséges 4 tanuló, 16,6 százalék /28/.

A fenti motivumok százalékos megoszlásából megállapítottuk, hogy a kísérletben résztvevő pedagógusok igyekeztek megszerettetni a tantárgyakat, a tanulók érdeklődését felkelteni és az órákon változatos módszert alkalmazni.

Az 5. A. osztályos tanulók válaszai:

1. a tantárgy édekel 23 tanuló, 92 százalék /100/, 2. jól értem, könnyen tanulom 20 tanuló, 80 százalék /80/, 3. szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel /gondolkodni, olvasni, kutatni, fordítani, kísérletezni stb./ 18 tanuló,

72 százalék /68/, 4. a tanultakat a gyakorlatban alkalmazom, hasznosítom 13 tanuló, 52 százalék, /60/, sokat foglalkozok vele 15 tanuló, 60 százalék /52/, 6. szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel 10 tanuló, 40 százalék /36/.

A kapott eredményből megállapítottuk, hogy azok közel hasonló értékeket mutatnak az első felméréssel. Emelkedés egy esetben fordul elő 52 százalékról 60 százalékra a sokat foglalkozok vele indoklásnál. Véleményünk szerint ebben az esetben motiváló tényezőként az év véginél jobb osztályzat elérése szerepelt, hisz a felmérésünk időpontja május hónap.

c. A kérdőív c kérdéscsoportjára a következő válaszokat kaptuk.

Az 5. B. osztályos tanulók válaszai:

1. Szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tantárgyat 16 tanuló, 56,6 százalék /36/
2. szüleim, ismerőseim segítenek a tanulásban 12 tanuló 50 százalék /28/, 3. osztálytársaim többsége si a tárgyat tudja legjobban 5 tanuló, 20,8 százalék /20/
4. osztálytársaim elismerik a tudásomat 3 tanuló, 12,5 százalék /28/, 5. barátom is a tárgyat tudja 3 tanuló, 12,5 százalék /28/.

A kapott adatokat elemezve megállapítottuk, hogy a szülők hatása növekedett. Ezt a családlátogatásaink során a szülőkkel való beszélgetéseink eredményének tartjuk.

Az 5. A. osztályos tanulók válaszai

1. barátom is a tárgyat tudja 20 tanuló, 80 százalék /76/,
2. osztálytársaim elismerik a tudásomat 12 tanuló, 48
százalék, /48/, 3. szüleim, ismerőseim segítenek a tanulá-
sban 10 tanuló, 40 százalék /44/, 4. osztálytársaim többsége
is a tárgyat tudja legjobban 10 tanuló, 40 százalék /36/,
5. szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt,
hogy tudjam a tantárgyat 8 tanuló, 32 százalék /28/.

Az adatok elemzésekor megállapítottuk, hogy a moti-
váló tényezők rangsora nem változott.

A kérdőív harmadik kérdése így szólt:

3. "Véleményed szerint melyik tantárgy anyagát tudod a
legkevésbé?"

Kísérletünk eredményességét igazolja, hogy a kísérletben
résztvevő tantárgyak /magyar, matematika, élővilág/
közül egyiket sem jelölik meg a tanulók. Ezt nagy eredmén-
ynek tartjuk, mert első felmérésünk alkalmából az 5. B.
osztályos tanulók első és második helyen a magyart és mate-
matikát, az 5. A. osztályos tanulók első és harmadik helyen
rangsorolták. A két osztály összesített rangsorában is első
helyen a magyar, harmadik helyen a matematika tantárgy áll.

A májusi felmérés alapjá a tanulók rangsorolása a következő:

5. B. osztályos tanulók rangsorolása

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Földrajz	11	1	45,8
2.	Orosz	6	2	25
3.	Ének	4	3	16,6

Az 5. A. osztályos tanulók rangsorolása

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Földrajz	9	1	36
2.	Történelem	7	2	28
3.	Orosz	5	3	20

5. "Melyik tantárgyat szereted legjobban?" - kérdeztük a kérdőív ötödik kérdésével.

Az 5. B. osztályos tanulók rangsora

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Magyar	7	1	29,1
2.	Matematika	4	2	16,6
3.	Élővilág	3	3	12,5
4.	Ének	3	4	12,5
5.	Testnevelés	3	5	12,5
6.	Földrajz	1	6	4,1
7.	Gyakorlati	1	7	4,1
8.	Történelem	1	8	4,1
9.	Rajz	1	9	4,1

Az 5. A. osztályos tanulók rangsora: 1. élővilág, 2. matematika, 3. magyar. A rangsor megegyezik az első /2. sz. melléklet alapján/ felméréskor kapott eredménnyel.

A kérdőív 6. kérdése: "Melyik tantárgyat szereted legkevésbé?"

Az 5. B. osztályos tanulók rangsorolása

Az első három helyre a következő tantárgyakat rangsorolták:

Sorszám	Tantárgy	Tanulók száma	Rangsor	Százalékos megoszlás
1.	Földrajz	6	1	25
2.	Orosz	5	2	20,8
3.	Ének	4	3	17

Az 5. A. osztályos tanulók rangsorolása

1. magyar, 2. földrajz, 3. ének. Ez a rangsor is megegyezik az előző felmérésünk rangsorával.

Az adatok elemzése során megállapítottuk, hogy az 5. B. osztályos tanulók tantárgykedveltsége a kísérletbe vont tantárgyakhoz javult.

Pedagógiai kísérletünket összegezve megállapítottuk, hogy a feltárt pozitív morivumok erősítésével, a negatív motívumok csökkentésével vagy megszüntetésével, a kísérleti tervünkbe szereplő pszichológiai, nevelésméleti, didaktikai, módszertani követelményeknek eleget téve, javult a tanulók iskolához való viszonyulása, tantárgykedveltsége.

V. FEJEZET

Összefoglalás, következtetések

Témánk időszerűségét alátámasztja az, ha napjaink követelményeit vizsgáljuk az iskolával szemben.

A következőket állapíthatjuk meg:

"A szocializmus építése magasabb szinten, nagyobb követelményeket támaszt az oktatással szemben." Társadalmunk minden lényeges célja valamilyen módon és formában összefügg az oktatással. A nevelés, az oktatás lényegében kiterjed az egész lakosságra, de mindenképpen a munkaképes korú népességre és ez a tény döntően meghatározza az ifjúság, a jövő nemzedék fejlődését.

Az oktatás célját tekintve: "sokoldaluan művelt, elméletileg és gyakorlatilag képezett, önállóan gondolkodó szakembereket kívánunk nevelni, akik a marxista-leninista világnézet alapján gondolkodnak és a szocialista erkölcs követelményei szerint cselekednek, s ez határozza meg életvitelüket, életformájukat.

Nálunk az oktatás alapvető célja és feladata az általános műveltség szintjének emelése.

Társadalmi elvárás az iskolával szemben:

- a kulturális különbségek csökkentése
- fizikai dolgozók tehetséges gyermekeinek támogatása
- az egyes iskolák közötti nagy különbségek csökkentése
/személyi, tárgyi feltételek/
- a nevelés hatékonyságának fokozása.

Társadalmi igény és egyéni érdek között szoros kapcsolat szükséges. Társadalmunkban a tanulás és a művelődés mind az egyes emberek teljesebbé, értékesebbé válásának, mint társadalmunk további fejlődésének záloga. Ezért is tartjuk aktuálisnak a tanulók iskolához való viszonyulásának vizsgálatát.

Dolgozatunkban elemző módon vizsgáltuk a tanulók iskolához való viszonyulásának alakulását és befolyásolási lehetőségét. Ehhez igyekeztünk széleskörű vizsgálatot végezni. Törekvésünk volt pedagógiai kísérletünk során a tanulók szocializációjának tanári közegének pozitív megváltoztatása, ami pozitívan befolyásolta a tanulók értékelő magatartását.

Hipotézisünk volt, ha a pedagógusok betartják a pedagógiai kísérletben megfogalmazott pszichológiai, neveléstudományi, didaktikai, módszertani elvárásokat javulni fog a tanulók iskolához való viszonyulása, tantárgykedveltsége és ezen keresztül a teljesítménye.

A komplex vizsgálathoz kérdőíveket állítottunk össze, egyéni és csoportos beszélgetéseket folytattunk, a szülői háttér feltárására családlátogatásokat végeztünk. Törekedtünk a tanulók személyiségének megismerésére. Ugy gondoljuk, hogy a személyiségfejlesztés legfontosabb csomópontjait ragadtuk ki amikor az értékek közül a magatartási, az iskolába való viszonyulás, a tanulási, művelődési értékeket tantárgykedveltséget, tevékenységrendszert a teljesítményt

vizsgáltuk. Az értékeket az erkölcsi értékek közül választottuk ki.

Dolgozatunkban adatszerűen elemeztük a tanulók iskolához való viszonyulását, tantárgykedveltségét, tevékenységi rendszerét, a tanár személyiségét, a családi hátteret.

A mennyiségi adatokat minőségileg elemezve megkaptuk azokat a motivumokat, amelyek pozitívan vagy negatívan befolyásolják a tanulókat. Ezeket a motivumokat figyelembe véve készítettük el pedagógiai kísérleti tervünket az osztályra és egyénre lebontva. Célunk az volt, hogy erősítsük és növeljük a pozitív motivumokat, csökkentsük, illetve szüntessük meg a negatív motivumok hatását.

A kapott kutatási eredmények egyértelműleg igazolták hipotézisünk helyességét. Javult a tanulók iskolához való viszonyulása, növekedett az "igen" és "igen is-nem is" válaszok száma, és a májusi felmérésünkkor "nem" választ egy tanuló sem adott a kísérleti 5. B. osztályban. Ennek fő okát abban látjuk, hogy javult az iskola pszichológiai és pedagógiai klimája, kedvezőbbé vált a tanárok és tanulók kapcsolata. A kísérletünkben résztvevő pedagógusok személylete pozitív irányban változott.

Javult a tanulók tantárgykedveltsége és teljesítményük folyamatosan növekedett.

Megváltozott a család funkciója, ezt iskoláinknak is tudomásul kell venni. Véleményünk szerint iskoláinknak őszintébbnek, nyiltabbnak, melegebb hangulatúnak, érzelemben gazdagabbnak kellene lennie.

Lényegesnek tartjuk a pozitív és negatív motivációrendszer ismeretét, mert így a pedagógus tudományosan jobban megalapozott munkát tud végezni.

A mi kutatási eredményeinkre is igaz Dr. Veczkó József megállapítása: "megalapozottnak látszik az az általános következtetés, hogy a tanulók iskolához való pozitív viszonyának alakulásában döntő feltétel az életkori sajátosságok és az iskola nevelői hatásrendszere összhangjának biztosítása. E probléma legfontosabb kérdése a gyermekek életkori sajátosságainak az adott iskolai élethelyzetben történő felismerése és a személyiség fejlődését biztosító legoptimálisabb tevékenységi formák megszervezése. Ennek érdekében a pedagógusoknak megalapozottabb, szakszerűbb személyiségismeretre lenne szükségük.

Az iskolához való viszonyulás általunk vizsgált fő területei szerves egységet alkotnak. Vizsgálataink során szerzett adatok elemző feldolgozásakor a mennyiségi és minőségi összefüggések kimutatására törekedtünk.

Az iskolához való viszonyulás motivumainak feltárása további kutatásokat igényel. Tovább kívánjuk kutatni a tanári személyiség és a tanulók tanulmányi teljesítménye közötti összefüggést.

Fontosnak tartjuk ezeket a kutatásokat, hiszen: "A nevelésben mindennek a nevelő személyiségére kell támaszkodnia, mert nevelőerő csupán az emberi személyiség élő

forrásából fakad." /Fejlődéslélektan és pedagógiai pszichológia. Kossuth. 1970. 247. oldal./

Összegzésként megállapíthatjuk, hogy dolgozatunkban egyértelműleg sikerült hipotézisünket igazolni, de a kapott eredmények az adott osztályra, az adott időpontban érvényesek.

Végezetül köszönetet mondunk Dr. Kunsági Elemér egyetemi docens Urnak, disszertációnk elkészítéséhez nyújtott tanácsaiért, kiváló javaslataiért és mindazért a segítségért, amit nyújtott munkánk minél eredményesebb elvégzéséhez.

Felhasznált irodalom

1. Dr. Ágoston György: Neveléstudomány, Tankönyvkiadó, Bp. 1973.
2. Általános iskolai nevelés és oktatás terve I. kötet, Bp. Országos Pedagógiai Intézet, 1978.
3. Bagdy Emőke: Családi szocializáció és személyiségzavarok, Tankönyvkiadó, Bp. 1977.
4. Csanádi Gábor-Ladányi János: Az általános iskolai rendszer belső rétegződéséről, Valóság, 1980. 3. szám
5. Királyné Dr. Dévai Margit: A pedagógus szerepe az énképfelműködésében, A tanító, 1981. október
6. Fejlődéstudomány és pedagógiai pszichológia, Bp. Kossuth, 1970. 247. oldal
7. Filozófiai kislexikon, Kossuth, Bp. 1970.
8. Gádorné Donáth Blanka, 1966.
A pedagógus és a tanulók kapcsolatának szerepe a felsőtagozatos általános iskolások tantárgyhoz viszonyulásában, Pszichológiai Tanulmányok, IX. kötet 101-115. oldal
9. Dr. Geréb György: A fáradtság és pihenés néhány lélektani kérdése, Bp. 1963.
10. A. G. Kovaljov: Személyiségstudomány, Tankönyvkiadó, Bp. 1974.
11. Dr. Kerékgyártó Imre: A nevelés és a nevelők attitűdjei, Módszertani Közlemények, 1974. 14. évf.
12. Dr. Kiss Tihamér: Az énkép kialakulása és fejlődése, Pszichológia - nevelőknek. Bp. Tankönyvkiadó, 1978.

13. Dr. Komlósi Sándor: Munkára nevelés a családban,
Tankönyvkiadó, Bp. 1974.
14. Murányi Mihály: Az értékorientációk fejlesztése, Bp.
Tankönyvkiadó, 1974.
15. Mezei Gyula: A fővárosi iskolák nevelő-oktató munkája
az új tantervek tükrében. Pedagógiai Szemle, 1981.
11. szám
16. V. Nevelésügyi Kongresszus 2. híradó, Bp. 1971
17. Nagy József: A megtanítás stratégiája, Köznevelés,
1981. október 16. 33. szám
18. Nagy József: 5-6 éves gyermekeink iskolakészültsége,
Bp. Akadémiai Kiadó, 1980.
19. Nagy Ferenc: A tanárok kérdéskulturája, Bp. Akadémiai
Kiadó, 1976.
20. Harsányi István: Az ifjukur, Bp. Kossuth Könyvkiadó,
1979.
21. Pszichológiai alapfogalmak kis enciklopédiája, Bp.
Tankönyvkiadó, 1980.
22. Szarka József: Törekvések és irányzatok a jelenkori
neveléstudományban, Magyar Pedagógia, 1980. 1.szám
23. Veczkó József: A környezeti ártalmak és személyiség
zavarok néhány pszichológiai problémája
Acta Universitatis Szegediensis Sectio Pedagogica et
Psychologica. Szeged, 1965.
24. Dr. Veczkó József: Adatok a tanulók iskolához való
viszonyának pszichológiai vizsgálatához,
Acta Universitatis Szegediensis Sectio Pedagogica et
Psychologica, Szeged, 1967.

25. Dr. Veczkó József: A tanulók iskolához való viszonyát alakító hatások pszichológiai vizsgálata,
Acta Universitatis Szegediensis Sectio Pedagogica et Psychologica, Szeged, 1968.
26. Dr. Veczkó József: Serdülőkorú tanulók tantárgykedveltségének pedagógiai pszichológiai vizsgálata,
Acta Universitatis Szegediensis Sectio Pedagogica et Psychologica, Szeged, 1979.
27. Dr. Veczkó József: Az iskolához való viszony alakulása és az egyéni bánásmód összefüggése tanulóknál,
Acta Universitatis Szegediensis Sectio Pedagogica et Psychologica, Szeged, 1980.
28. Dr. Veczkó József: Egyéni bánásmód és közösségi nevelés, Köznevelés, XXXV. évfolyam 25. szám.

1. sz. melléklet

Zárt kérdéstípus a tevékenységformák vizsgálatához

1. tanulás
2. Szakköri munka
3. ügyeleti tevékenység
4. sportmunka
5. kisebbek patronálása
6. állandó uttörőmegbízatás ellátása
7. segítségnyújtás tanulásban
8. társadalmi-fizikai munka
9. tanulmányi munkát segítő közösségi feladatok
/pl. szertárosság, szemléltető eszközök készítése,
vetítés stb./
10. énekkari tagság /csak azoknál vettük figyelembe, akik
énekkari tagok/
11. osztály önkormányzati munkában való részvétel
12. egyéb tevékenységi forma

2. sz. melléklet

KÉRDŐÍV

1. Mit tanulsz legszívesebben az iskolában?
Miért?
2. Mit csinálsz legszívesebben az iskolában?
Miért?
3. Melyik tantárgyat szereted?
Miért?
4. A megnevezett tantárgy melyik részét tanulod legszívesebben?
Miért?
5. Rangsorold a tantárgyakat nehézségi fokuk szerint.
Indokold meg a rangsorolásodat!
6. Rangsorold a tantárgyakat könnyűségük szerint!
Indokold meg rangsorolásodat!
7. Ha te volnál a tanár, hogyan szeretted meg az egyes tantárgyakat.
8. Felnőtt korodban hogyan fogod hasznosítani az iskolában tanultakat?

3. sz. melléklet

KÉRDŐÍV

1. Véleményed szerint melyik az a tantárgy, amelyiknek az anyagát legjobban tudod, legjobban sikerült elsajátítanod?

2. Mi az oka annak, hogy ezt a tantárgyat tudos a legjobban?

A felsorolt válaszok közül húzd alá a legmegfelelőbbet:

a./ Mert a tantárgyat tanító tanárom: 1. nagyon tudja az anyagot, 2. többet mond, mint ami a könyvben van, 3. jól érzem magam az óráján, 4. megértő, 5. tantárgyán kívül is nagyon képzett, 6. sok házi feladatot ad, 7. az óra hangulata, és ő is vidám, 8. közvetlen, 9. szeret engem, 10. szigorú, komoly, 11. amit tanít, ő maga is hiszi, 12. sokat kísérletezik, 13. osztálytársaimat is jól ismeri, 14. gyakran mutat filmet, televíziós műsort, 15. sokat gyakoroltatja az anyagot, 16. vitatkozni, beszélgetni lehet vele az anyagról, 17. türelmes, nyugodt, 18. határozottan követel, igényes, 19. becsül engem, 20. elbeszélést, történetet, leírást gyakran hallok tőle, 21. osztályon kívül is törődik velem, 22. saját tapasztalatairól is beszél, 23. érthetően magyaráz, 24. sokszor megdicsér, elismeri az eredményemet, 25. /egyéb/

b./ Mert: 1. a tantárgy érdekel, 2. jól értem, könnyen tanulom, 3. jövőendő életpályámhoz szükséges, 4. a tanultakat a gyakorlatban alkalmazom, hasznosítom, 5. sokat foglalkozok vele, 6. szeretem csinálni, amit a tantárgy igényel /gondolkodni, olvasni, kutatni, fordí-

tani, kísérletezni stb./, 7. /egyéb/

c./ Mert: 1. szüleim, hozzátartozóim foglalkozása elősegíti azt, hogy tudjam a tantárgyat, 2. osztálytársaim többsége is a tárgyat tudja legjobban, 3. barátom is e tárgyat tudja, 4. szüleim, ismerőseim segítenek a tanulásban, 5. osztálytársaim elismerik a tudásomat, 6. /egyéb/

3. Véleményed szerint melyik tantárgy anyagát tudod a legkevesébé?

4. Mi az oka annak, hogy ezt a tárgyat tudod a legkevesébé?

a./Mert a tárgyat tanító tanárom: 1.től szigorú, 2. változó a hangulata, szeszélyes, 3. keveset tud, 4. keveset segít a tanulásban, 5. rosszindulatu, 6. barátságtalan, 7. türelmetlen, 8. nem megértő, 9. saját tapasztalatairól nem beszél, 10. nem magyaráz érthetően, 11. nem tud fegyelmet tartani, 12. bizalmatlan, 13. unalmasan magyaráz, 14. goromba, gunyos, 15. igazságtalan, 16. nem törődik tanítványaival, 17. nem ismer jól engem, 18. sokszor nem ért egyet azzal, amit mond, 19. kevés elbeszélést, leírást, történetet ismert, 20. csak a tankönyv anyagát mondja el, 21. keveset kísérletezik velünk, 22. keveset mutat filmet, televíziót, 23. /egyéb/

b./ Mert: 1. nem érdekel, 2. nem értem, 3. nehezen tanulom, 4. keveset foglalkozok vele, 5. nem szükséges jövőendő életpályámhoz, 6. nem látom a hasznát, 7. nem szeretem csinálni azt, amit a tantárgy igényel

/gondolkodni, olvasni, kutatni, kísérletezni, fordítani
stb./ 8. nem kedvelem a tárgyat tanító tanárt, 9.

/egyéb/

c./ Mert: 1. szüleim nem kedvelik a tantárgyat, 2.

osztálytársaim nem kedvelik a tantárgyat, 3. osztály-
társaim nem ismerik el eredményeimet, 4. szüleim
nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt, 5. osztály-
társaim nem kedvelik a tantárgyat tanító tanárt, 6.

/egyéb/

4. sz. melléklet

Családlátogatásaink alkalmával az alábbi kérdésekre kértük a választ a szülőktől:

1. Mi a szülők véleménye gyermekük tanulásáról?
2. a./ Milyen szintig tartják fontosnak gyermekük tanulását?
/általános iskola, szakmunkásképző, szakközépiskola, gimnázium, felsőfoku tanulmányok/.
- b./ Válaszát kérnénk röviden indokolja meg!
3. a./ Milyennek tartja gyermeke tanuláshoz való viszonyát?
- b./ Hogyan tudnánk közösen /iskola és szülői ház/ segíteni azon, hogy javuljon, szinten maradjon gyermeke tanuláshoz való viszonyulása?
4. Mi az elképzelésük a gyermek jövőjéről a 8. osztály elvégzése után?
5. Milyen állandó feladatokat lát el önállóan a gyermek az otthoni munkából?
6. a./ Gyermeke melyik tantárgyat szereti legjobban?
- b./ Miért?
7. a./ Gyermeke melyik tantárgyat nem kedveli?
- b./ Miért?
8. Segíti-e a gyermek másnapi felkészülését, ellenőrzi-e feladatát?
9. Hogyan ösztönzi gyermekét a tanulásra, jobb eredmény elérésére?
10. A szülők iskolai végzettsége: édesanya
édesapa

5. sz. melléklet

Dolgozatok címei:

1. Három kívánságom
2. Szerinted miért kell tanulnod?
3. Miért tanulsz, mi ösztönöz tanulásra?
4. Mit mondanak szüleid, mikor tanulásra akarnak ösztönözni?
5. Mivel ösztönöznek tanulásra szüleid?

Tartalomjegyzék

1. A disszertáció tartalma	1
2. Bevezetés	2
3. I. Fejezet	
Az értékelő magatartás pedagógiai, pszichológiai elemzése	11
4. II. Fejezet	
Az iskolához való viszony adatszerű elemzése	32
5. III. Fejezet	
Az iskolához való viszony főbb motivumai	172
6. IV. Fejezet	
Pedagógiai kísérlet a tanulók iskolához való viszonyának befolyásolására.	195
7. V. Fejezet	
Összefoglalás, következtetések	240
8. Felhasznált irodalom	245
9. Melléklet	248